



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**«ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΜΕ
ΒΑΣΗ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ.
Η ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ
ΜΟΡΦΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΥΠΟ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ
ΘΑΛΑΣΣΑΣ»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

κ. ΠΕΤΡΟΣ ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ: ΜΘ12005

Πειραιάς 2017

Αφιερώνεται στους γονείς μου

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Ευχαριστίες.....	6
Κεφ. 1^ο : Θαλάσσιες ζώνες και νομικός καθεστώς.....	7
Κεφ. 2^ο: Υφαλοκρηπίδα.....	17
- Δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα και περιορισμοί.....	18
- Γενικό θεσμικό πλαίσιο εκμετάλλευσης φυσικών πόρων υφαλοκρηπίδας.....	19
- Δικαιώματα παράκτιου κράτους.....	19
- Υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους.....	20
- Μέτρα προστασίας θαλασσίου περιβάλλοντος.....	21
- Ελληνική υφαλοκρηπίδα.....	22
- Συμπεράσματα και η σημασία οριοθέτησης της ελληνικής υφαλοκρηπίδας.....	23
- Συμπεράσματα.....	25
Κεφ. 3^ο : Αποφάσεις Δικαστηρίου.....	27
Κεφ. 4^ο : Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Διεθνές θεσμικό πλαίσιο και διεθνής πρακτική.....	37
- Η ιστορία του θεσμού της ΑΟΖ.....	38
- Οφέλη ΑΟΖ.....	39
- Ασκούμενα δικαιώματα στην ΑΟΖ.....	41
- Η ΑΟΖ ως ζώνη sui generis.....	42
- Η πρακτική των κρατών.....	43
- Επικαλυπτόμενες ΑΟΖ – Οριοθέτηση.....	47
- Ανάλυση και διαφορές Σύμβασης Γενεύης (1958) και Σύμβασης Montego Bay (1982).....	48
- Συμπεράσματα.....	50
Κεφ. 5^ο : Ορυκτός πλούτος και Μεσόγειος. Μορφές φυσικών πόρων θαλασσίου χώρου.....	52
- Πιθανά πεδία υδρογονανθράκων και ορυκτού πλούτου στην Ανατολική Μεσόγειο.....	52
- Κήρυξη ελληνικής ΑΟΖ.....	57
- Οφέλη ελληνικής ΑΟΖ.....	58

- Συμπεράσματα.....	58
Κεφ. 6° : Συγκριτικό πλεονέκτημα ΑΟΖ.....	60
Κεφ. 7° : Αύξηση ελληνικής δικαιοδοσίας στον θαλάσσιο χώρο.....	64
Κεφ. 8° : Οριοθετήσεις.....	67
- Η μέθοδος της ίσης απόστασης (μέσης/πλάγιας γραμμής) και η νομολογιακή πρακτική.....	72
- Ειδικές περιστάσεις ως απόκλιση από τη μέση γραμμή.....	73
- Οφέλη οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ για την Ελλάδα.....	76
Επίλογος.....	79
Βιβλιογραφία – συντομογραφίες.....	82
Παράρτημα – χάρτες.....	86

Προοπτικές αξιοποίησης των θαλάσσιων ζωνών με βάση το δίκαιο της θάλασσας. Η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων και άλλων μορφών ενέργειας υπό το καθεστώς του δικαίου της θάλασσας

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση, παρουσίαση και ανάλυση των προοπτικών που παρέχονται προκειμένου να αξιοποιηθούν οι θαλάσσιες ζώνες σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ώστε να πραγματοποιηθεί εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλων μορφών ενέργειας. Για να επιτευχθεί ο βασικός σκοπός της εργασίας πρέπει να υλοποιηθούν οι επιμέρους στόχοι της ερευνητικής προσπάθειας. Οι στόχοι αφορούσαν στην παράθεση και αξιολόγηση των νομικών διατάξεων και αρχών που θέτουν το πλαίσιο οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών. Φυσικά αυτή η διαδικασία δεν έγινε ανεξάρτητα από τις αποφάσεις των διαφόρων δικαιοδοτικών και διοικητικών οργάνων και ειδικά του Διεθνούς Δικαστηρίου.

Έπειτα μια σύντομη ανάλυση των εννοιών των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της συννορεύουσας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας, της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (ΑΟΖ), του διεθνούς βυθού, των διεθνών στενών και της αλιευτικής ζώνης αναλύθηκαν διεξοδικά οι έννοιες, στις οποίες βασίστηκε η συγγραφή της εργασίας. Η ανάλυση των καθεστώτων της υφαλοκρηπίδας και η ιστορική αναδρομή, παρουσίαση και αξιολόγηση του διεθνούς θεσμικού πλαισίου της ΑΟΖ καθώς και του νομικού καθεστώτος που διέπει τη χρησιμότητά της αποτέλεσαν τον πυρήνα της ερευνητικής αναζήτησης.

Παράλληλα, παρατέθηκαν τα στοιχεία για τα είδη του ορυκτού πλούτου που υπάρχουν στη θάλασσα της Μεσογείου και οι λόγοι που αυτά κεντρίζουν το ενδιαφέρον της διεθνούς πετρελαϊκής κοινότητας. Επίσης, δόθηκε έμφαση στην ανάλυση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της ΑΟΖ και στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών των ηπειρωτικών και νησιωτικών περιοχών, η οποία συνδέεται με το τελευταίο μέρος της εργασίας. Στο μέρος αυτό παρατίθεται και αναλύεται η περίπτωση της αύξησης της ελληνικής δικαιοδοσίας στον θαλάσσιο χώρο και η προοπτική της όποιας εμφάνισης δυνατοτήτων ελεύθερης αναζήτησης υδρογονανθράκων.

Το συμπέρασμα είναι ότι είναι απαραίτητη η χάραξη οριοθετικής γραμμής που θα προσδιορίζει τις αντίστοιχες θαλάσσιες ζώνες και η οποία υπάρχει η δυνατότητα να πραγματοποιηθεί βάσει της διεθνούς διαδικασίας οριοθέτησης. Άλλωστε ο κανόνας της ίσης απόστασης που έχει εισέλθει στο εθιμικό διεθνές δίκαιο αποτελεί έναν καθοριστικό παράγοντα επίλυσης του συγκεκριμένου ζητήματος.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας μου, Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Πέτρο Λιάκουρα, για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγησή του κατά τη διάρκεια της έρευνας και συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας. Η συνδρομή του επιβλέποντα καθηγητή μου και κυρίως η ηθική συμπαράσταση και κατανόηση που μου παρείχε μέχρι το πέρας της εργασίας είναι ανεκτίμητης αξίας και χωρίς την πολύτιμη αρωγή του δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

Επίσης, είμαι ευγνώμων στα υπόλοιπα μέλη της εξεταστικής επιτροπής της διπλωματικής εργασίας μου, Καθηγητές κ.κ. Αριστοτέλη Τζιαμπίρη και Νικόλαο Ε. Φαραντούρη για την προσεκτική ανάγνωση της εργασίας μου και για τις σημαντικές υποδείξεις τους.

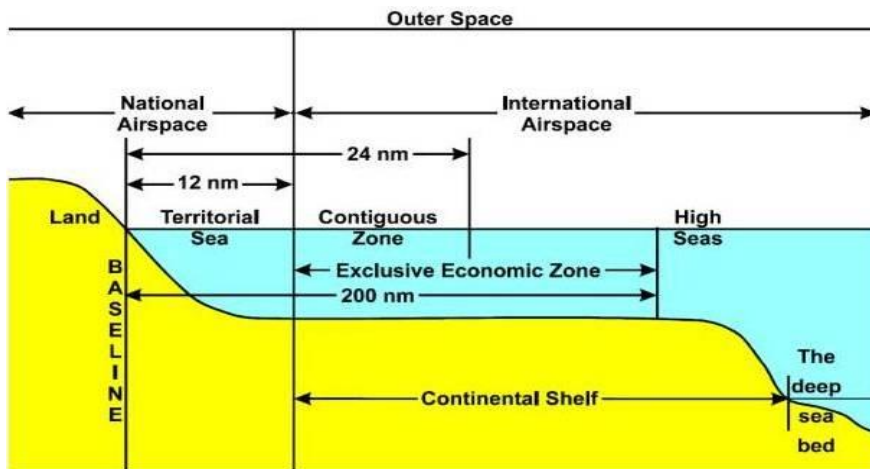
Πάνω απ' όλα, είμαι ευγνώμων στους γονείς μου, Αρχοντούλα Κάρλε και Θέσπι Δημητρίου, καθηγητή ανατομίας του ΑΠΘ, για την ολόψυχη αγάπη και υποστήριξή τους όλα αυτά τα χρόνια.

Αφιερώνω αυτή την εργασία στην μητέρα μου και κυρίως στον πατέρα μου, που από ψηλά θα δει ένα όνειρο του να υλοποιείται.

Δημητρίου Αικατερίνη

Κεφάλαιο 1

Θαλάσσιες ζώνες και νομικό καθεστώς



Με το πέρας του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η επικρατούσα αντίληψη περί της χρήσης των θαλασσών εγκαταλείπεται λόγω της διαπίστωσης του πλουτοπαραγωγικού πλούτου που βρίσκεται στους φυσικούς πόρους, στον βυθό και στο υπέδαφος του και της εν δυνάμει αξιοποίησης του σε συνδυασμό με την πρόοδο της τεχνολογίας. Επομένως, αναιρείται η προτεραιότητα που είχε παραχωρηθεί στην αρχή της ελευθερίας των θαλασσών, η οποία έδινε προβάδισμα στην διασφάλιση του αιτήματος των παράκτιων κρατών για ασφάλεια και αποκλειστική χρήση του θαλάσσιου πλούτου και παύουν να περιορίζονται μόνο στην θέσπιση της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Η τεχνολογική πρόοδος και οι δυνατότητες που προκύπτουν οδηγούν στην δημιουργία καινούργιων νομικών καθεστώτων στο Δίκαιο της Θάλασσας. Δίνεται έμφαση στην διεύρυνση της δικαιοδοσίας των παράκτιων κρατών στην θάλασσα εκτός από την αιγιαλίτιδα ζώνη ώστε να νομιμοποιηθεί και πέρα από αυτή η αποκλειστική εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων βυθού και υπεδάφους. Το 1945 εφαρμόζεται το Δόγμα Τρούμαν που διαμορφώνει την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα, η οποία είναι η πρώτη ζώνη που διαμορφώνεται βάσει των νέων αντιλήψεων.

Η υιοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) οφείλεται στην ανάγκη των λατινοαμερικανικών παράκτιων κρατών να προστατεύσουν τα οικονομικά τους συμφέροντα, διότι λόγω της βιομηχανικά οργανωμένης αλιείας των ΗΠΑ στον Ειρηνικό Ωκεανό, τους στερούσε την εκμετάλλευση αλιευτικών αποθεμάτων, καθώς συνέβαλε και στην αλλοίωση του οικοσυστήματος, οπότε ήταν πάγια η ανάγκη για την δημιουργία μιας νέας θαλάσσιας ζώνης μεγάλους εύρους που θα τους κατοχύρωνε αποκλειστικά αλιευτικά δικαιώματα. Η ιδέα αυτή έβρισκε ολοένα και περισσότερους υποστηρικτές, με

συνέπεια την Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, με την οποία κατοχυρώνεται διεθνώς η ΑΟΖ.

Στο τμήμα V της εν λόγω Σύμβασης καθορίζονται νομικώς η φύση και οι λειτουργίες της ΑΟΖ, καθώς επίσης και το εύρος δικαιοδοσίας των κρατών και οι αρμοδιότητες τους. Συγκεκριμένα, στα άρθρα 55, 56 και 57 ορίζεται η έννοια της ΑΟΖ, το εύρος της και το ποια κυριαρχικά δικαιώματα ή δικαιοδοσίες έχουν εντός αυτής τα παράκτια κράτη. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα δικαιώματα αυτά είναι και λειτουργικά, δηλαδή δεν υπάρχει εδαφική κυριαρχία και ασκούνται βάσει του τρόπου άσκησης των δικαιωμάτων των έτερων κρατών, με σεβασμό στο δικαίωμα της ελεύθερης ναυσιπλοΐας.

Επίσης, ενισχύθηκε ο προσδιορισμός των ορίων της υφαλοκρηπίδας, αφού με την ΑΟΖ προστίθεται στις δυνατότητες εκμετάλλευσης η θαλάσσια στήλη και η επιφάνεια της θάλασσας, δηλαδή το παράκτιο κράτος κατοχυρώνει το δικαίωμα του να εκμεταλλευτεί την αλιεία του και την φυσική ήπια ενέργεια που πηγάζει από την αξιοποίηση της κίνησης του νερού και του αέρα. Στο άρθρο 56 επισημαίνεται επίσης ότι η νέα ζώνη δεν απορροφά την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα, αλλά εξασφαλίζει και κατοχυρώνει νομικώς κάθε της αρμοδιότητα.

Θεμελιώδεις ζώνες βάσει ΔΘ είναι η αιγιαλίτιδα, όπου το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα, και η ανοιχτή θάλασσα, όπου δεν ασκούνται κυριαρχικά δικαιώματα από κανένα παράκτιο κράτος και διατίθεται για χρήση και εκμετάλλευση από το σύνολο των κρατών. Στην εθνική δικαιοδοσία υπάγονται και τα εσωτερικά ύδατα κάθε κράτους, επίσης υπάρχουν η ειδική ζώνη αλιείας, η υφαλοκρηπίδα και η ΑΟΖ.

Εσωτερικά ύδατα

Έννοια

Εσωτερικά ύδατα ονομάζονται τα ύδατα ανάμεσα στην ακτή του παράκτιου κράτους των σημείων μέτρησης της αιγιαλίτιδας ζώνης, περιλαμβάνονται δηλαδή μόνο οι θαλάσσιες εκτάσεις ανάμεσα σε ακτή και γραμμών βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης (κόλποι, λιμένες και οι εκβολές των ποταμών). Το παράκτιο κράτος απολαύει πλήρη κυριαρχικών δικαιωμάτων με μόνες εξαιρέσεις την προσόρμιση και τον ελλιμενισμό ξένων πλοίων.

Νομικό καθεστώς

Μόνο το παράκτιο κράτος δύναται να ασκεί εξουσία και να έχει πλήρη εξουσία (άρθρο 8 Σύμβασης ΔΘ) που περιορίζεται μόνο από το Διεθνές Δίκαιο το οποίο διαμορφώνει την προσόρμιση και τον ελλιμενισμό των ξένων πλοίων. Εν αντιθέσει με το καθεστώς των χωρικών υδάτων, στα εσωτερικά ύδατα δεν υφίσταται το δικαίωμα της «αβλαβούς διέλευσης».

Αιγιαλίτιδα ζώνη (ή Χωρικά ύδατα)

Έννοια

Αιγιαλίτιδα ζώνη (χωρική θάλασσα/ χωρικά ύδατα) ορίζεται η θαλάσσια ζώνη που εκτείνεται πέρα από την ξηρά και τα εσωτερικά ύδατα στην οποία το κράτος έχει απόλυτη κυριαρχία. Δύναται να έχει έκταση 12 ν.μ από τις γραμμές βάσης και περιλαμβάνει την υδάτινη στήλη, τον βυθό, το υπέδαφος και τον υπερκείμενο εναέριο χώρο. Ονομάζεται επίσης «Χωρικά Ύδατα» ή «Χωρική Θάλασσα».

Νομικό καθεστώς

Στην Τρίτη Συνδιάσκεψη των Η.Ε για το Δίκαιο της Θάλασσας ορίστηκε το ισχύον νομικό καθεστώς της. Βάσει του άρθρου 3 της Σύμβασης ΔΘ, ορίζεται ότι το κάθε κράτος μπορεί να καθορίσει το πλάτος των χωρικών του υδάτων μέχρι τα 12 νμ από τις γραμμές βάσης, καθώς επίσης ορίζεται και η προστασία της ενάλιας ιστορικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς. Το άρθρο 2(3) της Σύμβασης του 1982 επιβάλλει συγκεκριμένα όρια σχετικά με τη δυνατότητα της αβλαβούς διέλευσης, την οποία το παράκτιο κράτος δύναται να παρεμποδίσει μόνο σε περίπτωση απειλής της εθνικής ασφάλειας του.

Αβλαβής διέλευση ορίζεται η ναυσιπλοΐα, που είναι συνεχής και γρήγορη, καθώς επίσης δεν διαταράσσει την ειρήνη, την τάξη ή την ασφάλεια του παράκτιου κράτους. Σύμφωνα με το άρθρο 3 Σύμβασης ΔΘ, βρίσκεται στην δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους ο καθορισμός του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης του μέχρι το ανώτατο όριο των 12νμ, αλλά ο καθορισμός μικρότερου εύρους δεν συνεπάγεται απώλεια του παράκτιου κράτους δικαιώματος επέκτασης. Σήμερα μόνο η Ελλάδα, το Ισραήλ και η Δομινικανή Δημοκρατία έχουν θεσπίσει αιγιαλίτιδα ζώνη εύρους 6 νμ αλλά η πλειοψηφία των κρατών έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ.

Η διαφορά μεταξύ των δύο άνωθεν θαλασσίων ζωνών είναι ότι μόνο στην αιγιαλίτιδα ζώνη προβλέπεται το δικαίωμα αβλαβούς διελεύσεως (άρθρο 17 Σύμβασης του 1982), και κατ' εξαίρεση δύναται να επιτραπεί στα εσωτερικά ύδατα, που προέκυψαν λόγω χάραξης ευθειών γραμμών βάσης.

Συνορεύουσα ζώνη

Έννοια

Συνορεύουσα ζώνη (αρχαιολογική ζώνη) ορίζεται η θαλάσσια ζώνη, που ξεκινάει από το τέλος των χωρικών υδάτων και έχει πλάτος 24νμ, από τις γραμμές βάσεις. Ονομάζεται επίσης παρακείμενη ζώνη ή ζώνη «ειδικών αρμοδιοτήτων» και μπορεί να την απολαύει κάθε κράτος θεσπίζοντας την με ειδική διακήρυξη.

Νομικό καθεστώς

Η Συνορεύουσα ζώνη δεν ανήκει στην εδαφική κυριαρχία του παράκτιου κράτους, άρα δεν ασκείται ούτε δικαιοδοσία από το παράκτιο κράτος ούτε έχει κυριαρχικά δικαιώματα, αλλά καθορισμένες αρμοδιότητες.

Η δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους στα ύδατα καθορίζεται από το άρθρο 24 της σύμβασης της Γενεύης του 1958 σε συνδυασμό με το άρθρο 33 της Σύμβασης του ΔΘ. Το κράτος ασκεί αρμοδιότητες ελέγχου υπό προϋποθέσεις. Ο έλεγχος στοχεύει : στην αποφυγή τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών/ υγειονομικών νόμων και κανονισμών στο έδαφος ή την χωρική του θάλασσα, και στην τιμωρία παραβιάσεων των άνωθεν κανονισμών που επιτελέστηκαν στο έδαφος ή στην χωρική του θάλασσα. Η εν λόγω ζώνη δεν απορροφάται από την αιγιαλίτιδα και το κράτος δεν ασκεί πλήρη κυριαρχία, αλλά τον αναγκαίο έλεγχο για την διασφάλιση της εθνικής του νομοθεσίας σε υγειονομικά, τελωνειακά, μεταναστευτικά και δημοσιονομικά θέματα.

Υφαλοκρηπίδα

Έννοια

Υφαλοκρηπίδα ορίζεται ως η συνέχεια της ξηράς κάτω από τη θάλασσα, η οποία αρχίζει από την ακτή και τελειώνει εκεί όπου το επικλινές του βυθού γίνεται απότομα έντονο, με κλίση που συνήθως παρατηρείται σε βάθος 150 έως 200 μέτρων.

Απαρτίζεται από: 1) Το υφαλοπρανές, δηλαδή το τμήμα του βυθού πέραν των 200 μ, με κλίση 30ο -45ο και εκτείνεται μέχρι βάθους 3000-4000 μ. Το υφαλοπρανές και η υφαλοκρηπίδα ορίζουν το υφαλοπλαίσιο. 2) Το ηπειρωτικό ανύψωμα, το αποτέλεσμα δηλαδή κατακρημνίσεων και άλλων γεωλογικών φαινομένων, που παρατηρούνται στην βάση του υφαλοπλανούς, και 3) Την ωκεάνια άβυσσο, που χωρίζεται στην πεδιάδα της άβυσσου 2.500-5.700μ. υπό την θαλάσσια επιφάνεια και στον λάκκο της άβυσσου, που ορίζεται από τα 5.700μ. και έπειτα. Βρίσκεται ανάμεσα στην Αιγιαλίτιδα ζώνη και στην Ανοιχτή θάλασσα και αποτελεί τμήμα της.

Η Ανοιχτή θάλασσα είναι ένα αυτοτελές καθεστώς, που αρχίζει μετά την έκταση της ΑΟΖ. Όσον αφορά την αλιεία υφίσταται μία κλίση ως προς τον περιορισμό των ελευθεριών της ανοιχτής θάλασσας και δεν υπαγορεύεται ρητά κάποια διάταξη σχετικά με τα ναυτικά γυμνάσια, τα οποία βάσει διεθνούς δικαίου επιτρέπονται. Σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης του 1958, τα κριτήρια για τον νομικό καθορισμό της είναι δύο : το όριο των 200μ. σε βάθος και η δυνατότητα εκμετάλλευσης του βυθού. Προσδιορίστηκε στο άρθρο 1, ότι η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται ως το σημείο όπου το βάθος του νερού φτάνει τα 200 μέτρα, αν όμως η εκμετάλλευση του βυθού γίνεται σε βάθος μεγαλύτερο των 200 μέτρων, τότε η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται ως το σημείο αυτό.

Επίσης στην υφαλοκρηπίδα ανήκουν ο βυθός της θάλασσας και το υπέδαφος των αντίστοιχων περιοχών που συνεχονται προς τις ακτές των νησιών, άρα τα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας δύνανται να μεταβάλλονται. Με την Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας του 1982 καθιερώθηκαν τα κριτήρια της απόστασης και όχι του βάθους, καθώς και το γεωλογικό κριτήριο, που παραγκωνίζει το κριτήριο της εκμετάλλευσης. Επομένως, τα παράκτια κράτη έχουν υφαλοκρηπίδα εύρους τουλάχιστον 200nm από τις γραμμές βάσης.

Νομικό καθεστώς

Η Σύμβαση της Γενεύης και η Σύμβαση του ΔΘ 1982 υπογραμμίζουν ότι το παράκτιο κράτος ασκεί στην υφαλοκρηπίδα του κυριαρχικά δικαιώματα με σκοπό την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Τα δικαιώματα του είναι αποκλειστικά και δεν εξαρτώνται από ρητή διακήρυξη. Επομένως, τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους είναι *ipso facto* και *ab initio* (άρθρο 2 Σύμβαση Γενεύης 1958) και η Σύμβαση ΔΘ ορίζει τα εξής δύο κριτήρια για τον καθορισμό της υφαλοκρηπίδας : - Κριτήριο της απόστασης και – Γεωμορφολογικό κριτήριο, άπαξ και συντρέχουν οι γεωλογικές προϋποθέσεις. Βάσει του κριτηρίου της απόστασης η υφαλοκρηπίδα θα έχει έκταση 200nm, πλην των nm της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Το ΔΔΧ ορίζει: πρώτον, τον χαρακτήρα της υφαλοκρηπίδας (ipso facto και ab initio), δεύτερον, την άμεση γεωλογική σύνδεση μεταξύ του εδάφους του παράκτιου κράτους και της υφαλοκρηπίδας, η οποία εν ολίγοις είναι προέκταση του χερσαίου εδάφους στην παρακείμενη υποθαλάσσια περιοχή και τρίτον, τα κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας διαχέουν την κυριαρχία επί του χερσαίου εδάφους της παρακείμενης υποθαλάσσιας περιοχής. Όλα τα προαναφερθέντα θεωρούνται ήδη εθιμικό δίκαιο από το ΔΔΧ. Βάσει του άρθρου 78 Σύμβασης ΔΘ υπογραμμίζεται ότι τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους αφορούν αποκλειστικά την υφαλοκρηπίδα και δεν εκτείνονται στα υπερκείμενα ύδατα ούτε στον αντίστοιχο εναέριο χώρο, εν αντιθέσει με την κυριαρχία στα εσωτερικά ύδατα και την αιγιαλίτιδα, που εκτείνεται στις εν λόγω περιοχές.

Σημειωτέον, η τοποθέτηση υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών στην υφαλοκρηπίδα δεν δύναται να απαγορευτεί άπαξ και αναγνωρίζεται ως ελευθερία της ανοιχτής θάλασσας, και στο εθιμικό αλλά και στο συμβατικό δίκαιο. Επίσης, όπως υπαγορεύεται στο άρθρο 78 (1) δεν συνδέονται οι έννοιες της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ και τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας δεν θίγουν το νομικό καθεστώς των υπερκείμενων υδάτων.

Το Μέρος VI της Σύμβασης του 1982 αναφέρεται στα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα του, στις χρήσεις της και στις υποχρεώσεις του για την προάσπιση των δικαιωμάτων των τρίτων κρατών και της διεθνούς κοινότητας. Θεμελιώδης στόχος θέσπισης της εν λόγω ζώνης είναι η εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους είναι κυριαρχικά, αποκλειστικά και συμφυή, ήτοι μόνο αυτό είναι υπεύθυνο για το εάν θα τα ασκήσει, και εάν αποφασίσει να μην το κάνει, κανένα άλλο κράτος χωρίς την έγκριση του εν λόγω παράκτιου κράτους δεν δύναται να ασκήσει καμία ενέργεια εκμετάλλευσης.

Ο όρος «φυσικοί πόροι» ορίζονται ως οι ορυκτοί και μη βιολογικοί πόροι που βρίσκονται στον πυθμένα και το υπέδαφος της υφαλοκρηπίδας, καθώς και οι βιολογικοί πόροι, που αναφέρονται ως «καθιστικά είδη». Ό,τι δεν ανήκει στους φυσικούς πόρους αποκλείεται, όπως τα ναυάγια και τα αρχαιολογικά ευρήματα. Το άρθρο 80, υπαγορεύει και το δικαίωμα ανάρτησης τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών επί της εν λόγω ζώνης. Βάσει του άρθρου 60, μόνο το παράκτιο κράτος δύναται: να κατασκευάζει και να επιτρέπει την κατασκευή, την εκμετάλλευση και την χρήση των κατασκευών, να έχει αποκλειστική δικαιοδοσία, και να υιοθετεί τελωνειακούς, φορολογικούς, υγειονομικούς, ασφαλιστικούς και μεταναστευτικούς νόμους, καθώς και κανονισμούς.

Τα τεχνητά νησιά δεν υπάγονται στο καθεστώς των νησιών και οι ζώνες ασφαλείας (έως 500 μ), που είναι εφικτό να θεσπιστούν γύρω τους από το παράκτιο

κράτος (παρ. 5), δεν υπάγονται στο καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης (παρ 8). Επίσης, το εύρος των ζωνών ασφαλείας ορίζεται από τα όσα υιοθετούνται στα πλαίσια της Διεθνούς Ναυτιλιακής Οργάνωσης (ΙΜΟ).

Οι κατασκευές και οι ζώνες ασφαλείας οφείλουν να απολαύουν τον σεβασμό από πλοία τρίτων κρατών (παρ.6) και να απομακρύνονται όταν δεν χρησιμοποιούνται πλέον (παρ.3). Οι εν λόγω κατασκευές δεν επιτρέπεται να τοποθετηθούν σε ζωτικής σημασίας οδούς για την διεθνή ναυσιπλοΐα (παρ.7) και γενικώς, απαγορεύεται ό,τι παρακωλύει την ελευθερία της ναυσιπλοΐας.

Επιτρέπεται η κατασκευή σηράγγων, χωρίς να επηρεάζεται από το βάθος των υπερκείμενων υδάτων. Επίσης, το παράκτιο κράτος είναι ο ρυθμιστής των γεωτρήσεων επί της υφαλοκρηπίδας του για οποιονδήποτε σκοπό, καθώς και για το εάν θα γίνουν (άρθρο 81). Μόνο στην περίπτωση που το παράκτιο κράτος δεν έχει προβεί στην κήρυξη ΑΟΖ, τα δικαιώματα του στην υφαλοκρηπίδα δεν θίγουν το νομικό καθεστώς των υπερκείμενων υδάτων ή του εναέριου του χώρου, ειδάλλως υπάγεται στο νομικό καθεστώς της ΑΟΖ. Το παράκτιο κράτος οφείλει να μην παρακωλύει τοποθετήσεις υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών από τρίτα κράτα επί της υφαλοκρηπίδας του, λόγω της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας προς τον σκοπό της προστασίας της ελευθερίας των επικοινωνιών και της μεταφοράς υγρών ή αερίων ουσιών και μηνυμάτων.

Από την άλλη πλευρά, εάν η πόντιση των προαναφερθέντων παρακωλύουν τις δραστηριότητες έρευνας και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας του παράκτιου κράτους, τότε εφαρμόζονται περιορισμοί, δηλαδή δύναται η υποβολή μιας πορείας για την τοποθέτηση αγωγών στην υφαλοκρηπίδα του. Επίσης, το παράκτιο κράτος έχει το δικαίωμα λήψης μέτρων για την πρόληψη, την μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης από αυτούς τους αγωγούς.

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)

Έννοια

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη εκτείνεται από την χωρική θάλασσα, στην οποία είναι παρακείμενη και έχει εύρος έως 200νμ από τις γραμμές βάσεις (Σύμβαση Montego Bay 1982). Είναι περιοχή μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη και πριν την ανοιχτή θάλασσα με ξεχωριστό νομικό καθεστώς. Το εύρος της δύναται να φτάσει μέχρι τα 200νμ από τις γραμμές βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης. Σύμφωνα με το ΔΔΧ, αποτελεί διεθνή θεσμό,

που ρυθμίζεται από την Σύμβαση του 1982 στα άρθρα 55 και 75. Το κράτος ασκεί κυρίως οικονομικού οφέλους εξουσίες.

Νομικό καθεστώς

Η Σύμβαση του Montego Bay ορίζει ότι τα δικαιώματα την ΑΟΖ είναι κυρίως οικονομικής φύσης, αλλά όλα τα κράτη απολαύουν επί αυτής κάποια δικαιώματα της Ανοιχτής Θάλασσας. Η ΑΟΖ διέπεται από ένα καθεστώς *sui generis*, δηλαδή ένα ειδικό νομικό καθεστώς.

Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους είναι κυριαρχικά και δικαιοδοσίας. Στα κυριαρχικά δικαιώματα συμπεριλαμβάνονται βάσει του άρθρου 56 της Σύμβασης Montego Bay, η εξερεύνηση, η διατήρηση, η διαχείριση και η εκμετάλλευση των φυσικών υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με το VI μέρος της Σύμβασης. Σε συνδυασμό με τα δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας, δημιουργείται ένα ενιαίο καθεστώς που εμπερικλείει τον βυθό και τα υπερκείμενα ύδατα σε πλάτος 188 νμ από την Αιγιαλίτιδα ζώνη. Επίσης, περιλαμβάνονται δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως η παραγωγή αιολικής ενέργειας κτλ.

Στα δικαιώματα δικαιοδοσίας, το κράτος έχει δικαίωμα τοποθέτησης και χρήσης τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών με σκοπό την θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η ΑΟΖ δεν υφίσταται αυτοδικαίως και εξ υπαρχής όπως η υφαλοκρηπίδα αλλά το παράκτιο κράτος οφείλει να γνωστοποιήσει την πρόθεση του για την απόκτηση της μέσω μιας εθνικής πράξης κήρυξης, ώστε να κατοχυρώσει όσα δικαιώματα ορίζει το Διεθνές Δίκαιο στην περιοχή που θα εκτείνεται έως και 200 νμ από την ακτή, άπαξ και γεωγραφικά αυτό είναι εφικτό. Απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορεί το κράτος να έχει τα άνωθεν δικαιώματα είναι η διακήρυξη της ΑΟΖ και η κατάθεση στον ΟΗΕ αντιγράφου των νέων χαρτών με τις συντεταγμένες της.

Διεθνής βυθός

Έννοια

Σύμφωνα με την Σύμβαση του Montego Bay, η ζώνη των διεθνών βυθών εκτείνεται πέρα από την υφαλοκρηπίδα και δεν ανήκει σε κανένα κράτος. Αποτελεί "κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας" και ανήκει σε όλα τα κράτη.

Νομικό καθεστώς

Το νομικό καθεστώς της ζώνης των διεθνών βυθών δεν είχε διευκρινιστεί άπαξ και δεν ανήκει στην ανοιχτή θάλασσα, αλλά ούτε και στην υφαλοκρηπίδα. Η περιοχή εποπτεύεται από τα Η.Ε που μετέχουν σε αυτή και κεντρικός της άξονας είναι η έρευνα και η εκμετάλλευση για την ανθρωπότητα και μόνο για την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου.

Τα διεθνή στενά

Έννοια

Ορίζεται ως το θαλάσσιο στενό που αποτελεί μια φυσική, στενή θαλάσσια δίοδο, που χωρίζει τις δύο ξηρές ή ενώνει δύο θαλάσσια τμήματα.

Νομικό καθεστώς

Τα Διεθνή Στενά διέπονται από το αντίστοιχο ειδικό νομικό καθεστώς που διέπει την ναυσιπλοΐα σε αυτά. Τα θαλάσσια στενά κατέχουν σημαντικό ρόλο στις θαλάσσιες μεταφορές και επικοινωνίες και μόνο τα ιδιαίτερης σημασίας στενά υπάγονται στο ειδικό νομικό καθεστώς.

Βασική προϋπόθεση είναι η χρήση τους από την διεθνή ναυσιπλοΐα και να ενώνουν δύο τμήματα της Ανοιχτής Θάλασσας ή ένα τμήμα της με την αιγιαλίτιδα ζώνη ενός τρίτου κράτους ή να ενώνουν δύο ανεξάρτητες οικονομικές ζώνες, ή ένα μέρος της ανοιχτής θάλασσας και της ΑΟΖ. Τα Στενά υψίστης σημασίας όπως του Γιβραλτάρ, καθώς και οι τεχνητές διώρυγες (Σουέζ, Κίελου, Παναμά) διέπονται από διεθνείς συνθήκες.

Αλιευτική ζώνη (12 νμ)

Έννοια

Αποτελεί έναν συνδυασμό μιας αιγιαλίτιδας εύρους 6νμ και αποκλειστικών αλιευτικών δικαιωμάτων σε ζώνη εύρους 12νμ από τις γραμμές βάσης και υιοθετήθηκε από την

Σύμβαση Αλιείας το Λονδίνου (1964)¹ ανάμεσα σε 12 ευρωπαϊκά κράτη. Αναγνωρίστηκε αποκλειστική δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους σε θέματα αλιείας στο τμήμα της περιορισμένης αιγιαλίτιδας και στα υπόλοιπα 6 νμ αναγνωρίστηκαν συντρέχοντα αλιευτικά δικαιώματα σε τρίτα κράτα άπαξ αλίευαν σε αυτή την περιοχή από το 1953-1962.

Για την Ελλάδα η θέσπιση της εν λόγω ζώνης παραμένει μια ενδεχόμενη επιλογή σε συνδυασμό με την παρέκκλιση από την αρχή της ελεύθερης πρόσβασης στα ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία/δικαιοδοσία των κρατών μελών εντός ζώνης 12 νμ και υφίσταται βάσει διατάξεων του κοινοβουλευτικού δικαίου².

Νομικό καθεστώς

Σύμφωνα με το άρθρο 6(1) του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ 3760/92 του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1992 τα κράτη μέλη μπορούσαν να κατοχυρώσουν μία ζώνη αλιείας 6νμ από τις ακτές τους, για να ωφεληθούν τα σκάφη που αλιεύουν παραδοσιακά εκεί και προέρχονται από λιμάνια της ίδιας γεωγραφικής περιοχής³.

Τα κράτη μέλη δύνανται να διατηρήσουν το καθεστώς της προσωρινής παρέκκλισης, καθώς επίσης και να επεκτείνουν τις εθνικές ζώνες αλιείας στα 12 νμ. Συνεπώς, η Ελλάδα δύνανται να θεσπίσει ζώνης αποκλειστικής αλιείας 12 νμ, εκδίδοντας μονομερή πράξη, βάσει εθιμικού διεθνούς δικαίου, ανεξαρτήτως του εύρους της αιγιαλίτιδα ζώνης.

Εν συνεχεία, βάσει του κανονισμού 3760/92 θα μπορούσε να προβεί σε καθιέρωση ΑΟΖ 12 νμ, εντός της οποίας θα απαγορευόταν η αλιεία στα σκάφη λοιπών κρατών μελών⁴. με αυτή την επέκταση θα ισοσκελιζόταν η ανισότητα της Ελλάδας έναντι των άλλων αλιευτικών στόλων, αλλά θα ήταν και μια θετική εξέλιξη ως προς την προστασία των αλιευτικών αποθεμάτων. Επίσης θα κατοχυρωνόταν η θέση η εξουσία της Ελλάδας στην περιοχή του Αιγαίου, χωρίς να τίθεται ζήτημα επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12 νμ. Η οριοθέτηση της εν λόγω ζώνης συμπίπτει με αυτή της αιγιαλίτιδας και εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης βάσει άρθρου 7 Σύμβασης Αλιείας του Λονδίνου (1964).

¹ Α. Στρατή, *Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες & Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012 σ. 54, παρ. 84.

² Ο.π., σ. 55, παρ. 85.

³ Ο.π., σ. 55, παρ. 86.

⁴ Ο.π., σ. 56, παρ. 88.

Κεφάλαιο 2

Υφαλοκρηπίδα



Όπως προείπαμε, η υφαλοκρηπίδα είναι το τμήμα του παράκτιου βυθού της θάλασσας που αποτελεί την ομαλή προέκταση της ακτής κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, δηλαδή του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας μέχρι το σημείο εκεί όπου ο βυθός αποκτά απότομη κλίση 30-45°. Ο καθορισμός της δύναται να γίνει με βάση το κριτήριο της απόστασης και με βάση το γεωμορφολογικό κριτήριο, επομένως κρίνεται αναγκαία η διάκριση μεταξύ εσωτερικού ορίου (δηλαδή του πιο κοντινού στην ακτή) και εξωτερικού ορίου (δηλαδή, του μακρινότερου από την ακτή) της υφαλοκρηπίδας⁵.

Στην Συνδιάσκεψη της Γενεύης 1958 ορίστηκε στο άρθρο 1 το εύρος της υφαλοκρηπίδας έως το σημείο όπου το βάθος του νερού είναι 200μ, αλλά αν η εκμετάλλευση του βυθού ξεπερνάει αυτό το όριο τότε η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται ως εκεί. Εμπεριέχονται επίσης βυθός της θάλασσας αλλά και το υπέδαφος από τις ακτές των νησιών, άρα τα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας είναι μεταβλητά.

Η έναρξη της θεμελίωσης των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους από γεωλογικής και οικονομικής πλευράς με την Διακήρυξη Truman 1945 ξεκίνησε τις κρατικές διεκδικήσεις για την ζώνη της υφαλοκρηπίδας, καθιστώντας την οριοθέτηση ζωνών εθνικής κυριαρχίας ανάμεσα σε κράτη με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές κριτικής σημασίας διεθνολογικό ζήτημα με πολιτικό και νομικό χαρακτήρα. Εν συνεχεία, με την θέσπιση αλιευτικών ζωνών και ΑΟΖ από την πλειοψηφία των κρατών βάσει της Σύμβασης ΔΘ 1982 δημιουργήθηκαν περαιτέρω προβλήματα.

Ένα πολύπλοκο σύστημα καθορισμού εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας εισήχθη στην Τρίτη Συνδιάσκεψη ΔΘ, με το κριτήριο της απόστασης και ένα γεωλογικό. Στην Σύμβαση ΔΘ 1982 ορίζεται το πλάτος της υφαλοκρηπίδας έως τα 200 νμ από τις γραμμές βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης. Στην περίπτωση όμως που ο βυθός του παράκτιου κράτους είναι μεγαλύτερος σε πλάτος από τα 200νμ, τότε η υφαλοκρηπίδα έχει έκταση μέχρι το ακρότατο σημείο του ηπειρωτικού ανυψώματος και τα ύδατα

⁵ Κρ. Ιωάννου – Αναστ. Στρατή, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 4^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σ. 136-137.

πέραν των 200νμ από πάνω αποτελούν ανοιχτή θάλασσα. Βάσει εθιμικού δικαίου από την Σύμβαση της Γενεύης και την σύμβαση ΔΘ 1982, το παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα εξερεύνησης και εκμετάλλευσης της υφαλοκρηπίδας. Σημειωτέον, τα νησιά δικαιούνται υφαλοκρηπίδα και η μόνη εξαίρεση είναι οι βράχοι. (Άρθρο 121(2) Σύμβασης ΔΘ)

Δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα και περιορισμοί

Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας χωρίζονται σε δύο κατηγορίες.

- Κυριαρχικά δικαιώματα. Τα κυριαρχικά δικαιώματα είναι αποκλειστικά, δηλαδή εάν το ίδιο το παράκτιο κράτος δεν προβεί στην έρευνα και εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας και των φυσικών του πόρων, τότε κανείς άλλος δεν μπορεί να το πράξει χωρίς την συγκατάθεση του. (Άρθρο 77(2) Σύμβασης ΔΘ).

- Τα κυριαρχικά δικαιώματα υφίστανται εξ υπαρχής (ab initio) και αυτοδικαίως (ipso facto). Αυτομάτως αποδεικνύεται ότι τα δικαιώματα είναι συμφυή της κυριαρχίας του κράτους, δηλαδή δεν εξαρτώνται από οποιαδήποτε ρητή διακήρυξη. Επομένως, δεν απαιτείται κάποια πράξη του παράκτιου κράτους για την άσκηση των δικαιωμάτων του εφόσον υφίστανται λόγω της κυριαρχίας του παράκτιου κράτους επί του εδάφους του. (Άρθρο 77(3) Σύμβασης ΔΘ).

Τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους αφορούν στην εξερεύνηση της υφαλοκρηπίδας και στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. (Άρθρο 77(1) Σύμβασης ΔΘ). Το παράκτιο κράτος μπορεί επίσης να διεξάγει γεωτρήσεις επί της υφαλοκρηπίδας του, να κατασκευάσει εγκαταστάσεις και να τοποθετήσει τεχνητά νησιά. Μολονότι το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα του, βάσει του άρθρου 78 Σύμβασης ΔΘ υφίστανται συγκεκριμένοι περιορισμοί ως προς την άσκηση τους.

- Αντιθέτως με την κυριαρχία στα εσωτερικά ύδατα και στην αιγιαλίτιδα ζώνη, το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα μόνο στην υφαλοκρηπίδα του, δηλαδή όχι στα υπερκείμενα ύδατα ούτε στον εναέριο χώρο της. Για λόγους διασφάλισης της ελεύθερης ναυσιπλοΐας, τα υπερκείμενα ύδατα ανήκουν είτε στην ΑΟΖ είτε στην ανοιχτή θάλασσα.

- Οι ελευθερίες και τα δικαιώματα των τρίτων κρατών καθώς και η ελεύθερη ναυσιπλοΐα πρέπει να προστατεύονται και να μην παραβιάζονται εξαιτίας της άσκησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων του κράτους. Βάσει του άρθρου 79 Σύμβασης ΔΘ, τα τρίτα κράτη έχουν δικαίωμα πόντισης υποβρυχίων καλωδίων ή διεξαγωγής θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας (Άρθρο 246 Σύμβαση ΔΘ).

-Εάν το παράκτιο κράτος έχει ΑΟΖ, τότε οφείλει να σέβεται τα δικαιώματα των τρίτων κρατών και να ασκεί τα κυριαρχικά του δικαιώματα σύμφωνα με όσα προβλέπει η Σύμβαση (Άρθρο 56(2) Σύμβαση ΔΘ, άρθρο 58(3) Σύμβαση ΔΘ).

Επομένως, το παράκτιο κράτος μπορεί να εξασκήσει τα κυριαρχικά δικαιώματα του στην υφαλοκρηπίδα του μόνο για την εξερεύνηση της και για την αξιοποίηση των φυσικών της πόρων. Με τον όρο «εξερεύνηση» καλύπτονται η αναζήτηση και η έρευνα για φυσικούς πόρους και υδρογονάνθρακες, καθώς και για τα καθιστικά είδη, όπως περιγράφονται στο άρθρο 77(4) Σύμβασης ΔΘ⁶.

Γενικό θεσμικό πλαίσιο εκμετάλλευσης φυσικών πόρων υφαλοκρηπίδας

Το Μέρος VI της Σύμβασης του 1982 αναφέρει το γενικό νομικό σχετικά με τις δραστηριότητες εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων βυθού και υπεδάφους. Αναφέρονται τα δικαιώματα και οι χρήσεις του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας του, καθώς και οι υποχρεώσεις του έναντι τρίτων κρατών και της διεθνούς κοινότητας.

Δικαιώματα Παράκτιου Κράτους

Οι λόγοι επέκτασης του καθορισμού της υφαλοκρηπίδας είναι η εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων. Το παράκτιο κράτος επί της υφαλοκρηπίδας του έχει κυριαρχικά, αποκλειστικά και συμφυή δικαιώματα. Γεγονός που το ορίζει μοναδικό αρμόδιο στο εάν θα αποφασίσει να τα ασκήσει και εάν δεν το κάνει τότε κανένα άλλο κράτος δεν μπορεί να το κάνει χωρίς την συγκατάθεση του. Επίσης, για την εξάσκηση των δικαιωμάτων του δεν χρειάζεται ρητή διακήρυξη (Άρθρο 77, Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας).

Φυσικοί πόροι ορίζονται ως οι ορυκτοί και άλλοι μη βιολογικοί πόροι που εντοπίζονται στον πυθμένα και στο υπέδαφος της υφαλοκρηπίδας (υδρογονάνθρακες και φυσικό αέριο), καθώς και οι βιολογικοί πόροι. Το παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα δημιουργίας τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών. (Άρθρο 80). Στο Άρθρο 60 του V Μέρους της Σύμβασης υπογραμμίζεται το αποκλειστικό δικαίωμα του παράκτιου κράτους επί της κατασκευής, άδειας και ρύθμισης της κατασκευής, της εκμετάλλευσης και της χρήσης των κατασκευών αλλά και η αποκλειστική δικαιοδοσία

⁶ Κρ. Ιωάννου – Αναστ. Στρατή, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 4^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σσ. 150-151.

επ'αυτών. Επίσης, έχει την δικαιοδοσία να υιοθετήσει τελωνειακούς, φορολογικούς, υγειονομικούς, ασφαλιστικούς νόμους και κανονισμούς (Άρθρο 60, παρ2).

Τα τεχνητά νησιά και οι κατασκευές δεν υπάγονται στο καθεστώς των νησιών και οι ζώνες ασφαλείας του που δεν δύναται να ξεπερνούν τα 500 μέτρα (παρ.5) δεν ανήκουν στο καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης(παρ.8). Η παρ. 6 επισημαίνει ότι τα πλοία τρίτων κρατών πρέπει να σέβονται τις εν λόγω κατασκευές και ζώνες ασφαλείας. Επίσης, το παράκτιο κράτος δεν επιτρέπεται να τοποθετεί τις κατασκευές του επί οδών ζωτικής σημασίας για την διεθνή ναυσιπλοΐα (παρ.7), λόγω της μη παρεμπόδισης της ελεύθερης ναυσιπλοΐας. Το παράκτιο κράτος έχει το δικαίωμα κατασκευής σηράγγων ανεξαρτήτως του βάθους των υπερκείμενων υδάτων (Άρθρο 85), και το δικαίωμα της άδειας και της ρύθμισης των γεωτρήσεων στην υφαλοκρηπίδα του για οποιοδήποτε σκοπό. (Άρθρο 81).

Υποχρεώσεις του Παράκτιου Κράτους

Εάν το παράκτιο κράτος δεν έχει προβεί στην κήρυξη ΑΟΖ, τα δικαιώματα του στην υφαλοκρηπίδα δεν θίγουν το νομικό καθεστώς των υπερκείμενων υδάτων ή του εναέριου χώρου, ειδάλλως υπάγεται στο νομικό καθεστώς της ΑΟΖ. (Άρθρο 78, παρ1) Εάν η έκταση της υφαλοκρηπίδας ξεπερνά τα 200νμ, τότε τα υπερκείμενα αυτά ύδατα υπάγονται στο καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας. Το παράκτιο κράτος οφείλει να μην παρακωλύει τοποθετήσεις υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών από τρίτα κράτα επί της υφαλοκρηπίδας του, λόγω της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας προς τον σκοπό της προστασίας της ελευθερίας των επικοινωνιών και της μεταφοράς υγρών ή αερίων ουσιών και μηνυμάτων.

Από την άλλη πλευρά, εάν η πόντιση των προαναφερθέντων παρακωλύουν τις δραστηριότητες έρευνας και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας του παράκτιου κράτους, τότε εφαρμόζονται περιορισμοί, δηλαδή δύναται η υποβολή μιας πορείας για την τοποθέτηση αγωγών στην υφαλοκρηπίδα του. Επίσης, το παράκτιο κράτος έχει το δικαίωμα λήψης μέτρων για την πρόληψη, την μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης από αυτούς τους αγωγούς.

Η προστασία της ελεύθερης ναυσιπλοΐας και των ελευθεριών της ανοιχτής θαλάσσης επιτυγχάνεται βάσει της παρ.2 του Άρθρου 78, όπου αναφέρεται ότι η άσκηση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας του οφείλει να μην παραβιάζει ή παρενοχλεί αδικαιολογήτως το δικαίωμα της ναυσιπλοΐας ή τα υπόλοιπα αναγνωρισμένα δικαιώματα και ελευθερίες υπέρ των τρίτων κρατών. Επίσης, το δικαίωμα του παράκτιου κράτους για την λήψη λογικών μέτρων με σκοπό

την εξερεύνηση και εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας του δεν του εκχωρεί το δικαίωμα να εμποδίσει τρίτα κράτη να τοποθετούν υποβρύχια καλώδια και αγωγούς στην υφαλοκρηπίδα του.

Το παράκτιο κράτος δύναται να το κάνει, αλλά οφείλει να το επιτρέψει και σε τρίτα κράτη, απλά το δικαίωμα του υπόκειται σε περιορισμούς, όπως την χάραξη της πορείας των αγωγών, ώστε να μην παρεμποδιστεί η έρευνα και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας του ίδιου του παράκτιου κράτους. Το παράκτιο κράτος οφείλει επίσης να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την πρόληψη, μείωση και έλεγχο της ρύπανσης των αγωγών (παρ.2, Άρθρο 79). Τέλος, στο Άρθρο 246 ορίζεται ότι το παράκτιο κράτος μπορεί να μην παραχωρήσει την έγκριση του για επιστημονική έρευνα στην υφαλοκρηπίδα του.

Μέτρα Προστασίας Θαλασσίου Περιβάλλοντος

Το Άρθρο 208 της Σύμβασης για την προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος υποχρεώνει τα κράτη να προβούν στην θέσπιση νόμων και κανονισμών, ώστε να προληφθεί, να μειωθεί και να ελέγχεται η ρύπανση, που θα προκληθεί από τις δραστηριότητες στον θαλάσσιο βυθό, από εγκαταστάσεις και από εργασίες. Το παράκτιο κράτος υποχρεώνεται βάσει των διατάξεων του Άρθρου 214 να λάβει τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης και καταστολής με σκοπό την εφαρμογή των άνωθεν νόμων και κανονισμών.

Τα πρωτόκολλα που υφίστανται στην Μεσόγειο είναι τα εξής: - Emergency Protocol (1976), που αφορά την συνεργασία για την καταπολέμηση της ρύπανσης της Μεσογείου από το πετρέλαιο και άλλες επισφαλείς ουσίες σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, - το Πρωτόκολλο του 1982 για τις ειδικά προστατευόμενες περιοχές και - το Πρωτόκολλο του 1994 σχετικά με την προστασία της Μεσογείου από την ρύπανση του βυθού και του υπεδάφους, που οφείλεται στην εξερεύνηση και στην εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας, το οποίο ονομάζεται Offshore Protocol και έχει επικυρωθεί από: την Αλβανία, την Κύπρο, την Λιβύη, το Μαρόκο, την Τυνησία και αναμένεται η έκτη επικύρωση, ώστε να εφαρμοστεί. Επίσης, η Ελλάδα σύνηψε την Σύμβαση της Βέρνης του 1976 με την Τουρκία, η οποία αφορά θέματα της υφαλοκρηπίδας και την αναστολή δραστηριοτήτων έρευνας.

Παρόλα αυτά όμως δεν υφίσταται καμία νομική υποχρέωση των κρατών περί αποχής από τις ανάλογες ερευνητικές δραστηριότητες σε υπό αμφισβήτηση περιοχές, άρα όσον αφορά το Αιγαίο δεν υπάρχει νομική δέσμευση και η Ελλάδα διατηρεί το κυρίαρχο της δικαίωμα να προβεί σε επιχειρήσεις έρευνας. Το Offshore Protocol

υπογραμμίζει συγκεκριμένες υποχρεώσεις και ευθύνες των μερών σχετικά με τις δραστηριότητες εκμετάλλευσης. Περιλαμβάνονται όλες οι δραστηριότητες, καθώς και η κατασκευή in situ εγκαταστάσεων και οι φορείς εκμετάλλευσης είναι όσοι λειτουργούν κατόπιν αδείας, καθώς και οι de facto φορείς, των οποίων η δραστηριότητα οφείλεται να παρακολουθείται και να ελέγχεται.

Για να προβούν οι φορείς εκμετάλλευσης στις εν λόγω δραστηριότητες πρέπει να υπάρχει γραπτή αδειοδότηση του υπεύθυνου εθνικού φορέα κάθε συμβαλλόμενου μέρους, καθώς και να έχει προηγηθεί εξέταση των εγκαταστάσεων ώστε να υπακούουν στις διεθνείς προδιαγραφές αλλά και η εξέταση του εάν η επιχείρηση που θα κατασκευάσει τις εγκαταστάσεις έχει την απαραίτητη τεχνική και οικονομική δυνατότητα. Η αρχή της προφύλαξης δίνει το δικαίωμα άρνησης της αδειοδότησης εάν υπάρχει υποψία πιθανής πρόκλησης ζημιών και ρύπανσης στο θαλάσσιο περιβάλλον. Εάν προκληθούν ζημιές, τότε βάσει διατάξεων τα μέρη και οι εταιρείες εκμετάλλευσης υποχρεώνονται να δώσουν την ανάλογη αποζημίωση⁷.

Ελληνική υφαλοκρηπίδα

Η ελληνική νομοθεσία μέχρι το 2011 σχετικά με τον προσδιορισμό του εξωτερικού ορίου της υφαλοκρηπίδας συνέχιζε να αναφέρεται στο «κριτήριο του ισοβαθούς των 200 μέτρων» και στο «κριτήριο της εκμετάλλευσης». Όσον αφορά στην οριοθέτηση με τα γειτονικά κράτη δεν γινόταν καμία αναφορά στην αρχή της ίσης απόστασης, παρά μόνο μια απλή παραπομπή στους κανόνες του διεθνούς δικαίου⁸. Παρά το γεγονός ότι αρκετές εθνικές νομοθεσίες αναφέρονται στα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης, τα παράκτια κράτη είναι ήδη συμβαλλόμενα μέρη του Διεθνούς Δικαίου, οπότε αυτομάτως υπερισχύουν οι διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και εάν δεν έχει εναρμονιστεί η εθνική νομοθεσία των παράκτιων κρατών με τις διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ, δεν τους αφαιρείται το δικαίωμα επί της υφαλοκρηπίδας μέχρι το ανώτερο προβλεπόμενο όριο από το διεθνές δίκαιο.

Επομένως, ήταν καίριας σημασίας η ανάγκη να εναρμονιστεί η ελληνική νομοθεσία με τις διατάξεις της ΔΘ, ώστε να επωφεληθούμε των ευνοϊκών διατάξεων που συμβαδίζουν με την ελληνική θέση σχετικά με την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών, η οποία βασίζεται στη αρχή της ίσης απόστασης/μέση γραμμή. Αντιθέτως, η τουρκική

⁷ Χ. Δίπλα, *Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών*, τόμος Α', εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σσ. 191-197. Γρηγόρης Ι. Τσάλτας- Χρήστος Λ. Αναγνώστου (επιμ.), *Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος. Σύγχρονες προκλήσεις & προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, εκδ: Σιδέρης, Αθήνα 2014.

⁸ Κρ. Ιωάννου – Αναστ. Στρατή, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 4^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σ. 159, παρ. 566.

νομοθεσία υιοθετεί την αρχή της ευθυδικίας ως μέθοδο οριοθέτησης όλων των θαλασσιών ζωνών της. Η ελληνική νομοθεσία τροποποιώντας την παράγραφο 1 του άρθρου 2 του Ν 2289/19955 αναφέρει ότι εάν δεν υπάρξει συμφωνία οριοθέτησης με τα γειτονικά που έχουμε παρακείμενες ή αντικείμενες ακτές, τότε η μέση γραμμή θα είναι το εξωτερικό όριο υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ άπαξ και κηρυχθεί⁹.

Επίσης, καθιερώνεται το «κριτήριο της απόστασης» επί της υφαλοκρηπίδας και « μέση γραμμή» ως το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας, εάν δεν επιτευχθεί συμφωνία οριοθέτησης. Οι περισσότερες διμερείς συμφωνίες οριοθέτησης υιοθετούν την αρχή της ίσης απόστασης-μέσης γραμμής ως οριοθετική μέθοδο και αρκετές εθνικές νομοθεσίες προχωρούν με βάση την μέση γραμμή για προσωρινό όριο οριοθέτησης, εάν δεν υπάρξει συμφωνία οριοθέτησης ανάμεσα στα γειτονικά κράτη¹⁰. Γεγονός είναι ότι πριν από τον καθορισμό των εξωτερικών ορίων μια θαλάσσιας ζώνης προαπαιτείται η θέσπιση της, οπότε τα εξωτερικά όρια ενδέχεται να τροποποιηθούν αλλά πάντα θα ακολουθηθεί η χάραξη μέση γραμμής στην συμφωνία οριοθέτησης.

Οι υπάρχουσες ελληνικές οριοθετήσεις υφαλοκρηπίδας είναι δύο¹¹. Η μία είναι με την Αλβανία και η άλλη με την Ιταλία. Ειδικότερα, στις 24 Μαΐου 1977 η Ελλάδα υπέγραψε με την Ιταλία σύμφωνη συμφωνία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας με μέθοδο οριοθέτησης την «αρχή της μέσης γραμμής». Το συνολικό μήκος της οριοθετικής γραμμής είναι τα 125ν. και η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 1980. Η δεύτερη υπεγράφη στις 27 Ιανουαρίου 2009. Ελλάδα και Αλβανία υπέγραψαν μια συμφωνία για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και των υπόλοιπων θαλασσιών ζωνών βάσει διεθνούς δικαίου. Η εν λόγω συμφωνία στηρίζεται στην χάραξη μέσης γραμμής και το συνολικό της μήκος είναι τα 64,4 νμ. Η συμφωνία όμως ποτέ δεν τέθηκε σε ισχύ και εν συνεχεία, κηρύχτηκε αντισυνταγματική από το Αλβανικό Συνταγματικό Δικαστήριο.

Συμπεράσματα και η σημασία οριοθέτησης ελληνικής υφαλοκρηπίδας

Στον βυθό και στο υπέδαφος της λεκάνης της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου εντοπίζονται κριτικής σημασίας αποθέματα υδρογονανθράκων όπως φυσικό αέριο και πετρέλαιο αλλά και ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες και υδρίτες. Αυτή είναι η αιτία της προσπάθειας των κρατών άμεσης οριοθέτησης των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας τους και προσδιορισμού των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων επί των φυσικών πόρων του

⁹ Κρ. Ιωάννου – Αναστ. Στρατή, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 4^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σ. 160, παρ. 570.

¹⁰ Ο.π., σ. 161, παρ. 572.

¹¹ Ο.π., σ. 162, παρ. 574, 575.

βυθού και του υπεδάφους των θαλασσίων υδάτων τους, βάσει Διεθνούς Δικαίου, στοχεύοντας στην ταχύτερη εκμετάλλευση τους.

Δύο από τα επτά κράτη της περιοχής της Μεσογείου, η Τουρκία και το Ισραήλ έχουν καταψηφίσει την Σύμβαση του Montego Bay (1982), αλλά από το 1986 σημειώνονται ήδη απόπειρες τους για εφαρμογή συγκεκριμένων διατάξεων της. Η Τουρκία το 1986 οριοθέτησε με την τότε ΕΣΣΔ την ΑΟΖ της στην Μαύρη Θάλασσα και επίσης, διαθέτει στην ίδια περιοχή αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ. Μόνο η Ελλάδα διατηρεί διεθνώς στην περιοχή της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου την μικρότερη αιγιαλίτιδα ζώνη (6νμ).

Ενώ παρατηρείται ευρέως και από τα είκοσι κράτη της Μεσογείου συμπεριλαμβανομένων και των παράκτιων χωρών της Μαύρης Θάλασσας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για πολιτική συνεργασία για καλή γειτνίαση, με αποτέλεσμα ελάχιστες θαλάσσιες περιοχές να παραμένουν χωρίς οριοθέτηση, μόνο η Τουρκία κρατά άκαμπτη αρνητική στάση ως προς την αποδοχή των ρυθμίσεων του Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, αλλά και στην γεωγραφική της επέκταση στην περιοχή της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου, εξαιτίας του νησιωτικού συμπλέγματος του Καστελόριζου και της Στρογγύλης. Από το 1973 η Τουρκία με σκοπό την πίεση για διεκδικήσεις εις βάρος των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στον χώρο του Αιγαίου συντηρεί την εν λόγω διαμάχη και επιδιώκει την ολοκληρωτική ανατροπή του status quo.

Με τις κινήσεις της Κύπρου για οριοθέτηση ΑΟΖ στον χώρο της νοτιο-ανατολικής μεσογείου ανάμεσα στην Αίγυπτο, τον Λίβανο και το Ισραήλ, η πάγια στάση της Τουρκίας ήταν αντιδραστική και απειλητική. Η Τουρκία αγνοώντας τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου επί υφαλοκρηπίδας στην πλευρά των δυτικών ακτών της αλλά και της Ελλάδας στις ανατολικές ακτές της Δωδεκανήσου, της Καρπάθου και της Κάσου, διεκδικεί πλήρη κατοχύρωση του μέγιστου στον θαλάσσιο και υποθαλάσσιο χώρο. Σημειωτέον, δεν αναγνωρίζει στο Καστελόριζο πλήρη επήρεια ούτε και στην Στρογγύλη όσον αφορά την υφαλοκρηπίδα έξω από το σημερινό όριο της αιγιαλίτιδας στα 6νμ.

Εάν εφαρμόζονταν οι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας θα επιτυγχανόταν μια δίκαιη οριοθέτηση βάσει των γεωγραφικών ιδιαιτεροτήτων της περιοχής, στις οποίες η Τουρκία βάσει του άρθρου 70 της Σύμβασης του Montego bay σαφώς μειονεκτεί γεωγραφικά αλλά κυρίως λόγω των νησιών που απολαύουν πλήρως όλων των θαλασσίων ζωνών βάσει του άρθρου 121, παρ.2 της ίδιας Σύμβασης.

Υπογραμμίζεται επίσης ότι ακόμη και αν δεν ανακηρυχθεί ΑΟΖ από την πλευρά της Ελλάδας, δεν περιορίζονται καθόλου τα κυριαρχικά της δικαιώματα στον υποθαλάσσιο χώρο, γιατί κατοχυρώνονται από το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, τα

οποία υφίστανται εξ υπαρχής και αυτοδικαίως ανεξαρτήτως όποιας ρητής διακήρυξης (άρθρο 77 Σύμβαση του 1982) και ενίοτε δύναται να επεκταθούν και πέραν του ορίου των 200 νμ της ΑΟΖ. Όπως υπογραμμίστηκε και στην απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας Λιβύς – Μάλτας, τα δικαιώματα σε βυθό και υπέδαφος της ΑΟΖ ορίζονται αναλόγως με το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, με άλλα λόγια, το Δικαστήριο ισχυρίστηκε ότι αν και γίνεται να υπάρχει υφαλοκρηπίδα άνευ ΑΟΖ, δεν είναι δυνατή η ύπαρξη ΑΟΖ χωρίς αντίστοιχη υφαλοκρηπίδα.

Εν κατακλείδι, είναι μέγιστη για την Ελλάδα η σπουδαιότητα οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας στον χώρο της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου, η οποία, ανεξαρτήτως από την ανακήρυξη ΑΟΖ, κατοχυρώνει πλήρως τα κυριαρχικά της δικαιώματα στον υποθαλάσσιο χώρο, με στόχο την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων.

Συμπεράσματα

Στον βυθό και στο υπέδαφος της λεκάνης της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου εντοπίζονται κριτικής σημασίας αποθέματα υδρογονανθράκων όπως φυσικό αέριο και πετρέλαιο αλλά και ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες και υδρίτες. Αυτή είναι η αιτία της προσπάθειας των κρατών άμεσης οριοθέτησης των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας τους και προσδιορισμού των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων επί των φυσικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους των θαλασσιών υδάτων τους, βάσει Διεθνούς Δικαίου, στοχεύοντας στην ταχύτερη εκμετάλλευση τους.

Δύο από τα επτά κράτη της περιοχής της Μεσογείου, η Τουρκία και το Ισραήλ έχουν καταψηφίσει την Σύμβαση του Montego Bay (1982), αλλά από το 1986 σημειώνονται ήδη απόπειρες τους για εφαρμογή συγκεκριμένων διατάξεων της. Η Τουρκία το 1986 οριοθέτησε με την τότε ΕΣΣΔ την ΑΟΖ της στην Μαύρη Θάλασσα και επίσης, διαθέτει στην ίδια περιοχή αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ. Μόνο η Ελλάδα διατηρεί διεθνώς στην περιοχή της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου την μικρότερη αιγιαλίτιδα ζώνη (6νμ).

Ενώ παρατηρείται ευρέως και από τα είκοσι κράτη της Μεσογείου συμπεριλαμβανομένων και των παράκτιων χωρών της Μαύρης Θάλασσας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για πολιτική συνεργασία για καλή γειτνίαση, με αποτέλεσμα ελάχιστες θαλάσσιες περιοχές να παραμένουν χωρίς οριοθέτηση, μόνο η Τουρκία κρατά άκαμπτη αρνητική στάση ως προς την αποδοχή των ρυθμίσεων του Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, αλλά και στην γεωγραφική της επέκταση στην περιοχή της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου, εξαιτίας του νησιωτικού

συμπλέγματος του Καστελόριζου και της Στρογγύλης. Από το 1973 η Τουρκία με σκοπό την πίεση για διεκδικήσεις εις βάρος των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στον χώρο του Αιγαίου συντηρεί την εν λόγω διαμάχη και επιδιώκει την ολοκληρωτική ανατροπή του status quo.

Με τις κινήσεις της Κύπρου για οριοθέτηση ΑΟΖ στον χώρο της νοτιο-ανατολικής μεσογείου ανάμεσα στην Αίγυπτο, τον Λίβανο και το Ισραήλ, η πάγια στάση της Τουρκίας ήταν αντιδραστική και απειλητική. Η Τουρκία αγνοώντας τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου επί υφαλοκρηπίδας στην πλευρά των δυτικών ακτών της αλλά και της Ελλάδας στις ανατολικές ακτές της Δωδεκανήσου, της Καρπάθου και της Κάσου, διεκδικεί πλήρη κατοχύρωση του μέγιστου στον θαλάσσιο και υποθαλάσσιο χώρο. Σημειωτέον, δεν αναγνωρίζει στο Καστελόριζο πλήρη επήρεια ούτε και στην Στρογγύλη όσον αφορά την υφαλοκρηπίδα έξω από το σημερινό όριο της αιγιαλίτιδας στα 6nm.

Εάν εφαρμόζονταν οι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας θα επιτυχανόταν μια δίκαιη οριοθέτηση βάσει των γεωγραφικών ιδιοτεροτήτων της περιοχής, στις οποίες η Τουρκία βάσει του άρθρου 70 της Σύμβασης του Montego bay σαφώς μειονεκτεί γεωγραφικά αλλά κυρίως λόγω των νησιών που απολαύουν πλήρως όλων των θαλασσιών ζωνών βάσει του άρθρου 121, παρ. 2 της ίδιας Σύμβασης.

Υπογραμμίζεται επίσης ότι ακόμη και αν δεν ανακηρυχθεί ΑΟΖ από την πλευρά της Ελλάδας, δεν περιορίζονται καθόλου τα κυριαρχικά της δικαιώματα στον υποθαλάσσιο χώρο, γιατί κατοχυρώνονται από το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, τα οποία υφίστανται εξ υπαρχής και αυτοδικαίως ανεξαρτήτως όποιας ρητής διακήρυξης (άρθρο 77 Σύμβαση του 1982) και ενίοτε δύναται να επεκταθούν και πέραν του ορίου των 200 νμ της ΑΟΖ. Όπως υπογραμμίστηκε και στην απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας Λιβύης – Μάλτας, τα δικαιώματα σε βυθό και υπέδαφος της ΑΟΖ ορίζονται αναλόγως με το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, με άλλα λόγια, το Δικαστήριο ισχυρίστηκε ότι αν και γίνεται να υπάρχει υφαλοκρηπίδα άνευ ΑΟΖ, δεν είναι δυνατή η ύπαρξη ΑΟΖ χωρίς αντίστοιχη υφαλοκρηπίδα.

Κεφάλαιο 3

Αποφάσεις δικαστηρίου

Υπόθεση υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)

Η Δανία, η Ολλανδία και η Δημοκρατία της Γερμανίας για να οριοθετήσουν τις υφαλοκρηπίδες τους στην Βόρεια Θάλασσα προσέφυγαν στο ΔΔΧ. Η Γερμανία υποστήριζε ότι η οριοθέτηση θα έπρεπε να γίνει βάσει της αρχής της ίσης απόστασης προς αποφυγήν μη δίκαιο αποτελέσματος λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφικής κατάστασης. Επίσης, υποστήριζε ότι αυτή η μέθοδος δεν αποτελούσε εθιμικό δίκαιο και ότι επίσης δεν είχε αναγνωριστεί ως εθιμικό δίκαιο ο κανόνας του άρθρου 6 (παρ. 2) της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα. Η Γερμανία σημειωτέον δεν είχε κυρώσει την εν λόγω Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα.

Η Ολλανδία και η Δανία έχοντας κυρώσει την Σύμβαση της Γενεύης του 1958 υποστήριζαν ότι η αρχή της ίσης απόστασης ήταν κανόνας εθιμικού δικαίου βάσει πρακτικής της πλειοψηφίας των κρατών από το 1958 και μετέπειτα, οπότε ήταν υπέρμαχοι της οριοθέτησης βάσει της αρχής της ίσης απόστασης και δεν αναγνώριζαν ειδικές περιστάσεις. Σε περίπτωση μη εφαρμογής της αρχής της ίσης απόστασης, υποστήριζαν ότι θα έπρεπε να εφαρμοστεί το κριτήριο της εγγύτητας δηλαδή η οριοθέτηση πρέπει να σεβαστεί τα αποκλειστικά δικαιώματα κάθε κράτους στην παρακείμενη στις ακτές του υφαλοκρηπίδα.

Η απόφαση του Δικαστηρίου στις 20 Φεβρουαρίου 1969 υπογράμμισε ότι η μέθοδος της ίσης απόστασης δεν είναι ούτε προτιμητέα μέθοδος οριοθέτησης ούτε και αποτελεί εθιμικό δίκαιο. Εισήχθησαν οι αρχές της ευθυδικίας βάσει όλων των σχετικών περιστάσεων, όπως οι ασυνήθιστοι σχηματισμοί των ακτών, γεωλογικά χαρακτηριστικά, ύπαρξη φυσικών πόρων και βάσει της αρχής της αναλογικότητας μεταξύ επιφάνειας υφαλοκρηπίδας και μήκους ακτογραμμής του παράκτιου κράτους.

Πιο αναλυτικά, με την Σύμβαση της Γενεύης (1958) προέκυψε η μέθοδος οριοθέτησης «μέση γραμμή- γραμμή ίσης απόστασης», δηλαδή κάθε σημείο το οποίο απέχει εξίσου από τη μέση απόσταση των εκατέρωθεν κρατών. Θέμα απόστασης τίθεται όταν η απόσταση των ακτών δύο αντικείμενων κρατών είναι μικρότερη ή ίση από 200 ναυτικά μίλια.

Για πρώτη φορά, το Δικαστήριο είπε ότι όταν γίνεται λόγος για αρχές και κανόνες γίνεται λόγος για το ίδιο πράγμα. Επίσης, απεφάνθη ότι τα κράτη έχουν απεριόριστη εξουσία να λύσουν το πρόβλημα της οριοθέτησης πρώτα μεταξύ τους, χωρίς να προβούν σε αυτό. Η προσφυγή στο Δικαστήριο θα αποτελεί την έσχατη λύση.

Επιπροσθέτως, τα κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη όχι το πόσο όγκο έχει μια χώρα, δηλαδή το μέγεθος της, αλλά την έκταση των ακτών που έχει σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη. Αυτό συνεπάγεται ότι η υφαλοκρηπίδα είναι ανάλογη του μεγέθους των ακτών κάθε κράτους και αντιστρόφως ανάλογη της εδαφικής έκτασης. Τέλος πρέπει να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο της Χάγης δεν θεωρεί την μέση γραμμή κανόνα εθιμικού δικαίου.

Συνοπτικά στην υπόθεση αυτή το δικαστήριο αναγνώρισε ότι το δικαίωμα στην υφαλοκρηπίδα αποτελεί διεθνές έθιμο που δεσμεύει όλα τα κράτη, επίσης, αναγνώρισε ότι απόκλιση από τον κανόνα ότι το παράκτιο κράτος έχει δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας δικαιολογείται μόνο για νησίδες, βράχους και ελαφρές προεξοχές της ακτής, άρα εξ αντιδιαστολής οι εθιμικοί κανόνες για την ύπαρξη και εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας, που δεσμεύουν όλα τα κράτη ανεξάρτητα από Διεθνείς Συνθήκες καλύπτουν και τα νησιά (όχι όμως τις «νησίδες, βράχους και ελαφρές προεξοχές της ακτής»). Η υπόθεση αυτή έγινε αφορμή για τη διχοτόμηση μεταξύ συμβατικού και εθιμικού δικαίου και για τη δημιουργία ομάδων μεταξύ κρατών. σελ 30

Απόφαση Διαιτησίας για την οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας Ηνωμένου Βασιλείου – Γαλλίας (1977)

Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία για τον καθορισμό της Υφαλοκρηπίδας τους στο Στενό της Μάγχης προσέφυγαν στο ΔΔΧ. Η Γαλλία υποστήριζε τις αρχές της ευθυδικίας και της φυσικής προέκτασης άρα ήταν υπέρμαχος της εφαρμογής των ίδιων κριτηρίων που εφαρμόστηκαν και στην Υπόθεση οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας στην Βόρεια Θάλασσα(1969). Επίσης, υποστήριζε ότι τα νησιά της Μάγχης και οι περιοχές του Ατλαντικού είναι ειδικές περιστάσεις που δεν επιτρέπουν την εφαρμογή της αρχής της μέσης γραμμής.

Το Ηνωμένο Βασίλειο αντιθέτως έβρισκε την Συνθήκη της Γενεύης του 1958 σε πλήρη ισχύ ανάμεσα στα δύο αυτά κράτη και θεωρούσε ότι πρέπει να εφαρμοστεί η αρχή της μέσης απόστασης, παραχωρώντας πλήρη επήρεια στα νησιά της Μάγχης και Scilly, χωρίς να αναγνωρίζει ειδικές περιστάσεις. Σε διαφορετική περίπτωση το Ηνωμένο Βασίλειο θεωρούσε απαραίτητη εφαρμογή της αρχής της μη καταπάτησης της φυσικής προέκτασης της υφαλοκρηπίδας του ενός κράτους από το άλλο ή τους γεωλογικούς σχηματισμούς στον βυθό.

Το Διαιτητικό Όργανο θεώρησε ότι και οι αρχές του εθιμικού δικαίου και η αρχή της μέσης απόστασης στοχεύουν στην οριοθέτηση βάσει των αρχών της ευθυδικίας. Τέλος, στον Ατλαντικό εφαρμόστηκε η μέθοδος της μέσης γραμμής και τα νησιά Scilly έλαβαν το μισό αποτέλεσμα από αυτό που θα έπαιρναν αν τους είχε δοθεί πλήρης

επήρεια και στα νησιά της Μάγχης παραχωρήθηκε αυτοτελές τμήμα υφαλοκρηπίδας 12 ν.μ., αναγνωρίζοντας χωρική θάλασσα στα 12 νμ στο Ηνωμένο Βασίλειο και την προϋπάρχουσα ζώνη αλιείας 12 ν.μ για αυτά τα νησιά.

Εν ολίγοις, τα νησιά όντως χειρίστηκαν ως ειδικές περιστάσεις με μερική επήρεια έχοντας υπόψη για τα νησιά της Μάγχης, τα κριτήρια μεγέθους, πληθυσμού και οικονομικής δραστηριότητας. Στα νησιά Scilly λήφθηκε υπόψη η εγγύτητα τους στις ακτές του Ηνωμένου Βασιλείου, το μέγεθος και ο πληθυσμός¹².

Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/ Λιβύης (1982)

Στην παρούσα υπόθεση το Δικαστήριο έπρεπε να καθορίσει βάσει ποιων αρχών και κανόνων θα γινόταν η οριοθέτηση. Διεκδικείτο εκατέρωθεν η φυσική προέκταση των ακτών των κρατών βάσει της Απόφασης της Υφαλοκρηπίδας στη Βόρειο Θάλασσα. Επίσης, υποστήριζαν την εφαρμογή των αρχών της ευθυδικίας γιατί η αρχής της ίσης απόστασης δεν θα εξασφάλιζε δίκιο αποτέλεσμα.

Το Διεθνές Δικαστήριο αρνούμενο ότι η ίση απόσταση είτε ήταν μία υποχρεωτική νομική αρχή είτε μία μέθοδος με κάποια προνομιακή θέση σε σχέση με άλλες μεθόδους αναγνώρισε ότι η ίση απόσταση μπορούσε να εφαρμοστεί αν οδηγούσε σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα αλλά αρνήθηκε στην παρούσα υπόθεση να ερευνήσει τα αποτελέσματα μίας γραμμής που βασίζονταν αποκλειστικά στην ίση απόσταση απορρίπτοντας την μόνο σε περίπτωση που οδηγούσε σε μη δίκαια αποτελέσματα.

Στην υπόθεση αυτή η αρχή της ίσης απόστασης απορρίφθηκε πλήρως. Καταλήγοντας τόνισε ότι η λύση βρισκονταν σε μια εκτίμηση και εξισορρόπηση όλων των σχετικών περιστάσεων, ώστε να επιτυγχάνεται ένα δίκαιο αποτέλεσμα επιβεβαιώνοντας την στενή σχέση μεταξύ των αρχών επιείκειας και συγκεκριμένων περιστάσεων. Παράλληλα διακήρυξε την καίρια σημασία των αρχών επιείκειας στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Υποστηρίχτηκε η ιδέα της μοναδικότητας του κάθε θαλάσσιου.

Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια όπως: τις σχετικές περιστάσεις του σχηματισμού των ακτών των κρατών, την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και το κριτήριο της αναλογικότητας, οριοθέτησε τις υφαλοκρηπίδες χαράσσοντας μια τεθλασμένη γραμμή, που οριοθετούσε δύο τομείς¹³. Αξιοσημείωτο είναι ότι στα νησιά

¹² UN, *Digest of International Cases on the Law of the Sea*, New York 2006, σ. 51-59.

¹³ Υπόθεση για την Υφαλοκρηπίδα (Τυνησία/Λιβύη), ICJ Reports 1982, παρ. 133.

Kerkennah που η Λιβύη ζήτηγε να αγνοηθούν εξ ολοκλήρου, δόθηκε μισή επήρεια¹⁴, ενώ το νησί Djerba αγνοήθηκε εξαιτίας της πολύ κοντινής του θέσης στην ακτή¹⁵.

Οριοθέτηση Κόλπου του Maine (1984)

Οι ΗΠΑ και ο Καναδάς επιζητούσαν την οριοθέτηση ενός ενιαίου συνόρου για τις υφαλοκρηπίδες και τις αλιευτικές τους ζώνες στον Κόλπο Maine και προσέφυγαν στον Δικαστήριο με σκοπό την εφαρμογή των αρχών της ευθυδικίας. Προτεραιότητα δόθηκε στις γεωγραφικές περιστάσεις και το σχήμα του κόλπου καθώς και η αλλαγή της κατεύθυνσης της ακτογραμμής που μετατρέπει τις παρακείμενες ακτογραμμές των κρατών σε αντικείμενες θεωρήθηκαν σχετικές περιστάσεις¹⁶. Το Δικαστήριο αγνόησε τα μικρά νησιά του Κόλπου, τους ακατοίκητους βράχους και τους σκοπέλους, αλλά το νησί Seal, εξαιτίας του μεγέθους του, της γεωγραφικής του θέσης και του ότι κατοικείται όλο τον χρόνο, κατάφερε να πάρει μισή επήρεια.

Διαιτητική Απόφαση Γουινέας/ Γουινέας-Μπισσάου (1985)

Οι δύο χώρες επιθυμούσαν να οριοθετήσουν τις χωρικές τους θάλασσες, τις υφαλοκρηπίδες και τις ΑΟΖ τους εφαρμόζοντας τις αρχές της ευθυδικίας. Το Διαιτητικό Όργανο εξέτασε πρωτίστως την Σύμβαση του 1886 Γαλλίας/Πορτογαλίας και μετέπειτα εξέτασε τον σχηματισμό και την κατεύθυνση της ακτογραμμής μαζί με τα νησιά των δύο χωρών και της Δυτικής Αφρικής.

Τα νησιά τα χώρισε στις εξής κατηγορίες: όσα βρίσκονται κοντά στις ακτές και λήφθηκαν ως μέρος τους ηπειρωτικού εδάφους, στα νησιά του αρχιπελάγους Bijagos, που ήταν η αιτία που το σχήμα της Γουινέας/Μπισσάου λήφθηκε ως κυρτό, και στα διασκορπισμένα προς τον νότο νησιά, με εξαίρεση το νησί Alcatraz που ήταν το μοναδικό που δεν αγνοήθηκε¹⁷. Τέλος, αφού εξετάστηκε και η αρχή της αναλογικότητας, το Διαιτητικό Όργανο αποφάσισε ότι το σύνορο για την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ θα είναι η χάραξη μιας ενιαίας γραμμής, χωρίς να αναφέρεται σε διαφορετικό καθεστώς των ζωνών¹⁸.

Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας (1985)

¹⁴ Ibid., παρ. 129

¹⁵ Ibid., παρ. 79, 120, 129.

¹⁶ Υπόθεση του Κόλπου του Maine (ΗΠΑ/Καναδάς), ICJ Report 1984, par. 112, 184, 213, 216, 218.

¹⁷ Υπόθεση Γουινέα/Γουινέα-Μπισσάου, παρ. 95, 103, 107.

¹⁸ UN, *Digest of International Cases on the Law of the Sea*, New York 2006, σσ. 75-79.

Στην προκειμένη υπόθεση το Διεθνές Δικαστήριο αρνούμενο ότι η ίση απόσταση είτε ήταν μία υποχρεωτική νομική αρχή είτε μία μέθοδος με κάποια προνομιακή θέση σε σχέση με άλλες μεθόδους αναγνώρισε ότι η ίση απόσταση μπορούσε να εφαρμοστεί αν οδηγούσε σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα αλλά αρνήθηκε στην παρούσα υπόθεση να ερευνήσει τα αποτελέσματα μίας γραμμής που βασίζονταν αποκλειστικά στην ίση απόσταση απορρίπτοντας την μόνο σε περίπτωση που οδηγούσε σε μη δίκαια αποτελέσματα. Στην υπόθεση αυτή η αρχή της ίσης απόστασης απορρίφθηκε πλήρως. Καταλήγοντας τόνισε ότι η λύση βρισκονταν σε μια εκτίμηση και εξισορρόπηση όλων των σχετικών περιστάσεων, ώστε να επιτυγχάνεται ένα δίκαιο αποτέλεσμα επιβεβαιώνοντας την στενή σχέση μεταξύ των αρχών επιείκειας και συγκεκριμένων περιστάσεων. Παράλληλα διακήρυξε την καίρια σημασία των αρχών επιείκειας στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Υποστηρίχτηκε η ιδέα της μοναδικότητας του κάθε θαλάσσιου.

Αναλυτικότερα, τα δύο κράτη υποστήριζαν την εφαρμογή των αρχών της ευθυδικίας για την οριοθέτηση των υφαλοκρηπίδων τους. Η Λιβύη υποστήριξε ότι το κριτήριο της απόστασης από τις ακτές δεν ήταν εθιμικό δίκαιο και ότι δεν ήταν εφικτή η εφαρμογή του στην Μεσόγειο και τέλος, επικαλέστηκε την αρχή της αναλογικότητας. Η Μάλτα υποστήριξε ότι η οριοθέτηση έπρεπε να γίνει βάσει της νέας Σύμβασης του 1982 αν και δεν είχε τεθεί σε ισχύ, δηλαδή θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη η απόσταση από τις ακτές και η μέση γραμμή. Επίσης, έκανε λόγο για σχετικές περιστάσεις, οικονομικούς λόγους, και θέματα ασφάλειας και άμυνας. Για να ενδυναμώσει τον λόγο της προασπίστηκε την ισότητα των κρατών ως προς την κυριαρχία και ζήτησε την εφαρμογή της μέσης γραμμής¹⁹.

Το Δικαστήριο αποδέχτηκε την εφαρμογή του κριτηρίου της απόστασης και χάραξε μια προσωρινή μέση γραμμή μεταξύ των κρατών και στην συνέχεια την αναπροσάρμοσε βάσει και των σχετικών περιστάσεων. Εν τέλει, βάσει της αρχής της αναλογικότητας, η μέση γραμμή θεωρήθηκε ότι πρέπει να μετακινηθεί προς την Μάλτα, αφού το μήκος της ακτογραμμής της άλλης χώρας ήταν πολύ μεγαλύτερο από το δικό της²⁰.

Οριοθέτηση Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (1993)

Το 1988 η Δανία προσέφυγε στο ΔΔΧ υποβάλλοντας αίτημα εναντίον της Νορβηγίας σχετικά με την οριοθέτηση της θαλάσσιας δανέζικης περιοχής της Γροιλανδίας και του νησιού της Νορβηγίας, Jan Mayen. Αυτή η υπόθεση οριοθέτησης είναι μία περίπτωση

¹⁹ Υπόθεση για την Υφαλοκρηπίδα (Λιβύη/Μάλτα) 1985, παρ. 11, 12.

²⁰ Ibid., παρ. 79.

παρακείμενων κρατών, όπου η ίση απόσταση απορρίφθηκε, λόγω ενδεχόμενης διαίρεσης της περιοχής εμφανώς διαφορετικής από την ratio της ακτογραμμής και την προέκταση προς τη θάλασσα της καναδικής ακτογραμμής.

Το Δικαστήριο υιοθέτησε την γραμμή ίσης απόστασης προσωρινά, αλλά στο τέλος οριοθέτησε το σύνορο χαράσσοντας μία γραμμή μεταξύ της γραμμής ίσης απόστασης και της γραμμής των 200ν.μ., που ήταν το όριο του τίτλου της Δανίας. Έτσι στην Νορβηγία αποδόθηκε περιορισμένη γεωγραφική πρόσβαση στο μέσον της αμφισβητούμενης περιοχής, αποτέλεσμα που μπορούσε να ερμηνευθεί από τις ουσιώδεις διαφορές ως προς τα μήκη των σχετικών ακτογραμμών.

Αναλυτικότερα, η Δανία υποστήριζε ότι η άλλη χώρα δικαιούταν υφαλοκρηπίδα και αλιευτική ζώνη εύρους 200ν.μ από τις ακτές της, απέναντι από το νησί Jan Mayen και ζητούσε να χαραχθεί ένα ενιαίο σύνορο γι' αυτές τις ζώνες. Εάν δεν γινόταν αποδεχτή η πρόταση της, υπαγόρευε να γίνει η οριοθέτηση βάσει Διεθνούς Δικαίου. Η Νορβηγία αντιθέτως υποστήριζε την εφαρμογή του κανόνα της μέσης γραμμής και για τις δύο θαλάσσιες ζώνες. Το Δικαστήριο στο τέλος χάραξε μια προσωρινή μέση γραμμή και η Δανία δεν έλαβε τίποτα σχετικά με το αίτημα της για απόδοσης μερικού αποτελέσματος στο νησί Jan Mayen. Εν τέλει, θεσπίστηκε ένα ενιαίο σύνορο ανάμεσα στις υπό διεκδίκηση περιοχές²¹.

Διαιτητική Απόφαση για την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Ερυθραίας και Υεμένης (1999)

Οι δύο χώρες προσέφυγαν στο Διαιτητικό Δικαστήριο για να καθορίσουν τα θαλάσσια σύνορα τους με την μέθοδο της μέσης γραμμής, αλλά διαφωνούσαν στο ποια σημεία έπρεπε να λάβουν υπόψη. Εν τέλει, επιλέχθηκε μια σειρά γεωδαιτικών γραμμών 29 σημείων και δεν συνταυτίζεται με τις πρότερες απόψεις των κρατών, που συμφωνούσαν μόνο στα περάσματα του νοτιότερου τμήματος της γραμμής οριοθέτησης.

Το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη ειδικές περιστάσεις, όπως οι αλιευτικές δραστηριότητες στην περιοχή, ώστε να μετατοπιστεί η μέση γραμμή και προτάθηκε η από κοινού εκμετάλλευση της ζώνης. Προς επαλήθευση του δίκαιου αποτελέσματος, μετά την οριοθέτηση το Δικαστήριο έλεγξε την αναλογικότητα του σημείου, ώστε να μην υπάρχει αμφιβολία ότι δόθηκαν ισοδύναμες θαλάσσιες περιοχές. Σε κάποια από τα νησιά δόθηκε πλήρης επήρεια, ενώ σε άλλα μερική έως καμία όσον αφορά το δικαίωμα

²¹ Υπόθεση για την οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (Δανία v. Νορβηγίας), 1993μ παρ. 79, 80.

τους σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Σε όλα τα νησιά όμως κατοχυρώθηκε χωρική θάλασσα 12 ν.μ. και λήφθηκε υπόψη και η αρχή της μη καταπάτησης²².

Στην Υπόθεση για την Οριοθέτηση Θαλάσσιων Ζωνών και Εδαφικών Ζητημάτων Κατάρ/Μπαχρέιν (2001)²³

Ο κύριος λόγος της διαμάχης ήταν τα νησιά Hawar, λόγω της οικονομικής τους σημασίας αλλά και για λόγους διακινήσεως πολιτών των δύο κρατών. Το Δικαστήριο έπρεπε πρώτα να καθορίσει την κυριαρχία των κρατών στα υπό αμφισβήτηση νησιά και έπειτα βάσει εθιμικού δικαίου να προβεί στην χάραξη ενός ενιαίου θαλάσσιου συνόρου. Το Κατάρ επικαλέσθηκε, εκτός των άλλων, λόγους γειτνιάσεως με τις ακτές του και το Bahrain αιτήθηκε να εφαρμοστεί η μέθοδος των ευθειών γραμμών βάσης αλλά απορρίφθηκε και η χάραξη του ενιαίου συνόρου έγινε βάσει της μέσης γραμμής που προσαρμόστηκε στις σχετικές περιστάσεις.

Τα νησιά αναγνωρίστηκαν ως ειδικές περιστάσεις, επιπροσθέτως το Fasht al Azm/Μπαχρέιν που δεν καθορίστηκε αν είναι μέρος του νησιού Sitrah ή σκόπελος, έλαβε επήρεια και το νησί Qit' at Jaradah/Μπαχρέιν, δεν λήφθηκε καθόλου υπόψη επειδή δεν ήταν κατοικήσιμο, δεν είχε βλάστηση και ήταν μικρό.

Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Ζητημάτων Νικαράγουα/Ονδούρας στην Καραϊβική (2007)

Το Δικαστήριο έπρεπε να αποφασίσει επί της κυριαρχίας των νησιών Bobel Cay, South Cay, Savanna Cay και Port Royal Cay. Υπογραμμίζοντας ότι τα θαλάσσια δικαιώματα προέρχονται από την κυριαρχία του παράκτιου κράτους πάνω στην ξηρά, τόνισε ότι η κυριαρχία πάνω στα νησιά πρέπει να καθορίζεται πριν και ανεξαρτήτως από την θαλάσσια οριοθέτηση. Στα νησιά αυτά αναγνωρίστηκε χωρική θάλασσα 12 ν.μ και αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της διχοτόμου της γωνίας της γραμμικής προσέγγισης των ακτογραμμών, εξαιρώντας τα επίμαχα νησιά, γιατί η μέθοδος της όσης απόστασης δεν θα επιτύγχανε δίκαιο αποτέλεσμα²⁴.

²² Υπόθεση για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (Δανία-Νορβηγία), 1993, παρ. 79 & 80.

²³ Στην Υπόθεση για την Οριοθέτηση Θαλάσσιων Ζωνών και Εδαφικών Ζητημάτων Κατάρ/Μπαχρέιν (2001), παρ. 188-190.

²⁴ *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea* (Nicaragua v. Honduras), ICJ Reports, 2007, παρ. 277.

Υπόθεση για την θαλάσσια Οριοθέτηση στη Μαύρη Θάλασσα (Ρουμανία/Ουκρανία) 2009²⁵

Η Ρουμανία κινήθηκε δικαστικά προσφεύγοντας στο ΔΔΧ εναντίον της Ουκρανίας για την για την οριοθέτηση των υφαλοκρηπίδων και των ΑΟΖ τους. Η Ουκρανία υποστήριξε την πλήρη επήρεια στο νησί των Όφρων και η Ρουμανία του αναγνώριζε μόνο το δικαίωμα σε χωρική θάλασσα και το αγνοούσε εντελώς. Για την Ουκρανία σχετικές περιστάσεις ήταν η ανισότητα του μήκους των ακτογραμμών των δύο χωρών, το νησί των Όφρων και η πολιτική που εφαρμόζαν τα κράτη στα θέματα: αλιείας, ναυτικών περιπολιών, εκχωρήσεις αδειών για την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και στα ζητήματα ασφάλειας. Η Ρουμανία υποστήριξε ως σχετικές περιστάσεις το ότι η Μαύρη Θάλασσα αποτελεί «κλειστή θάλασσα» και ανέτρεξε στις οριοθετήσεις που είχαν ήδη γίνει στον ευρύτερο χώρο.

Το Δικαστήριο δεν συμπεριέλαβε τον Κόλπο kakinits'ka στην χάραξη της προσωρινής γραμμής ίσης απόστασης καθώς επίσης ούτε και το νησί των Όφρων κατά μήκος της ουκρανικής ακτογραμμής. Στο νησί των Όφρων δόθηκε μόνο χωρική θάλασσα 12 ν.μ και εν τέλει, αποφασίστηκε να μην μετατοπιστεί η προσωρινή μέση γραμμή, η οποία μετά τον έλεγχο αναλογικότητας, αποφασίστηκε ότι οδηγεί στην επίτευξη ενός δίκαιο αποτελέσματος.

Σε αδρές γραμμές στην παρούσα υπόθεση εξαιρέθηκε η νήσος των Όφρων και τα νησιά αγνοήθηκαν ή εξαιρέθηκαν. Θεωρήθηκε ότι εάν συμπεριληφθεί στην οριοθέτηση η νήσος των Όφρων, που βρίσκεται κοντά στις ακτές της Ουκρανίας θα διαστρεβλωνόταν η ευθύδικη οριοθέτηση, οπότε η επήρεια της νήσου απορροφήθηκε από τις ακτές της Ουκρανίας, αλλά δόθηκε 12 νμ αιγιαλίτιδα ζώνη στο νησί των Όφρων, αποτρέποντας την πλήρη αγνόηση του στην τελική χάραξη της οριοθετικής γραμμής προσωρινής ίσης απόστασης.

Οριοθέτηση Θαλάσσιου Συνόρου μεταξύ Μπαγκλαντές και Μιανμάρ στον κόλπο της Βεγγάλης (2012)²⁶

Κομβικής σημασίας η εν λόγω υπόθεση γιατί είναι η πρώτη απόφαση Διεθνούς Οργάνου που αφορά την οριοθέτηση θαλασσίων συνόρων. Το Δικαστήριο χάραξε

²⁵ Απόφαση για την Υπόθεση για την Θαλάσσια Οριοθέτηση στη Μαύρη Θάλασσα (Ρουμανία/Ουκρανία), 2009, παρ. 13.

²⁶ Απόφαση για την Οριοθέτηση Θαλάσσιου Συνόρου μεταξύ Μπαγκλαντές και Μιανμάρ στον κόλπο της Βεγγάλης (2012), παρ. 208-217.

χωρικές θάλασσες και στα δύο κράτη βάσει της μεθόδου της μέσης γραμμής, έδωσε πλήρη επήρεια στο νησί St.Martin του Μπαγκλαντές και έπειτα χάραξε ενιαίο σύνορο για τις υφαλοκρηπίδες και τις ΑΟΖ. Το Μπαγκλαντές υπερασπιζόταν την μέθοδο της διχοτόμου και ισχυριζόταν ότι η εφαρμογή της μεθόδου της μέσης γραμμής δεν θα οδηγούσε σε δίκαιο αποτέλεσμα και η Μιανμάρ, αντιθέτως, ισχυρίστηκε ότι η μόνο μέθοδος της μέσης γραμμής και των ειδικών περιστάσεων μπορεί να επιτύχει δίκαια λύση. Το Δικαστήριο έδωσε ιδιαίτερη βάση στο δεδικασμένο προηγούμενων υποθέσεων και παρατήρησε ότι η μέθοδος της μέσης γραμμής και των ειδικών περιστάσεων έχει χρησιμοποιηθεί περισσότερες φορές.

Το νησί St. Martin αγνοήθηκε εντελώς στην χάραξη της προσωρινής μέσης γραμμής και εν συνεχεία το Δικαστήριο χάραξε την τελική γραμμή οριοθέτησης, μετατοπίζοντας την προσωρινή μέση γραμμή κατά 51 νμ υπέρ του Μπαγκλαντές και ως ειδική περίπτωση λήφθηκε μόνο η μορφολογία της ακτογραμμής του Μπαγκλαντές. Σημειωτέον, ενώ το νησί αγνοείται παντελώς κατά την οριοθέτηση, του δίνεται πλήρης επήρεια αιγιαλίτιδας ζώνης στο νησί και καταγράφεται ρητώς ότι το δικαίωμα σε αυτήν υπερτερεί της υφαλοκρηπίδας.

Υπόθεση εδαφικής και θαλάσσιας διαφοράς Νικαράγουας – Ονδούρας (2012)

Στην υπόθεση αυτή το κριτήριο της απόστασης εντός των 200 νμ αποκτά νομική ισχύ, εξοστρακίζοντας τα γεωλογικά στοιχεία ως σχετικές περιστάσεις. Τονίζεται ο σημαντικός ρόλος της απόστασης, αφού εντός των 200 νμ η απόσταση είναι ο μόνος και αποκλειστικός νομικός τίτλος επί της υφαλοκρηπίδας και απορρίπτονται τα γεωλογικά στοιχεία ως σχετικές περιστάσεις, όσον αφορά την διαδικασία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας.

Υπόθεση οριοθέτησης Νικαράγουας / Κολομβίας (2012)²⁷

Το 2001 η Νικαράγουα προσέφυγε στο ΔΔΧ για να καθοριστεί η κυριαρχία κάποιων νησιών που βρίσκονταν στην επικράτεια της Κολομβίας και επίσης ζήτησε την επέκταση των θαλάσσιων συνόρων της. Το 2012 το Δικαστήριο απεφάνθη ότι στις νησίδες: Alburquerque, Este Dudeste, Roncador, Serrana, Quiatasueno, Serranilla και Bajonuero μόνο η Κολομβία έχει κυριαρχικά δικαιώματα και οι εν λόγω νησίδες απέχουν 775χλμ από την ακτή της Κολομβίας και 230χλμ από της Νικαράγουας. Επίσης, η απόφαση του Δικαστηρίου εγκλώβισε τρεις βραχονησίδες της Κολομβίας

²⁷ ICJ Judgement Regarding the Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia (2012))

στην ΑΟΖ της Νικαράγουας, αλλά τους παραχώρησε τα κυριαρχικά τους δικαιώματα 12ν. από τις ακτές τους.

Για τον καθορισμό της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας των δύο κρατών χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της μέσης γραμμής και εν συνεχεία, επανακαθορίστηκε βάσει της επιείκειας και των ειδικών περιστάσεων. Οπότε, η Νικαράγουα πέτυχε μεγαλύτερη ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα από όση θα είχε βάσει της μεθόδου της μέσης γραμμής. Η Κολομβία κατοχύρωσε τις υπό αμφισβήτηση νησίδες αλλά έχασε σε έκταση ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας. Αναλυτικότερα, το ΔΔΧ αποφάσισε για την διένεξη των δύο χωρών με την ταυτόχρονη οριοθέτηση ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας των δύο κρατών. Η Νικαράγουα ήταν το κράτος που προσέφυγε στο ΔΔΧ το Δεκέμβριο του 2001 ζητώντας να αποκτήσει την κυριαρχία κάποιων νησιών, που είχε η Κολομβία, και να επεκτείνει τα θαλάσσια σύνορά της.

Το ΔΔΧ αποφάσισε ότι η Κολομβία, και όχι η Νικαράγουα, έχει πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα στις νησίδες Alburquerque, Este Dudeste, Roncador, Serrana, Quiatasueno, Serranilla και Bajonuero. Αυτά τα νησάκια απέχουν 775 χλμ. από την ακτή της Κολομβίας και 230 χλμ. από την ακτή της Νικαράγουας. Ταυτόχρονα εγκλώβισε τρεις βραχονησίδες της Κολομβίας μέσα στην ΑΟΖ της Νικαράγουας δίνοντας τους, όμως, κυριαρχικά δικαιώματα 12 ν.μ. από τις ακτές τους.

Το ΔΔΧ, όπως κάνει συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις, καθόρισε πρώτα την ΑΟΖ και την υφαλοκρηπίδα των δυο κρατών με βάση τη μέθοδο της «μέσης γραμμής» και μετά την επανακαθόρισε με βάση τη γνωστή άποψη του περί «επιείκειας και ειδικών περιστάσεων» (equity and special circumstances), δίνοντας στη Νικαράγουα μεγαλύτερη ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα σε σύγκριση με την έκταση που θα έπαιρνε με βάση τη «μέση γραμμή». Η Κολομβία κέρδισε τις 7 νησίδες που της αμφισβητούσε η Νικαράγουα, αλλά έχασε μια αρκετά μεγάλη έκταση ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας. Επομένως, το ΔΔΔΘ διαφοροποιείται σε κάποιο βαθμό από το ΔΔΧ και δεν λαμβάνει υπόψη του την διεκδίκηση της υφαλοκρηπίδας της Νικαράγουα πέρα των 200νμ, διευκρινίζοντας ότι οποιαδήποτε διεκδίκηση πέραν αυτού του εύρους πρέπει να συμφωνεί με το άρθρο 76 της Σύμβασης ΔΘ και να έχει εξεταστεί από την Επιτροπή για τα Όρια της Υφαλοκρηπίδας.

Ο ad hoc δικαστής θεώρησε ότι στην υπόθεση Νικαράγουα/ Ονδούρα αμφότερα και τα δύο κράτη ήταν συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης ΔΘ ενώ στην εν λόγω υπόθεση, η Κολομβία δεν είναι, αλλά αυτό τόνισε ότι δεν αποδεδεσμεύει την Νικαράγουα από όσα προβλέπει το άρθρο 76 και υποχρεούται να συμμορφωθεί με την προβλεπόμενη διαδικασία οριοθέτησης, εάν θέλει να θεσπίσει τα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας της πέραν των 200 νμ, τα οποία θα έχουν οριστικό και δεσμευτικό χαρακτήρα και έναντι της Κολομβίας.

Το Δικαστήριο αναγνώρισε περιορισμένη επήρεια σε κάποια νησιά της Κολομβίας, χαράσσοντας με νέο τρόπο την οριοθετική γραμμή. Επίσης, απέρριψε την επιλογή των «θυλάκων» υφαλοκρηπίδας- ΑΟΖ και επιβεβαίωσε ρητά σε ότι τα νησιά έχουν τα ίδια δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες όπως και τα ηπειρωτικά εδάφη.

Κεφάλαιο 4

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Διεθνές θεσμικό πλαίσιο και διεθνής πρακτική

Η καθιέρωση της ΑΟΖ δημιούργησε μια νέα ζώνη δικαιωμάτων ανάμεσα στην χωρική και την ανοιχτή θάλασσα. Τα δικαιώματα που εκχωρούνται στο παράκτιο κράτος από την ζώνη αλιείας και την υφαλοκρηπίδα συναθροίστηκαν προς όφελος του μαζί με περαιτέρω δικαιώματα και δικαιοδοσίες, γεγονός που αναδεικνύει την σημαντικότητα της εν λόγω ζώνης.

Η ιστορία του θεσμού της ΑΟΖ

Η απαρχή της ιδέας του θεσμού της ΑΟΖ σημειώθηκε με την Διακήρυξη 2667 του Τρούμαν, όταν οι ΗΠΑ πραγματοποίησαν την πρώτη διεκδίκηση αποκλειστικής δικαιοδοσίας σε θαλάσσιο χώρο σχετικά με την υφαλοκρηπίδα. Στις δύο Διακηρύξεις που ακολουθούν διατηρείται η ελευθερία της ναυσιπλοΐας. Στην Διακήρυξη 2667 αναφέρθηκε ότι οι φυσικοί πόροι του υπεδάφους και του βυθού της, που βρίσκονται κάτω από την ανοιχτή θάλασσα και γεινιάζουν στις ακτές των ΗΠΑ, ανήκουν σε αυτές και υπόκεινται στην δικαιοδοσία και στον έλεγχο των ΗΠΑ²⁸.

Ακολούθησε η Διακήρυξη 2668, όπου αναφέρεται στην παράκτια αλιεία και ορίζει ότι για λόγους ανάγκης προστασίας και διατήρησης των αλιευτικών πόρων, οι ΗΠΑ θα καθιερώσει ζώνες σε περιοχές της ανοιχτής θάλασσας, παρακείμενες των ακτών της, όπου αναπτύσσεται ή δύναται να αναπτυχθεί αλιευτική δραστηριότητα. Οι ΗΠΑ κρίνουν απαραίτητη την καθιέρωση συγκεκριμένων οριοθετημένων ζωνών διατήρησης και η αλιευτική δραστηριότητα θα ελέγχεται και θα ρυθμίζεται εξ ολοκλήρου από τις ΗΠΑ²⁹.

Η Χιλή και το Περού ήταν οι πρώτες χώρες που καθιέρωσαν ΑΟΖ και στις δύο διακηρύξεις διατηρείται η ελευθερία της ναυσιπλοΐας. Το 1947, ο Πρόεδρος της Χιλής προέβη στην διακήρυξη και καθιέρωση θαλάσσιας ζώνης 200 νμ. Στην διακήρυξη του αναφέρεται ότι υπάρχει εθνική κυριαρχία σε αυτές τις υποθαλάσσιες περιοχές καθώς και στις παρακείμενες θάλασσες για να διατηρηθούν, να προστατευτούν, να συντηρηθούν και να εκμεταλλευτούν οι φυσικοί πόροι και ο πλούτος³⁰. Το Περού

²⁸ Διακήρυξη No 2667, "Policy of the United States with Respect to the Natural Resources of the Subsoil and Sea-Bed of the Continental Shelf", 28 Σεπτεμβρίου 1945, 10 Fed. Reg. 12303; XIII Bulletin, Depth. Of State, No 327, 30 September 1945, p. 485.

²⁹ Διακήρυξη No 2668, "Policy of the United States with Respect to Coastal Fisheries in Certain Areas of the High Seas", 28 Σεπτεμβρίου 1945, 10 Fed. Reg. 12304.

³⁰ Προεδρική Διακήρυξη σχετικά με την Υφαλοκρηπίδα της 23^{ης} Ιουνίου 1945, El Mercurio, Santiago de Chile, 29 Ιουνίου 1947

προέβη ομοίως στην καθιέρωση θαλάσσιας ζώνης αποκλειστικής κυριαρχίας και έκτασης 200 νμ με το Διάταγμα 781 της 1^{ης} Αυγούστου 1947³¹.

Το 1952 η Χιλή, το Εκουαδόρ και το Περού υπογράφουν την Διακήρυξη του Σαντιάγκο, όπου για πρώτη φορά καθιερώνεται διεθνώς το όριο των 200 νμ. Οι τρεις χώρες προκειμένου να αξιοποιήσουν τους φυσικούς τους πόρους των παράκτιων υδάτων τους, διακήρυξαν ως αρχή της διεθνούς θαλάσσιας πολιτικής τους ότι έκαστη χώρα εκ των τριών θα έχει την αποκλειστική κυριαρχία και δικαιοδοσία στα ύδατα των παρακείμενων ακτών της μέχρι και 200νμ από τις ακτές. Επίσης καθιέρωσαν αποκλειστική κυριαρχία και δικαιοδοσία ακόμη και στον βυθό και στο υπέδαφος, διατηρώντας πάντα την αρχή της αβλαβούς διέλευσης μέσα από την εν λόγω περιοχή αλλά δεν υπήρχε το δικαίωμα της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας³².

Στην συνέχεια προχώρησαν και οι αφρικανικές χώρες σε αντίστοιχες συμφωνίες αλλά δεν ήταν ξεκάθαρες οι θέσεις για την φύση της αποκλειστικής ζώνης. Ο τελικός χαρακτήρας της ζώνης έπειτα από σειρά αντιπαραθέσεων κατά την Τρίτη Συνδιάσκεψη των ΗΠΑ για το Δίκαιο της Θάλασσας, θα οριστεί από την διεθνή κοινότητα για να απολαύει παγκοσμίας αποδοχής και να γίνει μια μορφή συμβατικού νομικού κειμένου. Εν τέλει, 10 Δεκεμβρίου του 1982 υπεγράφη στο Montego Bay η Νέα Συνθήκη για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπου ορίστηκε η έννοια της ΑΟΖ και αναλύεται το καθεστώς της στα άρθρα 55 έως 75. Τέθηκε σε ισχύ στις 16 Νοεμβρίου 1994 και μέχρι το τέλος του 2008 επικύρωσαν τη Σύμβαση 157 χώρες, ανάμεσα τους η Κύπρος (12 Δεκεμβρίου 1988) και η Ελλάδα (21 Ιουλίου 1995). Η Τουρκία και η Βενεζουέλα δεν υπέγραψαν την Σύμβαση λόγω γεινίασης τους με νησιά που δεν τους ανήκουν και έτσι έχουν περιορισμένη ΑΟΖ. Μέχρι σήμερα έχουν αξιοποιήσει τη Συνθήκη περί τα 140 παράκτια κράτη.

Οφέλη ΑΟΖ

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη εκτείνεται από την χωρική θάλασσα, στην οποία είναι παρακείμενη και έχει εύρος έως 200νμ από τις γραμμές βάσεις (Σύμβαση Montego Bay 1982). Στο V μέρος της Σύμβασης ορίζεται το ειδικό νομικό καθεστώς που την διέπει. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ είναι κυριαρχικά και σχετίζονται με όλους τους φυσικούς πόρους (ζώντες και μη) που βρίσκονται στην υδάτινη στήλη, στον

³¹ Προεδρικό Διάταγμα Νο 781 της 1^{ης} Αυγούστου 1947, El Peruano: Diario Oficial Vol. 107, No. 1983, 11 Αυγούστου 1947.

³² Διακήρυξη της Θαλάσσιας Ζώνης, United Nations Legislative Series, ST/LEG/SER.B/6 (Ηνωμένα Έθνη, Ν.Υ., 1957), σ. 723-724.

βυθό και στο υπεδάφος, καθώς και με τις δραστηριότητες που αφορούν την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ζώνης.

Η άσκηση των δικαιωμάτων του βυθού και του υπεδάφους γίνεται βάσει των διατάξεων της υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με το VI μέρος της Σύμβασης. Επίσης, στην δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους είναι η εγκατάσταση και η χρήση τεχνητών νησιών καθώς και εγκαταστάσεων για την θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Το παράκτιο κράτος ασκεί τα δικαιώματα του βάσει της αρχής της ελευθερίας των άλλων κρατών στην ζώνη, τα οποία έχουν το δικαίωμα της ναυσιπλοΐας, της πόντισης υποβρυχίων καλωδίων, της υπέρπτησης κτλ, σεβόμενα τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους.

Η ΑΟΖ δεν υφίσταται αυτοδικαίως και εξ υπαρχής όπως η υφαλοκρηπίδα αλλά το παράκτιο κράτος οφείλει να γνωστοποιήσει την πρόθεση του για την απόκτηση της μέσω μιας εθνικής πράξης κήρυξης, ώστε να κατοχυρώσει όσα δικαιώματα ορίζει το Διεθνές Δίκαιο στην περιοχή που θα εκτείνεται έως και 200 νμ από την ακτή, άπαξ και γεωγραφικά αυτό είναι εφικτό. Εάν η απόσταση μεταξύ των γειτονικών κρατών είναι μικρότερη από 400 νμ. Τότε υπάρχει γεωγραφική στενότητα και πρέπει να γίνει οριοθέτηση της ΑΟΖ, δηλαδή πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία ανάμεσα στα αντικείμενα κράτη ώστε να επιτευχθεί μια δίκαιη λύση. Εάν αυτό δεν καταστεί δυνατόν μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα τότε τα κράτη εφαρμόζουν τις προβλεπόμενες διαδικασίες του τμήματος XV της Σύμβασης, δεδομένου ότι και τα δύο μέρη είναι συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης. Εάν δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη ή εάν η σύμβαση δεν έχει επικυρωθεί από ένα εξ αυτών τότε ως μέθοδος οριοθέτησης ορίζεται ό,τι προβλέπεται από το άρθρο 74, παρ.1, γιατί η διάταξη αυτή έχει εθνικό χαρακτήρα.

Για την θέσπιση της ΑΟΖ απαιτείται ειδική διακήρυξη του παράκτιου κράτους και θα εκτείνεται έως και 200νμ από τις γραμμές βάσεις. Εν αντιθέσει με το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, εάν το κράτος δεν προβεί στην διακήρυξη της ΑΟΖ, δεν απολαύει κανένα δικαίωμα της, ενώ τα δικαιώματα της υφαλοκρηπίδας υφίστανται αυτοδικαίως και εξ υπαρχής (*ipso facto* και *ab initio*). ΑΟΖ δικαιούνται και τα ηπειρωτικά εδάφη και τα νησιά, εκτός από τους βράχους. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ περιορίζονται μόνο στις οικονομικές χρήσεις, δηλαδή πρόκειται για οικονομικά κυριαρχικά δικαιώματα. Η θεμελιώδης διαφορά ανάμεσα σε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα είναι ότι τα δικαιώματα της υφαλοκρηπίδας υφίστανται *ipso facto* και *ab initio*, καθώς επίσης και ότι δεν απαιτείται η ρητή θέσπιση τους.

Επιπροσθέτως, στην ΑΟΖ το παράκτιο κράτος έχει το αποκλειστικό δικαίωμα για την εξουσιοδότηση και την ρύθμιση των γεωτρήσεων στον βυθό της για κάθε σκοπό, καθώς και το δικαίωμα της συνεχούς καταδίωξης για παραβιάσεις νόμων και κανονισμών (άρθρο 56). Ωστόσο, δεν διευκρινίζεται το θέμα της έκτασης των

δικαιωμάτων που έχουν τα πολεμικά πλοία άλλων κρατών εντός της ΑΟΖ και εάν έχουν δικαίωμα διεξαγωγής ασκήσεων με πραγματικά πυρά. Επίσης, δεν διευκρινίζεται ούτε ποιοι κανόνες ισχύουν για τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας πάνω από την ΑΟΖ.

Με την θέσπιση της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος επεκτείνει τα κυριαρχικά του δικαιώματα επί όλων των ζώντων και μη ζώντων φυσικών πόρων βυθού και υπεδάφους και των υπερκείμενων υδάτων. Το άρθρο 68 αναφέρει ότι οι διατάξεις περί ΑΟΖ δεν εφαρμόζονται στα καθιστικά είδη, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 77(4) Σύμβασης ΔΘ, αποσκοπώντας κυρίως στην μη εφαρμογή διατάξεων περί συμμετοχής των τρίτων κρατών στην αλιεία εντός της ΑΟΖ στα καθιστικά είδη.

Ασκούμενα Δικαιώματα στην ΑΟΖ

Στο Άρθρο 58 ορίζεται ότι τα τρίτα κράτη απολαμβάνουν μόνο τις ελευθερίες επικοινωνίας (*jus communicationis*) στην ΑΟΖ καθώς όλες οι υπόλοιπες ελευθερίες απορροφώνται από τα κυριαρχικά δικαιώματα και τις δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους (Άρθρο 87). Όλα τα κράτη όμως οφείλουν να δρουν βάσει της αρχής της ισότιμης και εύλογης χρήσης της θάλασσας εντός της ΑΟΖ³³. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους εντός ΑΟΖ ονομάζονται «κυριαρχικά», γιατί η φύση των δικαιωμάτων τους είναι ίδια με την φύση των δικαιωμάτων πλήρους κυριαρχίας, αλλά η έννοια του διαφέρει.

Στην πλήρη κυριαρχία τα δικαιώματα είναι πλήρη και περιλαμβάνουν κάθε δυνατή χρήση, στην ΑΟΖ αντιθέτως περιορίζονται μόνο στις οικονομικές χρήσεις. Δηλαδή, το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχία στους φυσικούς πόρους των υδάτων, του βυθού και του υπεδάφους του, καθώς και σε λοιπές δραστηριότητες οικονομικής εκμετάλλευσης της ζώνης. Κοινώς, τα δικαιώματα στην ΑΟΖ είναι κυρίως οικονομικά κυριαρχικά. Σε αντίθεση με την αποκλειστικότητα σε εκμετάλλευση των ζώντων και μη πόρων των υδάτων που παρέχει η υφαλοκρηπίδα, επί ΑΟΖ το παράκτιο κράτος δεν έχει αποκλειστικότητα, γιατί τα υπόλοιπα κράτη βάσει προϋποθέσεων δύνανται να συμμετέχουν στα αλιευτικά αποθέματα της ζώνης, αλλά επίσης και για τον λόγο ότι το παράκτιο κράτος υποχρεούται να διατηρήσει την καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση τους.

Παρόλα αυτά, δεν αναιρείται η αποκλειστικότητα των δικαιωμάτων που απολαμβάνει το παράκτιο κράτος στους βιολογικούς και υδάτινους πόρους για τους εξής λόγους. Πρώτον, η συμμετοχή στον πλεόνασμα αλιείας είναι δυναμική υποχρέωση του κράτους και όχι αυτοτελές δικαίωμα των άλλων κρατών. Η οποία υποχρέωση

³³ Άρθρα 56.2, 58.3.

παύει να υφίσταται άπαξ και το παράκτιο κράτος δύναται να αλιεύσει όλο το επιτρεπόμενο αλίευμα του επί ΑΟΖ. Επίσης, τα αποκλειστικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους δεν αναιρούνται από τις υποχρεώσεις διατήρησης και άριστης χρήσης των ζώντων πόρων της ΑΟΖ. Η σημαντική διαφορά που παραμένει είναι ότι τα δικαιώματα επί των πόρων της υφαλοκρηπίδας (έως 200νμ βυθού και υπεδάφους ΑΟΖ) υφίστανται εξ υπαρχής (ab initio) και αυτοδικαίως (ipso facto) χωρίς την υποχρεωτική ρητή θέσπιση τους.

Αντιθέτως, για τα κυριαρχικά δικαιώματα επί των φυσικών πόρων των υπερκείμενων υδάτων (ζώντων και μη ζώντων) είναι υποχρεωτική η ρητή καθιέρωση της ΑΟΖ από το παράκτιο κράτος, ώστε να ισχύσουν τα κυριαρχικά του δικαιώματα. Η διαφορά αυτή έγκειται στα διαφορετικά δικαιώματα ανάμεσα στον βυθό και στα ύδατα. Τα δικαιώματα επί του βυθού ρυθμίζονται από τις διατάξεις της υφαλοκρηπίδας, που αναφέρουν ότι η υφαλοκρηπίδα είναι η υποθαλάσσια συνέχεια του χερσαίου εδάφους του κράτους, ενώ ο υδάτινος χώρος καλύπτεται από την ΑΟΖ.

Επίσης, πέραν των κυριαρχικών δικαιωμάτων το παράκτιο κράτος έχει και δικαιοδοσία για άλλες μορφές χρήσεων οι οποίες δεν είναι μόνο οικονομικές. Στο Άρθρο 56 αναφέρονται επίσης τα «άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις που προβλέπονται στη Σύμβαση» [ά 56.1(γ)], στα οποία ανήκουν: το αποκλειστικό δικαίωμα για εξουσιοδότηση και ρύθμιση εκμετάλλευσης του βυθού της ΑΟΖ (υφαλοκρηπίδα), για κάθε σκοπό (ά 81) και το δικαίωμα συνεχούς καταδίωξης hot pursuit για παραβιάσεις των κανονισμών εντός ΑΟΖ. Συνοψίζοντας, εντός ΑΟΖ υπάρχουν : -κυριαρχικά δικαιώματα, -δικαιοδοσία και –άλλα δικαιώματα.

Η ΑΟΖ ως ζώνη sui generis

Όπως προείπαμε η ΑΟΖ είναι η παρακείμενη περιοχή της αιγιαλίτιδας ζώνης με μέγιστο εύρος τα 200 νμ από τις γραμμές βάσης και το παράκτιο κράτος έχει κυρίως οικονομικά δικαιώματα. Σύμφωνα με το άρθρο 55 της Σύμβασης ΔΘ, δεν αποτελεί τμήμα της ανοιχτής θάλασσας αλλά διέπεται από ένα «ειδικό καθεστώς», το οποίο είναι διακριτό από το καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης και της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας. Το καθεστώς παραχωρεί δικαιώματα στο παράκτιο κράτος αλλά και ελευθερίες στα τρίτα κράτη.

Τα δικαιώματα των τρίτων κρατών περιορίζονται στην ναυσιπλοΐα, στην πόντιση υποβρύχιων αγωγών και καλωδίων και σε όσες χρήσεις προβλέπονται στην Σύμβαση ΔΘ. (άρθρο 58(1) Σύμβασης ΔΘ). Όπου υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στο παράκτιο κράτος και στα υπόλοιπα κράτη, τότε η επίλυση γίνεται βάσει της αρχής

της ευθυδικίας. (άρθρο 59 Σύμβασης ΔΘ). Το ειδικό νομικό καθεστώς της ΑΟΖ δεν εξομοιώνεται με το καθεστώς κυριαρχίας ούτε και με το καθεστώς της ελευθερίας των θαλασσών.

Εν κατακλείδι, το παράκτιο κράτος ασκεί: -κυριαρχικά δικαιώματα για την έρευνα και εκμετάλλευση των ζώντων και μη πόρων υδάτων και βυθού καθώς και κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση της επιφάνειας των υδάτων, δικαιοδοσία για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, για επιστημονική έρευνα και για την εγκατάσταση κατασκευών ή νήσων, -άλλα δικαιώματα, όπως περιγράφονται στην Σύμβαση ΔΘ³⁴. Αποτελεί τμήμα της ανοιχτής θάλασσας παραχωρώντας κυρίως οικονομικά δικαιώματα στο παράκτιο κράτος και διατηρώντας τις ελευθερίες της ανοιχτής θάλασσας για τα τρίτα κράτη. Είναι μία ζώνη *sui generis* και «εθνικής δικαιοδοσίας». Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους υπόκεινται σε ένα ειδικό νομικό καθεστώς και διαφυλάσσονται οι ελευθερίες διεθνούς επικοινωνίας.

Η Πρακτική των Κρατών

Ο χαρακτήρας και οι αρμοδιότητες που παραχωρούνται εντός της ΑΟΖ οδήγησαν τα κράτη να διακηρύξουν την ΑΟΖ τους και να προσαρμόσουν τις νομοθεσίες τους αναλόγως των διατάξεων της Σύμβασης, πρακτική που καθιέρωσε εθιμικό δίκαιο. Παρά το γεγονός ότι τα στρατηγικά και οικονομικά συμφέροντα των ΗΠΑ και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης αλληλοεπηρεάζονταν από την ΑΟΖ και οι δύο υπερδυνάμεις με διακήρυξη τους αποφάσισαν να συμμορφώσουν τις νομοθεσίες τους ανάλογα με τις διατάξεις της Σύμβασης³⁵.

Οι ΗΠΑ με την διακήρυξη του προέδρου Ρήγκαν στις 10/03/1983 αντικαθιστά την ΑΟΖ την ζώνη διατήρησης της αλιείας της και έναν χρόνο αργότερα η πρώην Σοβιετική Ένωση διακηρύσσει ΑΟΖ. Στο ίδιο μονοπάτι ακολούθησαν και πολλά κράτη θεσπίζοντας ΑΟΖ. Μετά το 1982 η ανάγκη εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών διαφόρων κρατών βάσει της Σύμβασης ολοένα και αυξανόταν με αποτέλεσμα η πλειοψηφία των παράκτιων κρατών να έχει διακηρύξει ζώνες δικαιοδοσίας 200 νμ και να έχει αντικαταστήσει τις ζώνες αλιείας με την ΑΟΖ. Η ανάγκη για την άσκηση

³⁴ Κρ. Ιωάννου, Αναστ. Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, 4^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 168-169.

³⁵ *inter alia* Attard, D., *Exclusive Economic Zone in International Law*, Clarendon Press, Oxford 1987, p. 308, Kwiatkowska, B., *The 200 Mile Exclusive Economic Zone in the New Law of the Sea*.

αποκλειστικού ελέγχου στα αλιεύματα από τα παράκτια κράτη οδήγησε στην κοινή αποδοχή του θεσμού της ΑΟΖ³⁶.

Ωστόσο παραμένουν αρκετές χώρες που δεν έχουν θεσπίσει ΑΟΖ. Η κύρια αιτία είναι η έλλειψη τεχνικής και διοικητικής ικανότητας για της εφαρμογή της, αλλά επίσης και το η εκμετάλλευση των θαλασσίων πόρων δεν είναι εθνική προτεραιότητα για το όλα τα κράτη. Επίσης, για αρκετά κράτη καθίσταται γεωγραφικά αδύνατη η διεκδίκηση ΑΟΖ ή δύναται να δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα οριοθέτησης, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας, όπου ήδη προϋπάρχει η διένεξη με την Τουρκία για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας³⁷.

Γεγονός είναι ότι κανένα κράτος δεν μπορεί να εμποδίσει κάποιο παράκτιο κράτος να διακηρύξει ΑΟΖ. Το παράκτιο κράτος σεβόμενο τις ισχύουσες διεθνείς συμφωνίες του μπορεί να προβεί στην θέσπιση ΑΟΖ, όταν το κρίνει απαραίτητο. Όσον αφορά τα νησιά, βάσει Άρθρου 121.2 της Σύμβασης έχουν τα ίδια κυριαρχικά δικαιώματα καθώς και δικαιοδοσίας, δηλαδή έχουν ΑΟΖ, όπως ακριβώς τα ηπειρωτικά εδάφη. Η μόνη εξαίρεση είναι οι βράχοι που δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη ή οικονομική ζωή. Οι βράχοι δεν δικαιούνται ούτε ΑΟΖ ούτε υφαλοκρηπίδα (Άρθρο 121.3). Επομένως, η πρακτική των κρατών είναι νομικά μετριοπαθής, γεγονός που οφείλεται και στην νομική φύση *sui generis* της ΑΟΖ³⁸.

Ανακεφαλαιώνοντας, η πρακτική των κρατών καθορίστηκε από την διεθνή νομολογία και κυρίως από τις αποφάσεις των μόνιμων διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, δηλαδή του Διεθνούς Δικαστηρίου (της Χάγης) και του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας (του Αμβούργου). Η προσφυγή των κρατών στα άνωθεν διεθνή δικαιοδοτικά όργανα είχε ως απόρροια την δημιουργία κανόνων του Διεθνούς Δικαίου που διέπουν την οριοθέτηση ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας. Καταρχάς, η διεθνής νομολογία έχει δεχτεί ότι οι αρχές που διατυπώνονται στα άρθρα 74 και 83 παράγουν διεθνές εθιμικό δίκαιο. Συνεπώς, δεσμεύονται και τα μέρη της Σύμβασης μεταξύ τους αλλά και τα τρίτα κράτη (τα μη-μέρη).

Επίσης, κατά κύριο λόγο δεν διαφοροποιείται η οριοθέτηση ανάμεσα σε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα. Η τάση είναι να γίνεται μια κοινή οριοθέτηση των εν λόγω ζωνών, χωρίς να γενικεύεται όμως αυτό το πλαίσιο. Τέλος, νομολογιακά, η μέθοδος οριοθέτησης αποτελείται από ένα προκριματικό στάδιο και τρία κύρια για την οριστικοποίηση της. Αυτό σημαίνει ότι αρχικά αναζητούνται οι σχετιζόμενες με την

³⁶ Καρακωστανόγλου Βενιαμίν, «Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη: Διεθνές Θεσμικό Πλαίσιο και Εφαρμογές μέσα από τη Διεθνή Πρακτική», στο Γρηγόρης Ι. Τσάλτας- Χρήστος Λ. Αναγνώστου (επιμ.), Αιγαίο και νοτιοανατολική Μεσόγειος, Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2014, σσ. 206-207.

³⁷ Καρακωστανόγλου, Β., «Αιγαίο και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, Περράκης, Στ., (επιμ), Διεθνές Δίκαιο και Διεθνής Πολιτική, Τόμος 16, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1989, σσ. 121-153.

³⁸ Καρακωστανόγλου Βενιαμίν, σελ 206-209, *Αιγαίο και ΝΑ Μεσόγειος...ό.π.*, σσ. 206-209.

οριοθέτηση ακτές, η προβολή των οποίων στην θάλασσα δημιουργεί επικάλυψη με την προβολή των ακτών του αντικείμενου κράτους. Το μήκος των ακτών προς οριοθέτηση είναι μείζονος σημασίας γιατί προσδιορίζει την αριθμητική σχέση ανάμεσα στις δύο ακτές, οπότε καθορίζει επίσης την θαλάσσια περιοχή οριοθέτησης ΑΟΖ ή υφαλοκρηπίδας.

Μετά τον προσδιορισμό των σχετικών ακτών και της σχετικής θαλάσσιας περιοχής, ακολουθούν τρία κύρια στάδια οριοθέτησης. Πρωτίστως, το Δικαστήριο ορίζει μια προσωρινή γραμμή, συμπεριλαμβάνοντας και τα νησιά. Για τα αντικείμενα κράτη είναι η μέση γραμμή και για τα γειτονικά είναι η γραμμή μέσης απόστασης. Συνηθίζεται να δύναται γεωγραφικά η δυνατότητα να οριστεί μέση γραμμή, αλλά στην υπόθεση Νικαράγουα – Ονδούρα, αυτό δεν ήταν εφικτό και το Διεθνές Δικαστήριο προχώρησε σε άλλη μέθοδο οριοθέτησης. Εν συνεχεία, εξετάζονται οι σχετικές περιστάσεις, προσαρμόζοντας την προσωρινή μέση γραμμή με σκοπό την επίτευξη ενός δίκαιο οριοθετικά αποτελέσματος. Εάν οι σχετικές περιστάσεις επηρεάζουν την οριοθέτηση, τότε η μέση γραμμή προσαρμόζεται σε αυτές.

Ως σχετικές περιστάσεις ορίζονται: το μήκος των ακτών των εμπλεκόμενων κρατών, καθώς και η αναλογία τους, οι γεωγραφικές συνθήκες της περιοχής, η παρουσία νησιών στην οριοθετούμενη περιοχή κτλ, καθώς επίσης και διάφορα αιτήματα των κρατών, όπως η ασφάλεια και διάφορα ζητήματα ναυσιπλοΐας. Όσον αφορά την κρατική πρακτική κατά την διαδικασία οριοθέτησης σημαντικό ρόλο έχουν οι πολιτικοί παράγοντες, θέματα ασφαλείας, η σχέση των εμπλεκόμενων κρατών, ενδιαφέροντα υπερπτήσεως και ναυσιπλοΐας, δραστηριότητες εξόρυξης πόρων, ο επηρεασμός του θαλάσσιου συνόρου ανάλογα με την θέσπιση υφαλοκρηπίδας, ΑΟΖ ή ζώνης αλιείας, περιβαλλοντικές και γεωγραφικές θεωρήσεις, όπως η χρήση των νησιών, των βράχων και των νησίδων ως σημεία βάσης οριοθέτησης. Κυρίως λόγοι ασφαλείας σχετικά με την εγγύτητα, τη ναυσιπλοΐα και την υπέρπτηση οδηγούν τα κράτη στην οριοθέτηση βάσει της γραμμής ίσης απόστασης.

Τα διεθνή δικαστήρια υπογραμμίζουν την εφαρμογή της ιδέας της επιείκειας στην θαλάσσια οριοθέτηση εγκαταλείποντας τις οικονομικές περιστάσεις, παρά μόνο εάν κάτι τέτοιο δύναται να έχει ολέθριες συνέπειες για την επιβίωση και την οικονομική ευημερία των εμπλεκόμενων κρατών. Καταλυτικής σημασίας στην επιλογή του θαλασσίου συνόρου που θα επιλεγθεί για διαπραγμάτευση είναι επίσης οι πολιτικοί παράγοντες. Όμως, δεν τεκμηριώνεται ότι τα δικαστήρια επηρεάζονται από πολιτικούς παράγοντες κατά την οριοθέτηση.

Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι το κριτήριο οριοθέτησης είναι το κριτήριο της απόστασης των 200νμ και όχι η φυσική σχέση ξηράς-βυθού της

θάλασσας, γι' αυτό και απορρίφθηκε ο ισχυρισμός της Νικαράγουας ότι τα νησιά της Κολομβίας βρίσκονταν στην υφαλοκρηπίδα της.

Τελευταίο, στάδιο οριοθέτησης είναι το στάδιο της επαλήθευσης για το εάν κατέστη δυνατή η επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος. Κατά την διαδικασία της οριοθέτησης σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η ύπαρξη νησιών στην οριοθετούμενη περιοχή και ο υπολογισμός τους στην διαδικασία οριοθέτησης. Στην παρ.2, του άρθρου 121 της Σύμβασης του 1982 ορίζεται ότι τα νησιά έχουν εξίσου με τα ηπειρωτικά εδάφη δικαίωμα σε όλες τις θαλάσσιες ζώνες, με εξαίρεση των βραχονησίδων. Στην παρ.3, του άρθρου 121, ορίζεται ότι οι βραχονησίδες, που δεν είναι κατοικήσιμες και δεν έχουν οικονομική ζωή δεν απολαύουν υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, όμως δικαιούνται αιγιαλίτιδα ζώνη.

Ενώ είναι αδιαμφισβήτητα τα δικαιώματα των νησιών, συνήθως η πρακτική των δικαστηρίων τα ζημιώνει. Όσα βρίσκοντας στην λάθος πλευρά της προσωρινής μέσης γραμμής δεν λαμβάνονταν υπόψη ή αδικούντο. Ακόμη και τα νησιά που αποτελούσαν τμήμα του γεωγραφικού πλαισίου οριοθέτησης, όπως το Jan Mayen, αδικήθηκαν, λόγω του συνυπολογισμού της ανομοιότητας του μήκους των ακτών ως σχετική περίπτωση. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών έχει μεριμνήσει και έχει οριοθετήσει ΑΟΖ. Όσες χώρες δεν έχουν ακόμη προβεί στην οριοθέτηση της, υπολείπονται της απαραίτητης τεχνικής και διοικητικής εμπειρίας για την εγκαθίδρυση της, ή η εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων δεν είναι μεγίστης σημασίας. Επίσης, η διεκδίκηση ΑΟΖ, δύναται να είναι γεωγραφικά αδύνατη και τέλος, ο φόβος για πιθανή προβλήματα και διενέξεις από γειτονικά κράτη καθίσταται σοβαρός ανασταλτικός παράγοντας.

Συμπερασματικά, η πρακτική των κρατών δεν έχει οδηγήσει στην διαμόρφωση κάποιου κανόνα λόγω του πολυπληθούς αριθμού περιστάσεων, γεωγραφικών κτλ, άρα δεν συνάγεται κάποιος κανόνας σχετικά με την πρόβλεψη ενός θαλασσίου συνόρου. Παρόλα αυτά η διεθνής νομολογία βάσει των αποφάσεων των δικαιοδοτικών οργάνων έχει οδηγήσει στην δημιουργία ενός εθνικού δικαίου. Επίσης, η ύπαρξη νησιών, βράχων και νησίδων είναι σημαντικός και πολύπλευρος παράγοντας στην οριοθέτηση. Ακόμη και τα δικαστήρια σκοπίμως απέφυγαν την γενίκευση με σκοπό την δημιουργία ενός γενικού κανόνα αλλά εξέτασαν την κάθε περίπτωση ξεχωριστά με σεβασμό στις εκάστοτε περιστάσεις και με σκοπό πάντα την επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος.

Η πρακτική των κρατών αποδεικνύει ότι στις οριοθετήσεις των θαλασσίων ζωνών εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης (μέσης γραμμής/πλάγιας γραμμής) η οποία ισχύει και για τα νησιά και στοχεύει στο δίκαιο αποτέλεσμα της οριοθέτησης μέσω της εφαρμογής των αρχών επιείκειας. Η συμβατική πρακτική των κρατών κλίνει υπέρ της εφαρμογής ενός ενιαίου ορίου μέσω της υιοθέτησης ενός κοινού συνόρου για

περισσότερες από μία θαλάσσιες ζώνες, πρακτική που έρχεται σε συμφωνία με τα άρθρα 74 και 83 Σύμβασης ΔΘ 1982 παρ.139 της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση Nicaragua v. Colombia Territorial and Maritime Delimitation between Nicaragua and the Honduras in the Caribbean Sea, (Nicaragua v. Honduras) I.C.J Reports 2007³⁹.

Επικαλυπτόμενες ΑΟΖ – Οριοθέτηση

Λόγω γειννίασης χωρών με αλληλεπικαλυπτόμενες ΑΟΖ, δύναται να μην είναι εφικτή η εκμετάλλευση όλου του εύρους των 200νμ, άρα τίθεται ζήτημα οριοθέτησης παρακείμενων ή και αντικείμενων ΑΟΖ. Αν και βάσει της Σύμβασης του ΔΘ (άρθρο 56 παρ.3) η οριοθετική γραμμή της ΑΟΖ θα πρέπει να ακολουθεί αυτή της υφαλοκρηπίδας, δηλαδή η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ κρατών με παρακείμενες ακτές θα συμπίπτει αναγκαστικά, δύο κράτη όμως με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές δύναται να υιοθετήσουν διαφορετική λύση από την προβλεπόμενη. Βάσει του άρθρου 74.1 της Σύμβασης του 1982 προβλέπεται ότι η οριοθέτηση θα γίνει βάσει συμφωνίας και σεβόμενοι πάντα το διεθνές δίκαιο με σκοπό την επίτευξη της δίκαιης λύσης. Εάν δεν είναι εφικτή η συμφωνία μέσα σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα τότε ορίζεται ότι τα κράτη υποχρεώνονται να στραφούν στις διαδικασίες διευθέτησης διαφορών, που προβλέπονται από την Σύμβαση (Άρθρο 74.2).

Μέχρι να επιτευχθεί η συμφωνία τα κράτη πρέπει να συνάπτουν προσωρινές ρυθμίσεις και να μην υπονομεύουν την επίτευξη της τελικής συμφωνίας (Άρθρο 74.3). Όπως και η οριοθέτηση επικαλυπτόμενων υφαλοκρηπίδων (άρθρο 83), τοιούτοτρόπως και η οριοθέτηση επικαλυπτόμενων ΑΟΖ (άρθρο 74) είναι *mutatis mutandis*. Εάν δεν έχει επιβληθεί ενιαία οριοθετική γραμμή ανάμεσα στις υφαλοκρηπίδες και στις ΑΟΖ των παράκτιων κρατών, τότε μπορεί το ένα κράτος να θελήσει να εκμεταλλευτεί την υφαλοκρηπίδα που βρίσκεται κάτω από την υδάτινη στήλη της ΑΟΖ του άλλου κράτους. Εάν λοιπόν απουσιάζει μία ενιαία οριοθετική γραμμή ανάμεσα στην υφαλοκρηπίδα και στην ΑΟΖ του με το άλλο κράτος, τότε προβλέπονται τα δύο ακόλουθα ενδεχόμενα.

Πρώτον, δύναται να έχει προκαθοριστεί η οριοθετική γραμμή των υφαλοκρηπίδων των δύο κρατών, άρα με την οριοθέτηση της ΑΟΖ να ανακύπτουν διαφορετικά όρια, άπαξ και βάσει σύμβασης δεν επιβάλλεται κοινό όριο

³⁹ Σοφία Δαμπάλη, *Η οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών στο δίκαιο της θάλασσας μέσα από την κρίση διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων*, Διπλωματική εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης 2008. Χρήστος Λ. Ροζάκης, *Η αποκλειστική οικονομική ζώνη και το διεθνές δίκαιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2013.

υφαλοκρηπίδας και υπερκείμενων υδάτων⁴⁰. Δεύτερον, δύναται να χαραχθούν δύο διαφορετικά όρια, ένα για τον βυθό και ένα για τα υπερκείμενα ύδατα ακόμη και εάν δεν προϋπάρχουν οριοθετημένες υφαλοκρηπίδες.

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων το όριο της ΑΟΖ συμπίπτει στις ήδη υπάρχουσες οριοθετήσεις με αυτό της υφαλοκρηπίδας με εξαίρεση την Συμφωνία του 1978 μεταξύ Αυστραλίας και Παπούα- Ν. Γουϊνέας. Ο όρος της «δίκαιης λύσης» του Άρθρου 74 μπορεί να επιφέρει πολλά προβλήματα, αλλά στην πλειονότητα των οριοθετήσεων ΑΟΖ, που έχουν γίνει, η οριοθέτηση της ΑΟΖ στηρίζεται στην αρχή της μέσης γραμμής – ίσης απόστασης και ενίοτε υφίστανται διάφορες τροποποιήσεις για την κάλυψη ειδικών περιστάσεων⁴¹. Τέλος, στην αρχή της ευθυδικίας βασίζονται ελάχιστες αποφάσεις, όπως Κολομβία – Κόστα Ρίκα 1977 και συμφωνίες όπως Κολομβίας – Εκουαδόρ 1975 και Ζάμβια – Σενεγάλη 1975, όπου η γραμμή οριοθέτησης ήταν η γραμμή γεωγραφικού πλάτους από το τέλος του χερσαίου συνόρου έως την θάλασσα.

Ανάλυση και διαφορές Σύμβασης Γενεύης (1958) και Σύμβασης Montego Bay (1982)

Η Σύμβαση της Γενεύης προέβλεπε το κριτήριο του ισοβαθούς των 200 νμ και της γεωλογικής προέκτασης, ενώ στην ισχύουσα Σύμβαση του Montego Bay προβλέπεται το κριτήριο της απόστασης των 200 νμ από τα σημεία βάσης. Επίσης, η Σύμβαση του 1982 ορίζει ότι σε αβαθείς υποθαλάσσιες ράχες το εξωτερικό όριο δύναται να επεκταθεί ως και τα 350 νμ απ' τα σημεία βάσης, άπαξ και οι θαλάσσιες προς οριοθέτηση εκτάσεις δεν διακόπτονται από προεκτεινόμενες θαλάσσιες ζώνες αντικείμενου ή παρακείμενου κράτους. Εάν υπάρχει γεωγραφική στενότητα και οι δύο συμβάσεις προκρίνουν την συμφωνία μεταξύ των κρατών.

Στην Σύμβαση της Γενεύης η μέση γραμμή/ γραμμή ίσης απόστασης προβλέπεται ως μέθοδος οριοθέτησης, ενώ στην Σύμβαση του 1982 ορίζεται η εφαρμογή των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου προς τον σκοπό επίτευξης μιας δίκαιης λύσης. Θέτει την αρχή της ευθύδικης οριοθέτησης αλλά δεν διατυπώνει ούτε τις αρχές ούτε τις μεθόδους για την επίτευξη του δίκαιου αποτελέσματος. Η απόφαση του ΔΔΧ περί οριοθέτησης της Βόρειας θάλασσας το 1969 ανέτρεψε την επικρατούσα οριοθέτηση βάσει μέσης γραμμής και εφήρμοσε κανόνες ευθυδικίας, αλλά αποδείχθηκε

⁴⁰ Οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας στην περιοχή του νησιού Jan Mayen, μεταξύ Ισλανδίας και Νορβηγίας, (1981), Βλ. 21 IML (1982), σ. 1222 επ.

⁴¹ Churchill, R. R., Lowe, A. V., op.cit., σ. 128.

η αναγκαιότητα θεώρησης των γεωγραφικών διαμορφώσεων των ακτών. που συνιστούν τις ειδικές περιστάσεις.

Οι μεταγενέστερες υποθέσεις όμως, που εκδίκασε το ΔΔΧ, αποκατέστησαν την αρχή της μέσης γραμμής ως μέθοδο οριοθέτησης. Στην υπόθεση Τυνησίας / Λιβύης (1982) το ΔΔΧ απεφάνθη ότι η μέση γραμμή/ γραμμή ίσης απόστασης θα εφαρμόζεται μόνο εάν οδηγεί σε δίκαιο αποτέλεσμα, αλλιώς θα χρησιμοποιείται διαφορετική μέθοδος. Το 2007 στην υπόθεση Νικαράγουα / Ονδούρα το ΔΔΧ απεφάνθη ότι η μέση γραμμή θα εφαρμόζεται μόνο όπου είναι εφικτό και την προσαρμοσε στα γεωγραφικά δεδομένα στην λογική της ευθυδικίας.

Αν και στην Σύμβαση της Γενεύης δεν υφίστατο διάταξη περί των νήσων. στην Σύμβαση του Montego Bay προβλέπεται στο άρθρο 121(1) ότι τα νησιά απολαμβάνουν πλήρως όλων των δικαιωμάτων σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, με εξαίρεση τους βράχους, δηλαδή οι νησίδες – βράχοι που δεν μπορούν να συντηρήσουν οικονομική και ανθρώπινη ζωή [121(3)].

Στην οριοθέτηση της Μαύρης Θάλασσας (Ουκρανία-Ρουμανία) το 2009, εξαιρώντας την νήσο των Όφρων, τα νησιά αγνοήθηκαν ή εξαιρέθηκαν. Στην εν λόγω υπόθεση, θεωρήθηκε ότι εάν συμπεριληφθεί στην οριοθέτηση η νήσος των Όφρων, που βρίσκεται κοντά στις ακτές της Ουκρανίας θα διαστρεβλωνόταν η ευθύδικη οριοθέτηση, οπότε η επήρεια της νήσου απορροφάται από τις ακτές της Ουκρανίας, αλλά δόθηκε 12 νμ αιγιαλίτιδα ζώνη στο νησί των Όφρων, αποτρέποντας την πλήρη αγνόηση του στην τελική χάραξη της οριοθετικής γραμμής προσωρινής ίσης απόστασης.

Στην οριοθέτηση Νικαράγουα / Κολομβία (2012) τα νησιά της Κολομβίας βρίσκονται πιο κοντά προς την Νικαράγουα. Το ΔΔΧ αρχικά έκανε μια προσωρινή οριοθέτηση βάσει αναλογίας αντικείμενων ακτών Νικαράγουα και Κολομβιανών νησιών και προέκυψε αναλογία 1:8.2 υπέρ της Νικαράγουα. Στοχεύοντας στην ευθύδικη οριοθέτηση, που θα προσαρμόσει την προσωρινή οριοθέτηση, το ΔΔΧ συνεκτίμησε την επήρεια αποκοπής των Κολομβιανών νησιών (cut – off – effect).

Το ΔΔΧ τόνισε ότι οπουδήποτε νησί, ανεξαρτήτως μεγέθους, διεκδικεί υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ βάσει του άρθρου 121(1) Σύμβαση 1982). Επίσης, τόνισε ότι η τροποποίηση / προσαρμογή της προσωρινής οριοθέτηση δεν θα επηρεάσει το εύρος των 12 νμ αιγιαλίτιδας ζώνης κάθε νησιού και βράχου που το δικαιούται. Αρνήθηκε ωστόσο την πρόταση περί ενθυλάκωσης των νησιών και απέρριψε το επιχείρημα ότι βρίσκονται επάνω στην υφαλοκρηπίδα της Νικαράγουα. Επίσης, απέρριψε την φυσική προέκταση, στηριζόμενο στο γεγονός ότι τα γεωλογικά χαρακτηριστικά του θαλάσσιου βυθού δεν είναι παράγοντας στην οριοθέτηση. Για κάθε νησί η διαδικασία της

οριοθέτησης που ακολουθεί ο ΔΔΧ είναι βάσει των στοιχείων που κρίνει ως προσδιοριστικά, πχ το μήκος των ακτών.

Το ΔΔΧ θεώρησε ότι τα νησιά με ακτές επήρειας αποκοπής δεν γίνεται να αποκοπούν από τις περιοχές που εκτείνονται οι ακτές τους και λόγω της παρεμβολής τους προς τα ανατολικά στερούν τις διεκδικήσεις της Νικαράγουα. Επισημαίνεται ότι τα μεγάλα νησιά που είμαι μια συνέχεια, αντιμετωπίζονται σαν μια συνεχής ηπειρωτική ακτογραμμή με έκταση άνω των 100nm, με την ανάλογη cut –off effect στην ευθυδικία. Άρα, η Νικαράγουα έχασε τα $\frac{3}{4}$ των διεκδικήσεων της υφαλοκρηπίδα ανατολικά των νησιών.

Στην υπόθεση Bangladesh / Myanmar (2012) το ΔΔΧ δεν συμπεριέλαβε το νησί St. Martin πέραν του ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης του, προς αποφυγή παρεμπόδισης της θαλάσσιας προβολής των ακτών του Myanmar στην υφαλοκρηπίδα. Αν και η μέση γραμμή θεωρείται ως η επικρατούσα μέθοδος οριοθέτησης, ενίοτε και κυρίως όταν παρεμβάλλονται μικρά νησιά, προσαρμόζεται η μέθοδος οριοθέτησης στα γεωγραφικά δεδομένα και τα νησιά που παρεμβάλλονται λαμβάνονται υπόψη ως σχετικές περιστάσεις.

Αντιθέτως, στην περίπτωση της Μάλτας, η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας με την Λιβύη καθορίστηκε με μειωμένη επήρεια, αλλά με αφετηρία την μέση γραμμή και στην περίπτωση της Κύπρου, οι διμερείς οριοθετήσεις ΑΟΖ με Αίγυπτο και Ισραήλ έγιναν βάσει της μέσης γραμμής, καθώς και με τον Λίβανο, αν και δεν έχει τεθεί σε ισχύ η συμφωνία λόγω των διαφορών του με το Ισραήλ.

Συμπεράσματα

Η ΑΟΖ είναι *suí generis* και συγκεντρώνει τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους εντός μίας ζώνης έχοντας ως απόρροια την συρρίκνωση κατά 36% της περιοχής της ανοιχτής θάλασσας, περνώντας στον αποκλειστικό έλεγχο των παράκτιων κρατών το 95% της παγκόσμιας αλιείας και ένα μεγάλο ποσοστό του υποθαλασσίου πλούτου, καθώς επίσης και το μεγαλύτερο μέρος διεξαγωγής θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους εντός ΑΟΖ είναι κυρίως κυριαρχικά δηλαδή αποσκοπούν σε οικονομικές χρήσεις του υδάτινου χώρου και απαιτείται ρητή διακήρυξη της ζώνης. Επίσης στο παράκτιο κράτος χορηγείται δικαιοδοσία για τεχνητά νησιά, επιστημονική έρευνα και προστασία του περιβάλλοντος.

Η ελεύθερη ναυσιπλοΐα των ξένων πλοίων εντός ΑΟΖ διασφαλίζεται πλήρως ενώ τα δικαιώματα των πολεμικών πλοίων δεν είναι ξεκάθαρα όσον αφορά την χρήση πυρών και τις ναυτικές ασκήσεις. Επίσης, αδιευκρίνιστοι είναι οι κανόνες ελέγχου της

εναέριας κυκλοφορίας πάνω από την ΑΟΖ. Γενική εκτίμηση είναι ότι η ΑΟΖ ως ζώνη πλήρους εθνικής δικαιοδοσίας δρα προς όφελος του παράκτιου κράτους⁴². Είναι ζώνη *sui generis* με κυρίως οικονομικής φύσης δικαιώματα και απαιτείται ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος. Επίσης, προσδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στα νησιά, τα οποία απολαύουν ΑΟΖ.

Όπου υφίσταται επικάλυψη των ΑΟΖ ανάμεσα στα γειτονικά κράτη, τίθεται θέμα οριοθέτησης. Οι διατάξεις της Σύμβασης για τις αλληλεπικαλυπτόμενες ΑΟΖ είναι όμοιες με αυτές της οριοθέτησης επικαλυπτόμενων υφαλοκρηπίδων, αλλά η διατύπωση του δύναται να δημιουργήσει διενέξεις. Γεγονός είναι ότι η ΑΟΖ είναι μια «σημαντική εξέλιξη στο δίκαιο της θάλασσας» (Grotius) και επεκτείνει την εθνική δικαιοδοσία των παράκτιων κρατών στον θαλάσσιο χώρο⁴³.

⁴² Καρακωστανόγλου Βενιαμίν, «Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη: Διεθνές Θεσμικό Πλαίσιο και Εφαρμογές μέσα από τη Διεθνή Πρακτική», στο Γρηγόρης Ι. Τσάλτας- Χρήστος Λ. Αναγνώστου (επιμ.), *Αιγαίο και νοτιοανατολική Μεσόγειος, Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2014, σσ. 199-203.

⁴³ *Ο.π.*, σσ. 199-212.

Κεφάλαιο 5

Ορυκτός πλούτος και Μεσόγειος

Μορφές Φυσικών Πόρων Θαλασσίου Χώρου

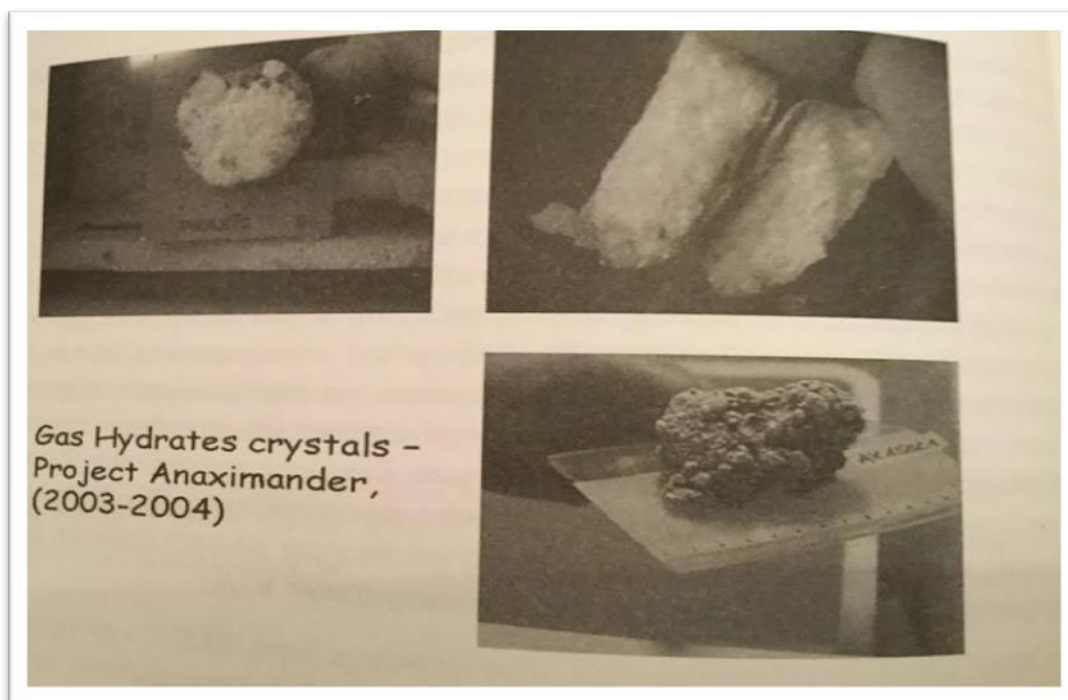
Υδρίτες

Οι υδρίτες αερίων είναι 6-8 μόρια ύδατος συνδεόμενα χαλαρά μεταξύ τους με δεσμούς υδρογόνου, δηλαδή ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες, που συνδέονται με μόρια αερίων του μεθανίου και μόλις σταθεροποιηθεί η συνολική δομή σχηματίζουν σταθερούς κρυστάλλους υδριτών. Εντοπίζονται σε βάθη μεγαλύτερα των 200 μέτρων. Οι υδρίτες είναι μια από τις αναδυόμενες πηγές ενέργειας του 21^{ου} αιώνα. Πρέπει επίσης να σημειωθούν τα ηφαίστεια ιλύος, τα οποία συναντώνται κυρίως νότια της Κρήτης και στα υποθαλάσσια όρη του Αναξίμανδρου και η παρουσία τους φανερώνει την ύπαρξη υδριτών και φυσικού αερίου⁴⁴.

Εάν καταστεί εφικτή η εκμετάλλευση των υδριτών, θα υπάρχει άμεσος γεωπολιτικός αντίκτυπος. Θα υπάρξει απεξάρτηση από την Ιαπωνία για την εισαγωγή φυσικού αερίου και ενδεχόμενη μείωση του ρόλου της Κίνας. Οι αραβικές χώρες παραγωγής πετρελαίου και συμβατικών μορφών υδρογονανθράκων θα παραγκωνιστούν και η ΕΕ θα τροφοδοτείται σε φυσικό αέριο από την ΝΑ Μεσόγειο και την Μαύρη Θάλασσα από την παραγωγή υδριτών μεθανίου. Μεγάλο κοίτασμα έχει ήδη καταγραφεί στα υποθαλάσσια όρη του Αναξίμανδρου, ανατολικά της Ρόδου και νοτίως του κόλπου της Απάλειας. Συνεπώς, ο χώρος της ΝΑ Μεσογείου θα έχει υψίστης σημασίας γεωπολιτικό ρόλο⁴⁵.

⁴⁴ Κρ. Ιωάννου – Αναστ. Στρατή, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 4^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σ. 152, παρ. 536.

⁴⁵ Ο.π., σ. 152, παρ. 534.



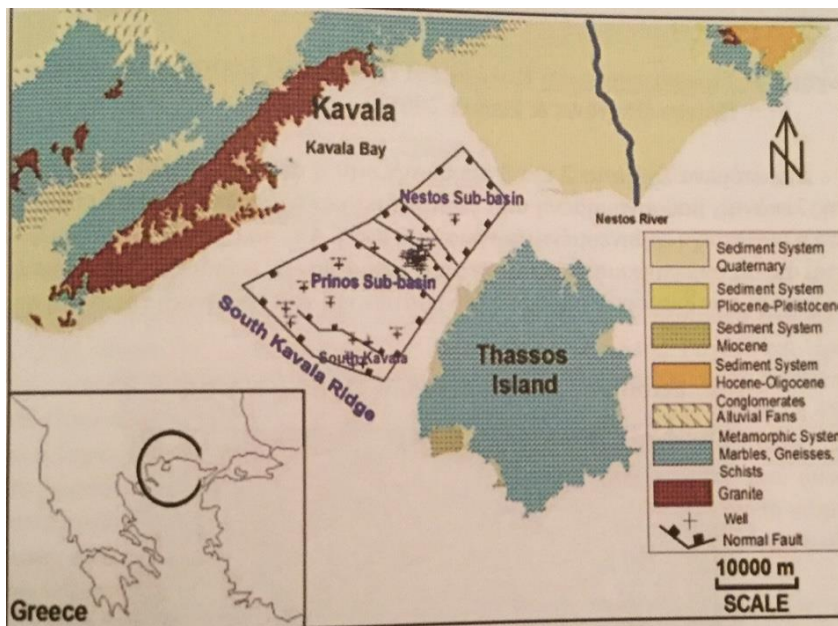
(Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος, Γρηγόρης Ι. Τσάλτας- Χρήστος Λ.Αναγνώστου, εκδ: Σιδέρης, σελ. 90)

Υδρογονάνθρακες και φυσικό αέριο



(ΣΧΗΜΑ Νικολάου Κωνσταντίνος, Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος, Γρηγόρης Ι. Τσάλτας- Χρήστος Λ.Αναγνώστου, εκδ: Σιδέρης, σελ. 97)

Η εταιρεία της ΚΑΒΑΛΑ ΟΪΛ ανακάλυψε το κοίτασμα πρίνου στην Νότια Καβάλα. Πρώτα ανακαλύφθηκε το κοίτασμα βαρέως πετρελαίου ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΡΙΝΟΣ και εν συνεχεία, το πεδίο ΕΨΙΛΟΝ. Η αρχική πρόβλεψη παραγωγής πετρελαίου ήταν μόλις οι μισή από την παραγωγή πετρελαίου έως και το 2010 και η παραγωγή φυσικού αερίου έφτασε τα 850 εκατ. κυβ. μέτρα. Υπολογίζεται ότι δύναται να παραχθούν πολλά ακόμη εκατ. βαρ. Πετρελαίου καθώς και εκατοντάδες κυβικά μέτρα αερίου.



Γεωλογική και Τεκτονική θέση της Λεκάνης Πρίνου.

(ΣΧΗΜΑ Νικολάου Κωνσταντίνος, Αιγαίο και ΝΑ Μεσόγειος, Γρηγόρης Ι. Τσάλτας-Χρήστος Λ.Αναγνώστου, εκδ: Σιδέρης, σελ 101)

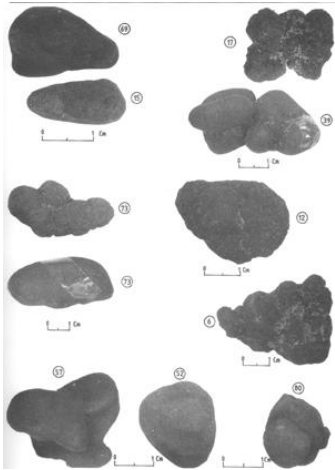
Υδροθερμικά πεδία

Τα υδροθερμικά πεδία είναι υπέρθερμα αέρια και υδροθερμικά ρευστά που κατά την εξόρυξη τους αποθέτουν πολυμεταλλικά σουλφίδια και θειικά άλατα και υπάρχουν σε ακραίες συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας. Εντοπίζονται σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, κυρίως στην Νίσυρο, στην Σαντορίνη και στην Μήλο. Επίσης, στις υπεραλμυρές λίμνες και στα πεδία διαφυγής νότια και νοτιοδυτικά της Κρήτης⁴⁶.

⁴⁶ Ο.π., σ. 152, παρ. 535.

Πολυμεταλλικοί κόνδυλοι

Οι πολυμεταλλικοί κόνδυλοι εντοπίζονται στον πυθμένα των ωκεανών και αποτελούνται κυρίως από μέταλλα σαν το: μαγγάνιο, κοβάλτιο, νικέλιο και χαλκό. Έχοντας το μονοπώλιο τους η Κίνα, οι Δυτικές Χώρες στρέφονται προς την εκμετάλλευση εναλλακτικών πηγών ενέργειας για την αποφυγή ελέγχου της βιομηχανίας των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας από το Πεκίνο.



Πιθανά πεδία υδρογονανθράκων και ορυκτού πλούτου στην Ανατολική Μεσόγειο

Αποθέματα φυσικού αερίου ενδεικτικά εντοπίζονται στο Θρακικό πέλαγος, στην λεκάνη του Ηροδότου, που βρίσκεται στην κυπριακή και αιγυπτιακή ΑΟΖ, νοτιοδυτικά της Κρήτης στα λασποηφαίστεια με παρουσία υδρίτων. Η ποσότητα αποθεμάτων υδρογονανθράκων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου δύναται να επιλύσει το ενεργειακό έλλειμμα αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου που αναμένεται να επηρεάσει την ΕΕ πριν το 2020. Τεράστιας δυναμικής είναι το τμήμα της ελληνικής ΑΟΖ στην λεκάνη του Ηροδότου σε συνδυασμό με την εν δυνάμει γειτονική ύπαρξη ενεργειακών μητρικών συστημάτων γένεσης υδρογονανθράκων⁴⁷.

⁴⁷ Alain Bruneton, Ηλίας Κονοφάγος, Αντώνης Φώσκολος, «Οικονομική και Γεωπολιτική Σημασία των Κοιτασμάτων Φυσικού Αερίου της Ανατολικής Μεσογείου για την Ελλάδα και την ΕΕ Έμφαση στα Αναμενόμενα Κοιτάσματα του Λιβυκού Πελάγους που Βρίσκονται εντός της Ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης», στο Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Χρήστος Λ. Αναγνώστου (επιμ.), *Αιγαίο και νοτιοανατολική Μεσόγειος, Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2014, σσ. 130-131.

Η λεκάνη Πρίνου-Καβάλας αρχίζει στις αρχές του Μειοκαίνου, όπου αποτίθεται η ομάδα πετρωμάτων της Περάμου σε αβαθή θάλασσα οποία ομάδα διαχωρίζεται σε ανώτερο και κατώτερο τμήμα από ένα στρώμα ορυκτού άλατος. Τα ιζήματα είναι: άργιλος, ψαμμίτες και μικρές παρεμβολές λιγνίτη, στο κατώτερο μέρος επικρατούν οι άργιλοι με δολομίτες και λεπτούς άμμους. Στο κεντρικό τμήμα της λεκάνης αποτίθενται άργιλοι πλούσιες σε οργανικό υλικό. Στο κοίτασμα της νότιας Καβάλας ο ταμιευτήρας του φυσικού αερίου είναι οι ενδιάμεσοι ψαμμίτες⁴⁸.

Τα μητρικά πετρώματα της λεκάνης είναι αργιλικά στρώματα, πλούσια σε οργανικό άνθρακα. Στο κοίτασμα Πρίνου το πετρέλαιο είναι όξινο και σε γειτονικές γεωτρήσεις γλυκό, δηλαδή ελαφρύ και το κοίτασμα φυσικού αερίου σχηματίζεται από καθαρό μείγμα αέριων υδρογονανθράκων. Νότια της Καβάλας δολομιτικά και ψαμμιτικά στρώματα δύναται να αποταμιεύσουν υδρογονάνθρακες⁴⁹. Πιθανή ύπαρξη πεδίων υδρογονανθράκων εξετάζεται στο Ιόνιο Πέλαγος και στην ΒΑ Μεσόγειο. Μερικά ήδη αναγνωρισμένα εν δυνάμει πεδία υδρογονανθράκων στην Μεσογειακή Ράχη είναι τα εξής.

- Μετά-αλατούχοι άμμοι (Πλειόκαινο μέχρι σήμερα). Ιζήματα που δύναται να λειτουργήσουν ως πιθανοί ταμιευτήρες. – Αντίκλινα και ρηγματωμένα αντίκλινα στο Παλαιζωικό μέχρι το Πλειόκαινο, που δύναται να λειτουργήσουν ως κύριες παγίδες πετρελαίου. – Ρηγματωμένα μπλοκ και συνδυασμός ρηγμάτων/σρωματογραφικών παγίδων στο Μεσοζωικό έως το Πλειόκαινο, - Πεδία κάτω από τα αλάτια του Μεσσηνίου, - Διαπυρικές διαδικασίες, οι οποίες δύναται να δημιουργήσουν παγίδες πετρελαίου με την ανοδική κίνηση του αλατιού. – Τα διάπυρα λάσπης και –οι λεκάνες προχώρας της μεσογειακής ράχης⁵⁰.

Η Ανατολική Μεσόγειος κεντρίζει το ενδιαφέρον της διεθνούς πετρελαϊκής κοινότητας λόγω της ανακάλυψης γιγαντιαίων κοιτασμάτων και αποθεμάτων φυσικού αερίου, καθώς και για την πιθανή ύπαρξη περαιτέρω ποσότητας φυσικού αερίου στον κώνο του Νείλου και στην λεκάνη της Λεβαντίνης αλλά και στην περιοχή της Κύπρου. Μεγίστης επίσης σημασίας είναι η αξιολόγηση των αποθεμάτων υδρογονανθράκων της ελληνικής λεκάνης του Ηροδότου. Σημαντική ένδειξη ύπαρξης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων είναι επίσης τα ενεργά λασποηφαίστεια νότια της Κρήτης.

Το σύνολο των ενεργειακών αναγκών της ΕΕ σε υδρογονάνθρακες μετά το 2020 ανέρχεται σε ποσοστό που η Ρωσία και η Βόρεια Αφρική δεν δύναται να καλύψουν,

⁴⁸ Κωνσταντίνος Νικολάου, «Έρευνες Υδρογονανθράκων στο Θρακικό Πέλαγος», στο Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Χρήστος Λ. Αναγνώστου (επιμ.), *Αιγαίο και νοτιοανατολική Μεσόγειος, Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2014, σ. 100.

⁴⁹ Ο.π., σ. 103.

⁵⁰ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Χρήστος Λ. Αναγνώστου (επιμ.), *Αιγαίο και νοτιοανατολική Μεσόγειος, Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2014, σσ. 126-127.

γεγονός που δίνει ζωτική σημασία στα αποθέματα φυσικού αερίου της Ανατολικής Μεσογείου και της Κρήτης. Επίσης, η ανάγκη εξαγωγής των αποθεμάτων του φυσικού αερίου από τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου είναι πιθανό να δημιουργήσει ένα δίκτυο μεταφοράς αερίου προς τις χώρες της ΕΕ μέσω αγωγών που θα διοχετεύουν το φυσικό αέριο από τη Χάιφα ή τη Λεμεσό μέσω της ελληνικής ΑΟΖ, της Κρήτης και της Δυτικής Ελλάδας στην ΕΕ. Αυτό το ενδεχόμενο θα μετέτρεπε την Ελλάδα σε σημαντική γεωπολιτική δύναμη και θα καθιστούσε εφικτή την ανάπτυξη του συνολικού πλήθους κοιτασμάτων φυσικού αερίου νότια της Κρήτης, της Δυικής Ελλάδας, του Ιονίου Πελάγους και της Ηπείρου⁵¹.

Κήρυξη ελληνικής ΑΟΖ

Η θέσπιση μιας ζώνης δικαιοδοσίας εξαρτάται από την εσωτερική έννομη τάξη. Πραγματοποιείται είτε με νόμο είτε με προεδρικό διάταγμα, αλλά είναι εφικτή και μέσω μιας απλής δήλωσης. Η Γαλλία και η Ιταλία προχώρησαν στην κήρυξη ΑΟΖ στην Μεσόγειο και « ζώνης οικολογικής προστασίας» μέσω ενός εξουσιοδοτικού νόμου και εν συνεχεία, με την έκδοση προεδρικού διατάγματος. Για τα ελληνικά νομικά δεδομένα απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος⁵².

Θετική εξέλιξη για την Ελλάδα αποτελεί η τροποποίηση του άρθρου του Μεταλλευτικού Κώδικα (βλ. άρθρο 184 του Ν 4001/2011), όπου καθιερώνεται το «κριτήριο της απόστασης» για την θέσπιση υφαλοκρηπίδας και η μέση γραμμή ως εξωτερικό όριο της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και ενδεχόμενης ΑΟΖ, σε περίπτωση απουσίας συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη⁵³. Επομένως, διασαφηνίζεται ότι σε περίπτωση που κηρυχθεί ελληνική ΑΟΖ, τότε τα εξωτερικά της όρια θα είναι ίδια με τα όρια της υφαλοκρηπίδας. Σήμερα μόνο 8 κράτη από τα 152 παράκτια κράτη δεν έχουν κηρύξει ζώνες δικαιοδοσίας πέραν των χωρικών υδάτων και της υφαλοκρηπίδας, ανάμεσα σε αυτά και η Ελλάδα. Η σημειωτέον Ελλάδα έχει 3 νμ αιγιαλίτιδα ζώνη.

⁵¹ Alain Bruneton, Ηλίας Κονοφάγος, Αντώνης Φώσκολος, «Οικονομική και Γεωπολιτική Σημασία των Κοιτασμάτων Φυσικού Αερίου της Ανατολικής Μεσογείου για την Ελλάδα και την ΕΕ Έμφαση στα Αναμενόμενα Κοιτάσματα του Λιβυκού Πελάγους που Βρίσκονται εντός της Ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης», στο Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Χρήστος Λ. Αναγνώστου (επιμ.), *Αιγαίο και νοτιοανατολική Μεσόγειος, Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2014, σσ. 140-142.

⁵² Κρ. Ιωάννου – Αναστ. Στρατή, *Δίκαιο της Θάλασσας*, 4^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σ. 180, παρ. 641.

⁵³ Ο.π., σ. 161, παρ. 572.

Οφέλη ελληνικής ΑΟΖ

Οι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου για την ΑΟΖ είναι ιδιαίτερος ευνοϊκοί για την Ελλάδα, διότι επεκτείνεται η ελληνική δικαιοδοσία σχεδόν στην συνολική δραστηριότητα και χρήση της θάλασσας, καθώς επίσης αναγνωρίζει το δικαίωμα των νησιών για ΑΟΖ με μόνη εξαίρεση τους βράχους. Η κήρυξη ΑΟΖ στο Αιγαίο θα διασφάλιζε την οικονομική και πολιτική υπόσταση του νησιωτικού χώρου, καθώς και θα επέλυε οριστικά το ζήτημα της παράνομης αλιείας και της προστασίας των αλιευτικών πόρων⁵⁴.

Παρότι δεν απαιτείται η κήρυξη της ΑΟΖ για την εκμετάλλευση του υποθαλάσσιου πλούτου, ο θεσμός της ΑΟΖ επεκτείνει την δικαιοδοσία του κράτους σε εύρος μέχρι τα 200 νμ από τις ακτές του, ενισχύοντας την οικονομική του κυριαρχία. Το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και ο ορυκτός πλούτος καλύπτονται από τον θεσμό της υφαλοκρηπίδας για την εκμετάλλευση τους. Όμως, με την ΑΟΖ το παράκτιο κράτος μπορεί να εκμεταλλευτεί επιπλέον και την αιολική και κυματική ενέργεια.

Συμπεράσματα

Η Μεσόγειος διαθέτει πολλά ιζηματογενή πετρώματα, που δύναται να λειτουργήσουν είτε ως πετρώματα πηγής είτε ως ταμιευτήρες και μονωτήρες. Αυτά τα χαρακτηριστικά καθιστούν πιθανή την δημιουργία ενός πεδίου πετρελαίου. Δυνητικοί ταμιευτήρες παρατηρούνται νότια της Κρήτης και δυτικά της Ζακύνθου, όπου μπορούν να δημιουργηθούν κύριες παγίδες πετρελαίου.

Επιβεβαιωμένα και πιθανά αποθέματα υδρογοναθράκων βρίσκονται στην Ανατολική Μεσόγειο, στην λεκάνη του Ηροδότου και στην Κρητη. Επίσης, πιθανά πεδία υδρογοναθράκων βρίσκονται στην Γαύδο καθώς και στις λεκάνεις προχώρας της Μεσογειακής Ράχης. Διαπυρικές διαδικασίες δύναται να οδηγήσουν σε παγίδες πετρελαίου με άμεσους δείκτες πετρελαίου τα διάπυρα λάσπης. Οι ανατολικές λεκάνες της Μεσογειακής Ράχης φαίνεται να είναι πιο ευνοϊκές για την δημιουργία πεδίων υδρογονανθράκων από ό,τι οι δυτικές. Βάσει αυτής της πραγματικότητας, θα είναι ζωτικής σημασίας για την Ελλάδα η πραγματοποίηση ενεργειών για γεωφυσικές και γεωλογικές μελέτες, ώστε να κατέχει πρωτεύοντα ρόλο στην επίλυση του ενεργειακού ελλείμματος σε αργό πετρέλαιο και φυσικό αέριο, πρόβλημα που θα κληθεί η ΕΕ να αντιμετωπίσει πριν το 2020.

Οι ανακαλύψεις φυσικού αερίου σε γειτονικές περιοχές της ελληνικής λεκάνης Ηροδότου και οι ερευνητικές εργασίες στην κυπριακή λεκάνη του Ηροδότου

⁵⁴ Ο.π., σ. 181, παρ. 643.

υπογραμμίζουν την ύπαρξη υδρογονανθράκων στην λεκάνη Ηροδότου. Λασποηφαίστεια εντοπίζονται νότια της Κρήτης ενισχύουν τις ενδείξεις ύπαρξης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, οπότε οι περιοχές του Λιβυκού Πελάγους νότια της Κρήτης αξίζουν της προσοχής του ελληνικού κράτους. Η ολοένα και αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες τις ΕΕ τονίζουν την σημασία εκμετάλλευσης του φυσικού αερίου της Ανατολικής Μεσογείου και της Κρήτης.

Μία ενδεχόμενη κατασκευή φυσικού αγωγού για την μεταφορά του φυσικού αερίου που θα έδινε βαρύνοντα ρόλο στην Ελλάδα θα ήταν ένας αγωγός που θα διοχετεύσει το φυσικό αέριο από Χάιφα ή Λεμεσό μέσω της ελληνικής ΑΟΖ στην ΕΕ. Τοιουτοτρόπως, η Ελλάδα θα γίνει σημαντική γεωπολιτική δύναμη και θα πραγματοποιηθεί η εκμετάλλευση του φυσικού αερίου νότια της Κρήτης, της Δυτικής Ελλάδας, του Ιονίου Πελάγους και της Ηπείρου⁵⁵.

⁵⁵ Alain Bruneton, Ηλίας Κονοφάγος, Αντώνης Φώσκολος, «Οικονομική και Γεωπολιτική Σημασία των Κοιτασμάτων Φυσικού Αερίου της Ανατολικής Μεσογείου για την Ελλάδα και την ΕΕ Έμφαση στα Αναμενόμενα Κοιτάσματα του Λιβυκού Πελάγους που Βρίσκονται εντός της Ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης», στο Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Χρήστος Λ. Αναγνώστου (επιμ.), *Αιγαίο και νοτιοανατολική Μεσόγειος, Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2014, σσ. 129-142.

Κεφάλαιο 6

Συγκριτικό πλεονέκτημα ΑΟΖ

Τα δικαιώματα στην ΑΟΖ είναι κυριαρχικά και εξασφαλίζουν δικαιοδοσία επί των φυσικών ζώντων και μη ζώντων πόρων κυρίως οικονομικού ενδιαφέροντος. Σε αντίθεση με την συνορεύουσα ζώνη της οποίας τα δικαιώματα περιορίζονται σε τελωνειακά, μεταναστευτικά και δημοσιονομικά. Της, η ΑΟΖ δεν ανήκει στην ανοιχτή θάλασσα και με την θέσπιση της τότε και η περιοχή της συνορεύουσας ζώνης δεν ανήκει πλέον στην ανοιχτή θάλασσα. ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα έχουν αρκετά κοινά σημεία αναφορά αλλά οι διαφορές της υπογραμμίζουν την βαρύνουσα σημασία της ΑΟΖ. Αμφότερες οι ζώνες παραχωρούν κυριαρχικά δικαιώματα στο παράκτιο κράτος και είναι λειτουργικές ζώνες οικονομικού χαρακτήρα αναφερόμενες στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Της, βάσει του άρθρου 246 της Σύμβασης εφαρμόζεται το ίδιο καθεστώς για την θαλάσσια επιστημονική έρευνα.

Στην ΑΟΖ υπάγονται ο βυθός, το υπέδαφος και τα υπερκείμενα ύδατα και δεν καταχωρούνται δικαιώματα μόνο στον βυθό και στο υπέδαφος. Της, τα ύδατα της ΑΟΖ δεν ανήκουν στην ανοιχτή θάλασσα και παρέχει δυνατότητες διατήρησης και διαχείρισης των φυσικών της πόρων. Κομβικό ρόλο κατέχουν τα νησιά της τα οποία έχουν κανονικά δικαίωμα στην ΑΟΖ βάσει του Άρθρου (121(3)). Χάρη στην νησιωτική διαμόρφωση της Ελλάδας, η ΑΟΖ είναι σχεδόν διπλάσια από την ΑΟΖ της Τουρκίας, αν και είναι έξι φορές μεγαλύτερη σε έκταση ως χώρα.

Ο γεωγραφικός σχηματισμός των ελληνικών νησιών στο Αιγαίο Πέλαγος δημιουργεί μια συμπαγή παρουσία στην θαλάσσια περιοχή. Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυκλάδων, προεκτείνει την ηπειρωτική Ελλάδα της την θάλασσα, επομένως δημιουργείται μία ολότητα που απέχει μακράν από την περίπτωση των διάσπαρτων μεμονωμένων νησιών. Με αυτή την συνέχεια το συνολικό μήκος των ακτών αυξάνεται σημαντικά της όφελος της Ελλάδας. Λόγω της της συνέχειας και της πυκνότητας, τα ακραία ανατολικά ελληνικά νησιά, πλησίον των δυτικών τουρκικών παραλίων, αποτελούν μία ολότητα, δηλαδή ένα συνολικό σύμπλεγμα νησιών βαρύνουσας σημασίας στην οριοθέτηση. Συνεπώς, απορρίπτεται ο ισχυρισμός ότι τα ακραία ανατολικά νησιά βρίσκονται στην λάθος πλευρά ανάμεσα της ελληνικές ηπειρωτικές ακτές και της Τουρκίας.

Της, η Ρόδος, η Κάρπαθος, η Κάσος και η Κρήτη παράλληλα με το Καστελόριζο σχηματίζουν ένα εδαφικό τόξο με την προβολή των ανατολικών ακτών της στην τουρκική θαλάσσια περιοχή, διεκδικώντας δικαίωμα σε ΑΟΖ και σε υφαλοκρηπίδα. Η Τουρκία ισχυρίζεται ότι το Καστελόριζο και οι ανατολικές ακτές της Δωδεκανήσου, της

Κρήτης και των άλλων νησιών δεν έχουν δικαίωμα σε ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα, παρά μόνο σε αιγιαλίτιδα ζώνη. Ο ισχυρισμός της έγκειται στον συσχετισμό του Καστελόριζου με την θέση των αγγλονορμανδικών νησιών στην διαιτητική απόφαση του 1977 και με την θέση του νησιού St Martin, στην υπόθεση Μπαγκλαντές κατά Μιανμάρ, όπου και της δύο αποφάσεις δεν αποδόθηκαν δικαιώματα λειτουργικών ζωνών στα νησιά που βρίσκονταν πολύ κοντά της ακτές του γειτονικού κράτους.

Το επιχείρημα της αυτό καταρρίπτεται γιατί το Καστελόριζο αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης εδαφικής ενότητας και δεν είναι απομονωμένο της τουρκικές ακτές. Της, η πρόσφατη απόφαση στην υπόθεση Νικαράγουας κατά Κολομβίας επιβεβαιώνει την προγενέστερη νομολογία (Νικαράγουα κατά Ονδούρας) κατοχυρώνοντας το δικαίωμα σε κάθε νησί σε πλήρη αιγιαλίτιδα ζώνη έως 12νμ. Επομένως, το μήκος των ακτών της ανατολικής πλευράς της Ανατολικής Μεσογείου συνυπολογίζεται ως τμήμα της ευρύτερο υπολογισμού με το μήκος των άλλων ελληνικών ακτών, γεγονός που ευνοεί την Ελλάδα. Εν κατακλείδι, είναι μέγιστη για την Ελλάδα η σπουδαιότητα οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας στον χώρο της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου, η οποία, ανεξαρτήτως από την ανακήρυξη ΑΟΖ, κατοχυρώνει πλήρως τα κυριαρχικά της δικαιώματα στον υποθαλάσσιο χώρο, με στόχο την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων.

Της, σπουδαία είναι η σημασία της ΑΟΖ στην διαμόρφωση της ενεργειακής πολιτικής, η οποία περιλαμβάνει της παραδοσιακές και της ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ). Η αξιοποίηση των παραδοσιακών πηγών ενέργειας, της το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, καθώς και των εν δυνάμει πηγών, της οι υδρίτες, τα υδροθερμικά πεδία και τα ηφαίστεια ιλύος, καθίσταται εφικτή υπό το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας. Όσον αφορά της περιοχές πέραν των χωρικών υδάτων, απαιτείται η κήρυξη της ΑΟΖ ώστε να αξιοποιηθεί η αιολική και η κυματική ενέργεια.

Βαρύνουσας σημασίας είναι ολοένα και περισσότερο η εκμετάλλευση της αιολικής ενέργειας και η δημιουργία αιολικών πάρκων σε κοινοτικό επίπεδο. Η εκμετάλλευση της αιολικής ενέργειας για την Ελλάδα σε συνδυασμό με την ταχεία ανάπτυξη των τεχνολογιών που εφαρμόζονται της ανεμογεννήτριες είναι σημαντικής σημασίας για την βιώσιμη ανάπτυξη, την εξοικονόμηση ενεργειακών πόρων, την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η ανακήρυξη ΑΟΖ θα επιτρέψει της την εγκατάσταση υπεράκτιων αιολικών πάρκων για την εκμετάλλευση του υψηλού αιολικού δυναμικού του Αιγαίου, τα οποία δε θα εμποδίζουν την τουριστική ανάπτυξη και δε θα αντιμετωπίζουν την άρνηση των τοπικών κοινωνιών, καθώς δε θα βρίσκονται κοντά της ακτές.

Η ΑΟΖ της προείπαμε είναι μια θαλάσσια ζώνη *sui generis*, που εξασφαλίζει αποκλειστική δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους επί των οικονομικών κυρίως

θεμάτων. Βάσει του άρθρου 56 της Σύμβασης ΔΘ η ελληνική ΑΟΖ διασφαλίζει: κυριαρχικά δικαιώματα, δικαιοδοσία και άλλα δικαιώματα. Στα κυριαρχικά δικαιώματα που εξασφαλίζει η ΑΟΖ στο παράκτιο κράτος ανήκει και η υφαλοκρηπίδα, βάσει του τμήματος VI Σύμβασης ΔΘ. Πρόκειται για δικαιώματα περιορισμένης έκτασης και εν αντιθέσει με τα δικαιώματα της υφαλοκρηπίδας, υφίστανται εξαρχής και αυτοδικαίως, αλλά στην ΑΟΖ απαιτείται ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος.

Αναγνωρίζονται κυριαρχικά δικαιώματα για την παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τον αέρα, τα οποία δύνανται να αποφέρουν περισσότερα οικονομικά δικαιώματα με την αξιοποίηση των δικαιωμάτων για την κατασκευή και την χρήση τεχνητών εγκαταστάσεων και νησιών⁵⁶.

Η Δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους έπεται των κυριαρχικών του δικαιωμάτων άπαξ και εάν θιχτούν δικαιώματα τρίτων κρατών τότε υπερισχύουν μόνο τα κυριαρχικά δικαιώματα. Η δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους εκτείνεται : στην κατασκευή και χρήση τεχνητών νησιών και εγκαταστάσεων, στην θαλάσσια επιστημονική έρευνα και στην προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος⁵⁷.

Της σημαντική είναι και η δυνατότητα συνεισφοράς στην παγκόσμια αγορά σχετικά με την εκμετάλλευση της κυματικής ενέργειας, που καλύπτει το 10% της παγκόσμιας κατανάλωσης. Αν και εμπορικά δεν καθίσταται ακόμη εκμεταλλεύσιμη δεδομένου ότι οι τεχνολογίες αξιοποίησης της δεν έχουν εξελιχθεί επαρκώς, σημειώνεται σταθερή πρόοδος τα τελευταία χρόνια. Με την κατάλληλη τεχνολογία δύναται εφικτή η εκμετάλλευση των ελληνικών θαλασσών ως μια εναλλακτική και φιλική της το περιβάλλον πηγή ενέργειας.

Η ΑΟΖ στον τομέα αλιείας αναγνωρίζει παράλληλα δικαιώματα και σε τρίτα κράτη, χωρίς να επηρεάζονται τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους. Οι ρυθμίσεις για την θέσπιση και υλοποίηση των εν λόγω ρυθμίσεων σχετικά με την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων (ζώντων ή μη) των υδάτων και του βυθού, γίνονται από το παράκτιο κράτος και αφορούν αποκλειστικά και μόνο στον βυθό και το υπέδαφος της ΑΟΖ. Οι ρυθμίσεις αυτές υπάγονται της διατάξεις της υφαλοκρηπίδας, χωρίς να υπάρχει ποτέ ταύτιση των δύο ζωνών.

Επομένως τα οφέλη από την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ είναι σημαντικά αφού επιτρέπεται η εκμετάλλευση ζώντων και μη ζώντων φυσικών πόρων. Της μη ζώντες φυσικούς πόρους ασκούνται κυριαρχικά δικαιώματα από το παράκτιο κράτος για την εξερεύνηση, την εκμετάλλευση, την διατήρηση και την διαχείριση της επί του βυθού, του υπεδάφους και των υπερκείμενων υδάτων⁵⁸. Της ζώντες φυσικούς

⁵⁶ Βλ. άρθρο 56 (1982).

⁵⁷ Βλ. άρθρο 60 ΣΔΘ (1982).

⁵⁸ Βλ. άρθρο 62, παρ2. ΣΔΘ (1982).

πόρους η δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους αφορά τα θέματα αλιείας και εκτείνεται μέχρι τα 200 νμ. Το παράκτιο κράτος οφείλει να διατηρήσει της ζώντες πόρους βάσει του επιτρεπόμενου ορίου αλίευσης, και υποχρεούται να εκμεταλλευτεί με τον ιδανικότερο τρόπο της ζώντες πόρους και την προστασία της⁵⁹.

Με την ανακήρυξη ΑΟΖ από την Ελλάδα, το δικαίωμα της αλίευσης κατοχυρώνεται μόνο από ελληνικά αλιευτικά ή και ξένα μόνο κατόπιν αδειοδότησης από το ελληνικό κράτος. Συνεπώς, θα καταστήσει δυνατή η ανάπτυξη πολιτικών για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευμάτων των ελληνικών θαλασσών της όφελος της ελληνικής οικονομίας και ο έλεγχος της υπέρμετρης και ενίοτε παράνομης αλιείας, μέσω ελέγχων εφαρμογής του ελληνικού κανονιστικού πλαισίου ως της την αλιεία. Η ελληνική ΑΟΖ θα αποφέρει πολλά συγκριτικά στρατηγικά και γεωπολιτικά πλεονεκτήματα στον τομέα της γεωστρατηγικής και της γεω-οικονομίας αυξάνοντας το κύρος της Ελλάδας διεθνώς. Θα ενεργοποιηθούν τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας οπότε θα αποτελέσει πλουτοπαραγωγική πηγή.

Ο θεσμός της ΑΟΖ προέχει των υπολοίπων ζωνών κυριαρχικών δικαιωμάτων και δικαιοδοσίας γιατί εξασφαλίζει πολυδιάστατα δικαιώματα, που ειδάλλως θα χρειαζόταν η κήρυξη πολλαπλών και σύνθετων ζωνών. Απόδειξη του πλεονεκτήματος της ΑΟΖ είναι ότι περισσότερα από 100 κράτη έχουν προβεί στην κήρυξη της. Για την Ελλάδα η ΑΟΖ προσφέρει δυνατότητες πέραν από αυτές που προσφέρει ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας, γιατί ενώ καλύπτονται με την υφαλοκρηπίδα οι ελληνικές διεκδικήσεις για πλουτοπαραγωγικούς πόρους στον βυθό και στο υπέδαφος καθώς και για την εκμετάλλευση και εξερεύνηση της, ο θεσμός της ΑΟΖ κατοχυρώνει αποκλειστικά δικαιώματα στην αλιεία επί της θαλάσσιας στήλης και αξιοποιεί τα θαλάσσια ρεύματα και της ανέμους, που βρίσκονται στην επιφάνεια της θάλασσας και παρέχουν ήπια ενέργεια.

⁵⁹ Βλ. άρθρο 61-68 ΣΔΘ (1982).

Κεφάλαιο 7

Αύξηση ελληνικής δικαιοδοσίας στον θαλάσσιο χώρο

Η υιοθέτηση της συνορεύουσας-αρχαιολογικής ζώνης από την Ελλάδα δύναται να αποφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα αφού θα επεκταθεί η δικαιοδοσία της σε θέματα προστασίας της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς σε εύρος 24νμ. Χαρακτηριστική είναι η αντίδραση της Τουρκίας ως προς την θέσπιση της εν λόγω ζώνης αφού επεκτείνεται η άσκηση δικαιοδοσίας από την ελληνική μεριά και σε βάση που δεν έχει σχέση με το καθεστώς των φυσικών πόρων.

Στο Συμβούλιο της Ευρώπης το 1985 όταν είχε τεθεί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων το Σχέδιο Σύμβασης για την Προστασία της Υποβρύχιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς⁶⁰ που έκανε λόγο για μια παρεμφερή με τον θεσμό της συνορεύουσας ρύθμιση με το άρθρο 303(2) Σύμβασης ΔΘ. Η τουρκική μεριά αντιπρότεινε είτε επέκτασης δικαιοδοσίας του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας, είτε τον περιορισμό της εντός των χωρικών υδάτων⁶¹. Τοιουτοτρόπως αντέδρασε και στις διαπραγματεύσεις στην ΟΥΝΕΣΚΟ, που επέφεραν την υιοθέτηση της Σύμβασης για την Προστασία της Υποβρύχιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Στις 02/01/2009 ήταν η ημερομηνία ισχύος της Σύμβασης της ΟΥΝΕΣΚΟ που αναγνωρίζει την δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους όσον αφορά τα πολιτιστικά αγαθά που βρίσκονται εντός της συνορεύουσας ζώνης αλλά περιλαμβάνει πολλές σύνθετες διαδικασίες διαβουλεύσεων με τα συμβαλλόμενα μέρη σχετικά με την διασφάλιση των πολιτιστικών αγαθών εντός υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, γι' αυτό η Ελλάδα δεν συμμετείχε κατά την ψηφοφορία της εν λόγω Σύμβασης⁶². Εμπερικλείεται κυρίως η προστασία των πολιτιστικών αγαθών επί της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ, πέραν του ορίου των 24 νμ, που διαφορετικά μένουν ανασφάλιστα.

Το άρθρο 8 της Σύμβασης αυτής αναγνωρίζει το ενδιαφέρον των συμβαλλόμενων κρατών που έχουν «αναγνωρίσιμο πολιτιστικό, ιστορικό ή αρχαιολογικό δεσμό» με τα εν λόγω πολιτιστικά αγαθά. Επιπροσθέτως, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι βάσει του ν. 3028/2002 αναγνωρίζεται η δυνατότητα επέκτασης της δικαιοδοσίας της Ελλάδας πέραν των χωρικών υδάτων⁶³. Συνεπώς, η Ελλάδα θα μπορούσε να θεσπίσει αρχαιολογική ζώνη 24νμ, είτε κηρύξει είτε όχι συνορεύουσα

⁶⁰ Council of Europe, Ad Hoc Committee of Experts on the Underwater Cultural Heritage (CAHAQ), Final Activity Report, Doc. CAHAQ(85)5, Strasbourg, 23 April 1985.

⁶¹ Αναστασία Γ. Στρατή, *Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες & οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012, σ. 43.

⁶² Ο.π., σ. 44.

⁶³ Ο.π., σ. 47.

ζώνη, βάσει του ανωτέρω νόμου άρθρο 1(2), εξασφαλίζοντας de facto αρχαιολογική ζώνη.

Λόγω της δυσαρέσκειας της Τουρκίας και της επικείμενης αντίδρασης της όσον αφορά την θέσπιση της ΑΟΖ από την Ελλάδα, θα ήταν προτιμότερο να επιτύχουμε αυτό τον σκοπό με την θέσπιση κήρυξη άλλων ζωνών, οπότε σημαντική είναι η επιλογή των θαλασσιών ζωνών καθώς και ο τρόπος απόκτησης τους. Ανάμεσα στην κήρυξη της «ζώνης προστασίας της αλιείας» ή «ζώνης οικολογικής προστασίας» είναι προτιμότερη η οριοθέτηση ΑΟΖ αφού τα προβλήματα οριοθέτησης ούτως ή άλλως θα υπάρξουν και τα δικαιώματα εντός αυτών των ζωνών θα είναι σαφώς περιορισμένα σε σχέση με αυτά της ΑΟΖ.

Επίσης, ο θεσμός της συνορεύουσας-αρχαιολογικής ζώνης δύναται να προσδώσει στην Ελλάδα επέκταση της δικαιοδοσίας της σε θέματα που δεν εμπεριέχονται στα δικαιώματα που παραχωρεί ο θεσμός της ΑΟΖ, όπως η προστασία της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς και η καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης, καθώς επίσης και του λαθρεμπορίου ναρκωτικών. Σχετικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη, βάσει των αποφάσεων των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, το δικαίωμα στην εν λόγω ζώνη υπερισχύει του δικαιώματος σε υφαλοκρηπίδα και σε ΑΟΖ. Αναγνωρίζεται αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ σε νησιά, νησίδες και βράχους αλλά δεν είναι σίγουρη η απόδοση πλήρους επήρειας σε περίπτωση οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας ή ΑΟΖ.

Η Τουρκία έχει εφαρμόσει την πολιτική του *casus belli*, οπότε η Ελλάδα πρέπει να επιλέξει πολύ προσεχτικά τον τρόπο κήρυξης μιας θαλάσσιας ζώνης. Εναλλακτικός τρόπος κήρυξης μιας ζώνης δικαιοδοσίας είναι με εξουσιοδοτικό νόμο των διατάξεων του, η οποία εξασφαλίζει την εφαρμογή της ζώνης σε ορισμένες μόνο θαλάσσιες περιοχές. Έτσι δύναται να ήταν εφικτή σταδιακά η θέσπιση ζωνών δικαιοδοσίας σε επιμέρους τμήματα της ελληνικής επικράτειας. Παρόλα αυτά είναι υπαρκτός ο κίνδυνος να εξαιρεθούν κάποιες περιοχές από το σύνολο των ρυθμίσεων.

Βάσει του κυρωτικού νόμου της Σύμβασης ΔΘ με το προεδρικό διάταγμα καθορίζεται η νομοθετική οδός άπαξ και έχουν ήδη αποφασιστεί θέματα όπως η χάραξη ευθείων γραμμών βάσης ή η επέκταση χωρικών υδάτων, τα οποία προϋποθέτουν νομοθετική πράξη. Οπότε, ωφελιμότερος τρόπος θέσπισης ζώνης δικαιοδοσίας για την Ελλάδα είναι με νόμο και ταυτόχρονη απόφαση καθορισμού της μέσης γραμμής ως εξωτερικό όριο, σε περίπτωση μη συμφωνίας οριοθέτησης. Όπου κρίνεται απαραίτητος ο καθορισμός των ορίων θα γίνει με συμφωνία οριοθέτησης ανάμεσα στα γειτονικά κράτη με την χάραξη «ενιαίου θαλάσσιου ορίου» όπως έχει προσδιοριστεί στην Υπόθεση οριοθέτησης Κατάρ-Μπαχρέιν και εφαρμόστηκε με την συμφωνία οριοθέτησης με την Αλβανία. Εν ολίγοις, είναι ένα «όριο πολλαπλών χρήσεων» το οποίο είναι απόρροια της οριοθέτησης διαφόρων ζωνών δικαιοδοσίας.

Εν κατακλείδι, κρίνεται απαραίτητη η καθιέρωση της μέσης γραμμής ως εξωτερικού ορίου της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και μελλοντικής ΑΟΖ. Η Ελλάδα πρέπει να προχωρήσει στην θέσπιση θαλασσίων ζωνών βάσει του διεθνούς νομικού καθεστώτος της Μεσογείου και με γνώμονα την εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων. Γεγονός που ρίχνει το βάρος των κινήσεων στον πολιτικό άξονα της χώρας και στο εάν είναι έτοιμη η χώρα να διεκδικήσει όσα αναγνωρίζονται στην Σύμβαση ΔΘ, με σκοπό την θέσπιση θαλασσίων ζωνών καθώς και την επέκταση των χωρικών της υδάτων.

Κεφάλαιο 8

Οριοθετήσεις

Η Μεσόγειος ως «ημίκλειστη θάλασσα» όπως υπαγορεύει το άρθρο 122 της Σύμβασης του 1982, οδηγεί τα παράκτια κράτη να συνεργαστούν για την άσκηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων τους, βάσει του άρθρου 123. Η πλειοψηφία των κρατών της δεν έχει κηρύξει ΑΟΖ και οι ήδη υπάρχουσες συμφωνίες αναλύονται παρακάτω. Η θέσπιση θαλάσσιας ζώνης είναι μια μονομερής πράξη, που εκτελείται από το παράκτιο κράτος και ισχύει έναντι των έτερων κρατών, δεδομένου ότι εφαρμόζονται οι κανόνες διεθνούς δικαίου. Ειδική περίπτωση αποτελεί η υφαλοκρηπίδα, γιατί τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους υφίστανται αυτοδικαίως και εξ' υπαρχής, δηλαδή δεν κρίνεται απαραίτητη η ρητή διακήρυξη της από το παράκτιο κράτος για την άσκηση των εν προκειμένω δικαιωμάτων του. Εάν δεν είναι εφικτή η εξάντληση του εύρους μιας θαλάσσιας ζώνης, λόγω της γεωμορφίας της περιοχής, τότε τίθεται ζήτημα οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, που σε πρώτο στάδιο γίνεται με συμφωνία ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα κράτη.

Η μέση γραμμή θεσπίζεται ως προσωρινό εξωτερικό όριο των θαλασσίων ζωνών των κρατών. Η μέση γραμμή είναι η γραμμή όπου κάθε σημείο της απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης, από το σημείο που αρχίζει η μέτρηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης καθενός από τα δύο κράτη. Η αρχή της ίσης απόστασης αποτελεί την βασική μέθοδο οριοθέτησης για όλες τις θαλάσσιες ζώνες. Η οριοθέτηση όμως δεν εξασφαλίζει την κτήση των θαλασσίων ζωνών, όπως επιβεβαιώθηκε και στην απόφαση του ΔΔ της 20^{ης} Φεβρουαρίου 1969 για την Υφαλοκρηπίδα της Β. Θάλασσας, αλλά και στην απόφαση του της 14^{ης} Ιουνίου 1993 για την Οριοθέτηση στην Περιοχή μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen.

Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές υπήρξε αφορμή για τη δημιουργία σφοδρών αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων και οδήγησε σε αθονία συμβατικών ρυθμίσεων και δικαστηριακής πρακτικής αλλά αρκετές συγκρούσεις επιλύθηκαν με συμφωνία. Η γεωλογική διαμόρφωση επιτείνει τις δυσχέρειες της οριοθέτησης των ζωνών. Ακόμη και εάν ένα παράκτιο κράτος δικαιούται αιγιαλίτιδα εύρους 12νμ, δεν δύναται να κάνει χρήση αυτού του δικαιώματος τους εάν τα τμήματα των ακτών του, που βρίσκονται απέναντι από τις ακτές άλλου κράτους, και η μεταξύ τους θαλάσσια περιοχή δεν επαρκεί για την εξάντληση του μέγιστου ορίου της αιγιαλίτιδας. Τοιουτοτρόπως, γίνεται και για τις υπόλοιπες θαλάσσιες και υποθαλάσσιες ζώνες.

Εν τοιαύτη περιπτώσει, κρίνεται αναγκαία η χάραξη οριοθετικής γραμμής, που θα προσδιορίζει τις αντίστοιχες θαλάσσιες ζώνες. Η χάραξη οριοθετικής γραμμής γίνεται με την διεθνή διαδικασία οριοθέτησης. Οι δυσκολίες οριοθέτησης έχουν γεωμορφολογικά κριτήρια αλλά και νομικά κωλύματα. Πρώτον, η έλλειψη φυσικών στοιχείων (εκτός από: ακτές, νησιά και βράχους ή σκοπέλους), που θα αποτελούσαν τα οριοθετικά σημεία. Συνεπώς, η οριοθέτηση γίνεται μόνο με χρήση γεωγραφικών συντεταγμένων. Δεύτερον, όσον αφορά τις υποθαλάσσιες κυρίως περιοχές, ίσως υπάρχει έλλειψη της δυνατότητας να διαγνωστεί η γεωμορφολογία του βυθού και του υπεδάφους και τρίτον, η ύπαρξη διάφορων νομικών προβλημάτων.

Τα κράτη της Μεσογείου αντιμετωπίζουν ορισμένες δυσκολίες στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών τους λόγω: των ακτών και της διαμόρφωσης τους, της απόστασης από τα παρακείμενα/ αντικείμενα κράτη και του βάθους της θάλασσας. Η Μεσόγειος ως ημίκλειστη θάλασσα, εν τω παρελθόντι, είχε σταθεί αποτρεπτικός παράγοντας για τα παράκτια κράτη της όσον αφορά την εξόρυξη των πόρων της υφαλοκρηπίδας τους. Η δε ύπαρξη πολλών νησιών δυσχεραίνει σημαντικά τον υπολογισμό και καθορισμό των θαλασσιών ζωνών των κρατών που τα διαθέτουν. Εάν δεν υπάρχει συναινετικό κλίμα μεταξύ των κρατών για την εφαρμογή της μέσης γραμμής, η γεωγραφία της εκάστοτε περιοχής δυσχεραίνει το οριοθετικό θέμα. Οι ακτές και τα εξαρτώμενα νησιά δημιουργούν τις σχετικές περιστάσεις στις οριοθετήσεις.

Επίσης, πρέπει να αποφασιστεί ανάμεσα στα κράτη ποιο νησί θα ληφθεί με πλήρη επήρεια, ποιο με μειωμένη και ποιο με μηδενική, αλλιώς τα κράτη προσφεύγουν στο ΔΔΧ, το οποίο αναπτύσσει δική του νομολογία με σκοπό την ευθύδικη λύση. Τέλος, οι κατηγορίες στην οριοθετική μέθοδο είναι τα κράτη που ακολουθούν την μέθοδο της μέσης γραμμής και αυτά που ενστερνίζονται την ευθυδικία. Τα περισσότερα κράτη ακολουθούν την οριοθέτηση βάσει της μέσης γραμμής εκτός από: την Τουρκία, την Γαλλία, την Λιβύη και την Αλγερία, που είναι οπαδοί της ευθυδικίας. Η Ελλάδα είναι υπέρμαχος της μέσης γραμμής και των δικαιωμάτων των νησιών στην υφαλοκρηπίδα όπως κάθε ηπειρωτικό έδαφος.

Σημειωτέον, όλα τα κράτη της Μεσογείου έχουν νομοθετήσει το κλείσιμο των κόλπων τους με άνοιγμα 24νμ στο στόμιο. Η Ελλάδα κλείνει τους κόλπους της στα 10νμ, αλλά δεν έχει εκδώσει πράξη εσωτερικού δικαίου που να το ορίζει και επομένως δεν είναι γνωστό διεθνώς. Σύμφωνα με την Σύμβαση του 1982 απαιτείται πρωτίστως κήρυξη της ΑΟΖ απ'το παράκτιο κράτος, ένα αντιθέσει με το καθεστώς οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας. Όπως και στην υπόθεση Κατάρ/Μπαχρέιν, που το ΔΔΧ έπρεπε να χαράξει την κοινή γραμμή(single maritime boundary) για τις θαλάσσιες ζώνες, τονίστηκε ότι η οριοθέτηση συνιστά πρακτική των κρατών, από τα οποία υπαγορεύτηκε και αποτελεί πρακτική τους και όχι κανόνα του δικαίου της θάλασσας.

Αν και η οριοθέτηση της ΑΟΖ δεν απορροφά την υφαλοκρηπίδα και ούτε η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας συνεπάγεται και αυτή της ΑΟΖ, η ΑΟΖ βάσει του άρθρου 56(3) της Σύμβασης 1982 περιλαμβάνει και τους φυσικούς πόρους του βυθού της υφαλοκρηπίδας, οι οποίοι θα εκμεταλλεύονται βάσει του θεσμού της υφαλοκρηπίδας.

Το άρθρο 83, που αφορά την υφαλοκρηπίδα και το άρθρο 74 της ΑΟΖ (Σύμβ.1982) επιβάλλουν συμφωνία οριοθέτησης για την άσκηση των δικαιωμάτων και για τις δύο ζώνες, δηλαδή μονομερής οριοθέτηση δεν είναι αποδεχτή από την Σύμβαση του 1982. Η Σύμβαση του 1958 διαφέρει σε κάποια σημεία από την Σύμβαση του 1982, όπως αναφέρθηκε άνωθεν. Πρώτον, για τον προσδιορισμό του εξωτερικού ορίου χρησιμοποιεί το κριτήριο της απόστασης των 200νμ από τα σημεία βάσης. Επίσης, το εξωτερικό όριο δύναται να επεκταθεί εν περιπτώσει αβαθών υποθαλάσσιων ραχών αλλά έως τα 350νμ από τα σημεία βάσης. Στις διμερείς συμφωνίες προτιμάται ευρέως το κριτήριο της απόστασης έναντι του γεωλογικού. Όπου υπάρχει γεωγραφική στενότητα τότε προβλέπεται συμφωνία ανάμεσα στα κράτη.

Η Σύμβαση του 1958 προκρίνει ως μέθοδο οριοθέτησης την μέση γραμμή/γραμμή ίσης απόστασης, ενώ στην Σύμβαση του 1982 προβλέπεται η επίτευξη μιας δίκαιης λύσης, θέτοντας ως στόχο την ευθύδικη οριοθέτηση, αλλά χωρίς να ορίζονται οι αρχές και οι μέθοδοι επίτευξης δίκαιου αποτελέσματος⁶⁴. Η απόφαση του ΔΔΧ για την οριοθέτηση της Βόρειας Θάλασσας το 1969 εφάρμοσε τους κανόνες της ευθυδικίας για την επίτευξη της δίκαιης λύσης, λαμβάνοντας υπόψη τις γεωγραφικές διαμορφώσεις των ακτών που υπάγονται στις σχετικές περιστάσεις. Όμως από το '80 και έπειτα, οι αποφάσεις του ΔΔΧ στηρίζονται στην αρχή της μέσης γραμμής και στον καθορισμό των σχετικών ακτών. Οπότε η ευθυδικία εν ολίγοις είναι η προσαρμογή της γραμμής οριοθέτησης.

Ως σχετικές περιστάσεις λαμβάνονται το εύρος και η διαμόρφωση των ακτών και η ύπαρξη νησιών είτε κοντά στις ακτές είτε στην μέση γραμμή είτε στην «λάθος» πλευρά. Όπως και στην απόφαση του ΔΔΧ το 1982 στην υπόθεση Τυνησίας/Λιβύης, η αντίληψη είναι ότι θα εφαρμόζεται η μέση γραμμή μόνο εάν καταλήγει σε δίκαιο αποτέλεσμα. Όσον αφορά τα νησιά, στο άρθρο 121(1) της Σύμβασης του 1982 ορίζεται ότι τα νησιά απολαύουν πλήρως των δικαιωμάτων σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, εκτός από τις νησίδες βράχους, άπαξ και δεν δύνανται να συντηρήσουν ανθρώπινη και οικονομική ζωή και αυτάρκεια εξ ιδίων (121(3)). Το ΔΔΧ στις οριοθετήσεις που εξέτασε έλαβε ως σχετικές περιστάσεις τις γεωγραφικές διαμορφώσεις βάσει του μήκους και της διαμόρφωσης των ακτών, καθώς επίσης και την παρουσία νησιών κοντά ή σε απόσταση από τις ακτές των κρατών.

⁶⁴ Σύμβαση του 1982, άρθρο 83 (1).

Σε κάποιες περιπτώσεις τα νησιά έλαβαν μειωμένη επήρεια σχετικά με την υφαλοκρηπίδα επειδή θεωρήθηκαν ως σχετικές περιστάσεις και άλλες φορές αγνοήθηκαν ή εξαιρέθηκαν, όπως στην απόφαση οριοθέτησης της Μαύρης Θάλασσας (Ουκρανία / Ρουμανία) με την εξαίρεση της νήσου των Όφειων, γιατί θεωρήθηκε ότι η επήρεια της απορροφάται από τις ακτές της Ουκρανίας. Όμως της αναγνωρίστηκε αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ γεγονός που συνετέλεσε καθοριστικό ρόλο στην τελική χάραξη της οριοθετικής γραμμής προσωρινής ίσης απόστασης. Στην υπόθεση του στενού της Μάγχης (Ηνωμένο Βασίλειο/ Γαλλία) αναγνωρίστηκε μειωμένη επήρεια στα νησιά, που βρίσκονταν μακριά από το Ηνωμένο Βασίλειο αλλά τους αποδόθηκε θύλακας υφαλοκρηπίδας 12νμ. Επίσης, στα νησιά St.Pierre και Miquelon (Καναδάς/ Γαλλία) αποδόθηκε βάσει μισής επήρειας μια επιπλέον ζώνη 12 νμ μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη (12νμ) σαν προέκταση με βάση τις νότιες ακτές τους, μια μακρόστενη λωρίδα υφαλοκρηπίδας 10,5νμ σε πλάτος και 188νμ σε μήκος, χωρίς όμως να βγαίνει στην ανοιχτή θάλασσα.

Σε αρκετές υποθέσεις οριοθετήσεων στην Μεσόγειο, αντικείμενων ή παρακείμενων κρατών, υπάρχουν νησιά είτε στην προέκταση της οριοθετικής μέσης γραμμής είτε στην «λάθος» πλευρά. Είναι πολύ περιορισμένος ο αριθμός που αυτά τα νησιά θεωρήθηκαν σχετικές περιστάσεις, ώστε να λάβουν μειωμένη επήρεια και όπου λήφθηκαν υπόψη ως σχετικές περιστάσεις, προσαρμόστηκε η μέθοδος στα γεωγραφικά δεδομένα. Σύνηθες είναι επίσης στον χώρο της Μεσογείου η αποφυγή οριοθέτησης τμημάτων υφαλοκρηπίδας που αφορά σε άλλα κράτη. Όπως στην οριοθέτηση της Κύπρου με την Αίγυπτο αποφεύχθηκε το σημείο Κύπρου- Ελλάδας- Τουρκίας, καθώς και στον Λίβανο όπου αποφεύχθηκε το σημείο ανάμεσα σε Κύπρο- Λίβανο-Συρία.

Εάν εφαρμοστεί η Σύμβαση του 1982 τότε δεν θα υπάρχει τμήμα ανοιχτής θάλασσας στην Μεσόγειο άπαξ και θα καλύπτεται από τις ζώνες της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Επίσης, εκτός από την Ελλάδα που έχει αιγιαλίτιδα 6νμ στο Αιγαίο, η πλειοψηφία των κρατών απολαύει αιγιαλίτιδας 12 νμ και κάποια έχουν προχωρήσει και στην θέσπιση συνορεύουσας ζώνης. Επιπροσθέτως, έχουν υιοθετηθεί μονομερώς ζώνες προστασίας της αλιείας ή οικολογικής προστασίας με μικρότερη έκταση από αυτή της ΑΟΖ αλλά με παραπλήσιες αρμοδιότητες.

Το Μαρόκο έχει θεσπίσει ΑΟΖ 200νμ από το 1980 χωρίς να την έχει εφαρμόσει ή να έχει προβεί σε οριοθετήσεις με τα γειτονικά κράτη. Η Συρία έχει κηρύξει ΑΟΖ από το 2003, η Τυνησία δύο χρόνια αργότερα και η Γαλλία με την Ισπανία δεν έχουν προβεί σε κήρυξη ΑΟΖ στην Μεσόγειο αν και στον Ατλαντικό το έχουν ήδη κάνει. Πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη έχουν προβεί και σε μονομερή οριοθέτηση ζωνών προστασίας της αλιείας, η Αλγερία με 32νμ και 52νμ, η Μάλτα 25νμ, η Ισπανία 37νμ και η Τυνησία

75νμ. Το 2004 η Γαλλία προχώρησε στην κήρυξη ζώνης οικολογικής προστασίας, όπου ασκεί αρμοδιότητες ΑΟΖ, δίνοντας πλήρη επήρεια στην Κορσική. Επίσης, η Κροατία το 2003 θέσπισε ζώνη οικολογικής και αλιευτικής προστασίας και τέλος, η Αλγερία με την Τυνησία το 2002 σύνηψαν προσωρινή συμφωνία οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών όλων των σκοπών (all-purpose maritime delimitation).

Η Ελλάδα προέβη στην οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας στο Ιόνιο με την Ιταλία το 1977. Η συμφωνία στηρίχτηκε στην μέθοδο της αρχής της ίσης απόστασης/ μέσης γραμμής και η ελληνική πλευρά έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στις νησιωτικές ακτές, ενώ τα μικρότερα νησιά έλαβαν μειωμένη επήρεια. Διμερής συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας υπογράφηκε το 2009 για την οριοθέτηση θαλάσσιας ζώνης πολλαπλούς χρήσεως, δηλαδή ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα και εν μέρει αιγιαλίτιδα ζώνη. Η συμφωνία δεν έχει κυρωθεί από τα κοινοβούλια των χωρών, ενώ στην πορεία το αλβανικό συνταγματικό δικαστήριο θεώρησε ότι η εν λόγω συμφωνία στηρίχτηκε επίσης στην αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής, αναγνωρίζοντας σε όλα τα νησιά θαλάσσιες ζώνες, καθώς επίσης και τα νησιά που πάρθηκαν ως γραμμές βάσης απολαύουν πλήρη επήρεια κατά την οριοθέτηση. Στα νησιά έχει συμπεριληφθεί ακόμη και ένας βράχος έξω από την Κέρκυρα μαζί με τον ύφαλο που τον περιβάλλει. Αν και η συμφωνία με την Αλβανία υπεγράφη στις 24 Απριλίου του 2009, δεν έχει τεθεί σε ισχύ γιατί στις 15 Απριλίου του 2010 το αλβανικό συνταγματικό δικαστήριο έκρινε την συμφωνία αντισυνταγματική. Εν ολίγοις, η συμφωνία αυτή πρόκειται περί μιας αυστηρής χάραξης της μέσης γραμμής, μήκους 64,4 νμ.

Στα πλαίσια της κοινής αλιευτικής πολιτικής η Ελλάδα θα μπορούσε επίσης να θεσπίσει αλιευτική ζώνη στα 12 νμ. Βάσει του άρθρου 17(2) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ 2371/2002 του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου του 2002 για την διατήρηση και την βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής, καθώς και σύμφωνα με τον κανονισμό της ΕΟΚ αριθ 3760/92 του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου του 1992, στο άρθρο 6(1) αναφέρεται ότι τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρήσουν τις ρυθμίσεις που ορίζονται στο άρθρο 100 της Πράξης Προσχώρησης του 1972 και να επεκτείνουν στα 12 νμ το όριο των 6νμ, όσον αφορά όλα τα ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία/δικαιοδοσία τους. Δεδομένου ότι ο κανονισμός της ΕΕ αριθ 1152 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Νοεμβρίου του 2012 περί τροποποίησης του κανονισμού της ΕΕ αριθ 2371/2002 παρατείνει για άλλα 10 χρόνια το καθεστώς παρέκκλισης εντός της ζώνης των 12 νμ, δηλαδή μέχρι τις 31/12/2022.

Η μέθοδος της ίσης απόστασης (μέσης/πλάγιας γραμμής) και η νομολογιακή πρακτική

Από την υιοθέτηση των Συμβάσεων της Γενεύης του 1958 ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις των κρατών για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών τους αλλά δεν είχαν πάντα επιτυχή κατάληξη και από το τέλος του 1960 ξεκίνησαν οι προσφυγές των κρατών στο Δικαστήριο. Εξέχων ρόλο και βαρύνουσα σημασία αποτελεί η Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969) όπου για πρώτη φορά εφαρμόστηκαν οι κατευθυντήριες αρχές και οι μέθοδοι που θα ακολουθούνται για την οριοθέτηση. Το Διεθνές Δικαστήριο δεν έδωσε στην μέθοδο της ίσης απόστασης μια βαρύνουσα θέση στο εθιμικό δίκαιο γιατί απεφάνθη ότι μπορεί να οδηγήσει σε άδικο αποτέλεσμα και μάλιστα κυρίως μεταξύ παρακείμενων κρατών, οπότε κρίθηκε ότι δεν αποτελεί κανόνα του γενικού Διεθνούς Δικαίου. Όσοι κανόνες σχετίζονταν με το εθιμικό δίκαιο πήραν την μορφή αρχών επιείκειας και αναπτύχθηκαν μέσα από τις αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου και άλλων δικαιοδοτικών οργάνων.

Το Δικαστήριο τόνισε ότι η ίση απόσταση δεν μπορεί να ταυτιστεί με την φυσική προέκταση, γιατί ίσως προσθέσει στο άλλο κράτος περιοχές που συνιστούν την φυσική προέκταση ή επέκταση του εδάφους μίας χώρας, στην περίπτωση που η μορφολογία της ακτής του κράτους που του προστέθηκαν οι περιοχές, οδηγεί την γραμμή ίσης απόστασης να κινηθεί παράλληλα προς τις ακτές του άλλου κράτους αποκόβοντας το από περιοχές που βρίσκονται ακριβώς μπροστά του. Στο άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958, αποδόθηκε ένας λιγότερο θεμελιώδης χαρακτήρας από ότι στα τρία πρώτα άρθρα της Σύμβασης. Με αυτό τον τρόπο το Δικαστήριο αποκήρυξε την αρχή της ίσης απόστασης ως κανόνα για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και αποσύνδεσε τις «ειδικές περιστάσεις» από τη συμβατική τους εφαρμογή και τις μετέτρεψε σε συγκεκριμένη μέθοδο οριοθέτησης.

Ως ειδικές περιστάσεις σύμφωνα με το Δικαστήριο θεωρούνται οι νησίδες, οι βράχοι ή οι ελαφρές προεξοχές της ακτής. Τα νησιά όμως μόνα τους δεν αποτελούν ειδικές περιστάσεις αφού δεν συμπεριλήφθησαν από το Δικαστήριο στην κατηγορία των ειδικών περιστάσεων. Τονίστηκε η σημασία του διαλόγου στις διαπραγματεύσεις των κρατών και έθεσε τα κριτήρια εφαρμογής των αρχών της επιείκειας άνευ εξαιρέσεως χρήσεως μεθόδων που στηρίζονται στην αρχή της ίσης αποστάσεως, αλλά δεν αποδέχτηκε τον εθιμικό χαρακτήρα της ίσης απόστασης που ορίζει το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 μεταξύ όμορων κρατών. Επίσης, τονίστηκε ότι στα

κράτη με αντικείμενες ακτές ο μόνος τρόπος οριοθέτησης είναι η μέθοδος της ίσης γραμμής.

Συμπερασματικά, βάσει των επόμενων αποφάσεων οριοθέτησης και συμφωνιών, ενώ αυτή η μέθοδος οριοθέτησης ξεκίνησε με παραγκωνισμένο και υποβαθμισμένο ρόλο, τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα της απέδωσαν διαφορετική σημασία και το Δικαστήριο οδηγήθηκε πολλές φορές στην παραδοχή της αναγκαιότητας της χάραξης της μέσης γραμμής.

Ειδικές περιστάσεις ως απόκλιση από την μέση γραμμή

Στις διεργασίες της επιτροπής του Διεθνούς Δικαίου για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1953 έγινε πασιφανές και αποδεχτό το γεγονός ότι μέση γραμμή αποτελούσε τον κανόνα και συζητήθηκε ο ρόλος που διαδραματίζουν το γεωγραφικό περιβάλλον και οι ιδιομορφίες του σε αυτή την μέθοδο καθώς και το ότι μπορεί να οδηγήσει σε μη δίκαιο αποτέλεσμα, άρα να κατασταθεί ανενεργή.

Στο άρθρο 12 της Σύμβασης Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα Ζώνη και στο άρθρο 6 της ίδιας Σύμβασης για την Υφαλοκρηπίδα εφαρμόζεται ο κανόνας της ίσης απόστασης γεγονός που καταδεικνύει την σπουδαιότητα να μην καταστεί ανενεργή αυτή η μέθοδος, οπότε κρίθηκε αναγκαία η προσθήκη του όρου των ειδικών περιστάσεων. Στα άρθρα αυτά αναφέρεται ότι εάν δεν υπάρξει συμφωνία, τα κράτη πρέπει να οριοθετήσουν βάσει της ίσης απόστασης, που θα μπορούσε να διαφέρει από την αρχική της αντίληψη λόγω ειδικών περιστάσεων. Οι ειδικές περιστάσεις είναι σαν οι εξαιρέσεις του κανόνα ώστε αν χρειαστεί να υπάρξει κάποια παρέκκλιση και για να μπορεί η οριοθετική γραμμή να προσαρμοστεί ανάλογα με τις ειδικές απαιτήσεις του χώρου.

Τα γεωμορφολογικά στοιχεία της περιοχής που θέλει να προβεί σε οριοθετήσεις και νοούνται κατά την οριοθέτηση ως στοιχεία του πραγματικού περιβάλλοντος αποτελούν τις ειδικές περιστάσεις. Ο χαρακτηρισμός «ειδικές» περιστάσεις έγκειται στο ότι δύναται να δημιουργηθούν άδικα αποτελέσματα, εάν εφαρμοστεί ο κανόνας χωρίς αυτές. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η αποφυγή ενός άδικου και άνισου αποτελέσματος, και προσφάτως, η νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου τις έκανε ισάξιες με τις σχετικές περιστάσεις του εθνικού δικαίου. Τέλος, κάποια παραδείγματα ειδικών περιστάσεων είναι η ναυτιλία και τα συμφέροντα αλιείας.

Όπως διαφαίνεται στις προϋπάρχουσες αποφάσεις που αναφέρονται κάτωθεν, οι περισσότερες συμφωνίες βασίστηκαν στην αρχή της ίσης απόστασης είτε με αποκλίσεις είτε άνευ και η παρουσία των νησιών όχι μόνο υπολογίστηκε αλλά τους δόθηκε πλήρη ή μερική επήρεια.

Οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας Ιταλίας – Γιουγκοσλαβίας 1968

Η συμφωνία εφάρμοσε την αρχή της μέσης γραμμής αλλά με κάποιες αποκλίσεις. Η γεωγραφία των ακτών διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο και υπολογίστηκε και από τα δύο κράτη, καθώς και τα νησιά που έλαβαν μειωμένη επήρεια.

Οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας Ιταλίας – Τυνησίας 1971

Η αρχή της μέσης γραμμής εφαρμόστηκε στην συμφωνία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας των δύο χωρών αλλά με αποκλίσεις. Τα ιταλικά νησιά Pantelleria, Lampedusa, Linosa και Lampione επειδή ήταν πολύ κοντά στις ακτές της Τυνησίας έλαβαν αυτόνομα τμήματα υφαλοκρηπίδας 13 νμ και 12 νμ εντός της υφαλοκρηπίδας της Τυνησίας. Τα υπόλοιπα νησιά όπως και οι βράχοι έλαβαν πλήρη επήρεια. Εξαιρέθηκαν οι βράχοι Les Sorelles γιατί είναι σκόπελοι καλυπτόμενοι από την μέγιστη πλημμυρίδα.

Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας Ιταλίας – Ελλάδας 1977

Η συμφωνία στηρίχτηκε στην μέθοδο της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής και η ελληνική πλευρά υπογράμμισε την βαρύτητα των νησιωτικών ακτών. Πλήρης επήρεια δόθηκε μόνο στα μεγάλα νησιά, ενώ τα μικρότερα έλαβαν μειωμένη επήρεια.

Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας Λιβύης – Μάλτας

Το δικαστήριο απεφάνθη ότι τα δικαιώματα στον βυθό και στο υπέδαφος της ΑΟΖ ορίζονται βάσει του καθεστώτος της υφαλοκρηπίδας. Υπογράμμισε επίσης ότι αν και δύναται να υπάρξει υφαλοκρηπίδα χωρίς ΑΟΖ, δεν μπορεί να γίνει το αντίστροφο, δηλαδή να υπάρξει ΑΟΖ χωρίς αντίστοιχη υφαλοκρηπίδα⁶⁵. Επίσης, σύμφωνα με το δικαστήριο: «Καθώς τα δικαιώματα που απολαμβάνει ένα Κράτος επί της υφαλοκρηπίδας του θα κατέχονταν επίσης από αυτό επί του θαλάσσιου βυθού και του υπεδάφους οποιασδήποτε αποκλειστικής οικονομικής ζώνης θα μπορούσε να διακηρύξει, μία από τις συναφείς περιστάσεις που θα λαμβανόταν υπόψη για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ενός Κράτους είναι η νομικά επιτρεπόμενη έκταση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης που ανήκει στο ίδιο εκείνο Κράτος.

⁶⁵ *Libya-Malta Continental Shelf Case*, ICJ Rep. 1985, 13.

Αυτό δεν σημαίνει πως η αντίληψη της υφαλοκρηπίδας έχει απορροφηθεί από εκείνη της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, σημαίνει ωστόσο πως μεγαλύτερη σημασία πρέπει να αποδοθεί σε στοιχεία, όπως η απόσταση από την ακτή, που είναι κοινά και στις δύο αντιλήψεις»⁶⁶.

Οριοθέτηση Χωρικής Θάλασσας Ιταλίας – Γαλλίας στο Στενό του Bonifacio 1986

Πρόκειται για την οριοθέτηση των νησιών της Κορσικής και της Σαρδηνίας. Εφαρμόστηκε η μέθοδος της ίσης απόστασης και τα νησιά έλαβαν πλήρη επήρεια, υπογραμμίζοντας τα στρατιωτικά και ναυτιλιακά τους συμφέροντα αλλά και την προϋπάρχουσα πρακτική των κρατών για την αλιεία.

Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας Λιβύης – Τυνησίας 1988

Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τις σχετικές περιστάσεις του σχηματισμού των ακτών των κρατών, την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και το κριτήριο της αναλογικότητας και οριοθέτησε τις υφαλοκρηπίδες χαράσσοντας μια τεθλασμένη γραμμή, που οριοθετούσε δύο τομείς.

Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας Αλβανίας – Ιταλίας 1992

Εφαρμόστηκε η αρχή της μέσης απόστασης ανάμεσα στις φυσικές ακτογραμμές των χωρών και το νησί Σάσων έλαβε πλήρη δικαιώματα υφαλοκρηπίδας.

Καθορισμός συνόρων Κροατίας – Βοσνίας-Ερζεγοβίνης 1999

Η συμφωνία αυτή οριοθέτησε την Χωρική Θάλασσα της Βοσνίας & Ερζεγοβίνης σε σχέση με τα εσωτερικά ύδατα της Κροατίας. Έγινε αναφορά στις διατάξεις της Σύμβασης του 1982 και εφαρμόστηκε η μέθοδος της ίσης απόστασης.

Συμφωνία προσωρινού διακανονισμού των θαλασσίων συνόρων Τυνησίας – Αλγερίας 2002

Για την χάραξη της οριοθετικής γραμμής δεν εφαρμόστηκε η αρχή της ίσης απόστασης αλλά λήφθηκε υπόψη η προϋπάρχουσα οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας Ιταλίας και Τυνησίας (1971). Η τελική συμφωνία υπεγράφη χωρίς αλλαγές το 2009.

⁶⁶ I.C.J. Reports 1985, p. 33, para. 33.

Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου – Αιγύπτου 2003

Η οριοθέτηση έγινε βάσει της μεθόδου της μέσης γραμμής και όσα καθορίζει η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Επικυρώθηκε από την Κυπριακή Βουλή το 2004 με αναδρομική ισχύ από το 2003. Το 2006 οι δύο χώρες προχώρησαν σε συμφωνία για κοινή εκμετάλλευση των κοιτασμάτων των υδρογονανθράκων που εντοπίζονται εκατέρωθεν της μέσης γραμμής.

Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου – Λιβάνου 2007

Η συμφωνία έγινε βάσει της μεθόδου της μέσης γραμμής αλλά κυρώθηκε μόνο από την Κύπρο.

Συμφωνία οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών Ελλάδας – Αλβανίας 2009

Η Συμφωνία στηρίχτηκε σε όσα προέβλεπε η Σύμβαση του 1982. Βάσει της μεθόδου της ίσης απόστασης, οριοθετήθηκε ένα ενίοιθαλάσσιο σύνορο που αναγνώριζε σε όλα τα νησιά πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες καθώς και σε αυτά που πάρθηκαν ως γραμμές βάσης κατά την οριοθέτηση. Συμπεριλήφθηκε στα νησιά ακόμη και ένας βράχος έξω από την Κέρκυρα μαζί με τον ύφαλο που τον περιβάλλει. Τον επόμενο χρόνο όμως το αλβανικό δικαστήριο έκρινε αντισυνταγματική την συμφωνία και δεν κυρώθηκε από την Αλβανία.

Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου – Ισραήλ 2010

Τα δύο κράτη καθόρισαν τα θαλάσσια σύνορα τους βάσει της μεθόδου της μέσης γραμμής και η ΑΟΖ κάθε κράτους ορίστηκε στα 115νμ σε πλάτος.

Οφέλη οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ για την Ελλάδα

Στον βυθό και στο υπέδαφος της λεκάνης της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου εντοπίζονται κριτικής σημασίας αποθέματα υδρογονανθράκων όπως φυσικό αέριο και πετρέλαιο αλλά και ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες και υδρίτες. Αυτή είναι η αιτία της προσπάθειας των κρατών άμεσης οριοθέτησης των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας τους και προσδιορισμού των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων επί των φυσικών πόρων του

βυθού και του υπεδάφους των θαλασσίων υδάτων τους, βάσει Διεθνούς Δικαίου, στοχεύοντας στην ταχύτερη εκμετάλλευση τους.

Δύο από τα επτά κράτη της περιοχής της Μεσογείου, η Τουρκία και το Ισραήλ έχουν καταψηφίσει την Σύμβαση του Montego Bay (1982), αλλά από το 1986 σημειώνονται ήδη απόπειρες τους για εφαρμογή συγκεκριμένων διατάξεων της. Η Τουρκία το 1986 οριοθέτησε με την τότε ΕΣΣΔ την ΑΟΖ της στην Μαύρη Θάλασσα και επίσης, διαθέτει στην ίδια περιοχή αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ. Μόνο η Ελλάδα διατηρεί διεθνώς στην περιοχή της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου την μικρότερη αιγιαλίτιδα ζώνη (6 νμ).

Ενώ παρατηρείται ευρέως και από τα είκοσι κράτη της Μεσογείου συμπεριλαμβανομένων και των παράκτιων χωρών της Μαύρης Θάλασσας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για πολιτική συνεργασία για καλή γειτνίαση, με αποτέλεσμα ελάχιστες θαλάσσιες περιοχές να παραμένουν χωρίς οριοθέτηση, μόνο η Τουρκία κρατά άκαμπτη αρνητική στάση ως προς την αποδοχή των ρυθμίσεων του Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, αλλά και στην γεωγραφική της επέκταση στην περιοχή της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου, εξαιτίας του νησιωτικού συμπλέγματος του Καστελόριζου και της Στρογγύλης. Από το 1973 η Τουρκία με σκοπό την πίεση για διεκδικήσεις εις βάρος των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στον χώρο του Αιγαίου συντηρεί την εν λόγω διαμάχη και επιδιώκει την ολοκληρωτική ανατροπή του status quo.

Με τις κινήσεις της Κύπρου για οριοθέτηση ΑΟΖ στον χώρο της νοτιο-ανατολικής μεσογείου ανάμεσα στην Αίγυπτο, τον Λίβανο και το Ισραήλ, η πάγια στάση της Τουρκίας ήταν αντιδραστική και απειλητική. Η Τουρκία αγνοώντας τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου επί υφαλοκρηπίδας στην πλευρά των δυτικών ακτών της αλλά και της Ελλάδας στις ανατολικές ακτές της Δωδεκανήσου, της Καρπάθου και της Κάσου, διεκδικεί πλήρη κατοχύρωση του μέγιστου στον θαλάσσιο και υποθαλάσσιο χώρο. Σημειωτέον, δεν αναγνωρίζει στο Καστελόριζο πλήρη επήρεια ούτε και στην Στρογγύλη όσον αφορά την υφαλοκρηπίδα έξω από το σημερινό όριο της αιγιαλίτιδας στα 6 νμ.

Εάν εφαρμόζονταν οι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας θα επιτυγχανόταν μια δίκαιη οριοθέτηση βάσει των γεωγραφικών ιδιομορφιών της περιοχής, στις οποίες η Τουρκία βάσει του άρθρου 70 της Σύμβασης του Montego bay σαφώς μειονεκτεί γεωγραφικά αλλά κυρίως λόγω των νησιών που απολαύουν πλήρως όλων των θαλασσίων ζωνών βάσει του άρθρου 121, παρ.2 της ίδιας Σύμβασης.

Υπογραμμίζεται επίσης ότι ακόμη και αν δεν ανακηρυχθεί ΑΟΖ από την πλευρά της Ελλάδας, δεν περιορίζονται καθόλου τα κυριαρχικά της δικαιώματα στον υποθαλάσσιο χώρο, γιατί κατοχυρώνονται από το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, τα

οποία υφίστανται εξ υπαρχής και αυτοδικαίως ανεξαρτήτως όποιας ρητής διακήρυξης (άρθρο 77 Σύμβαση του 1982) και ενίοτε δύναται να επεκταθούν και πέραν του ορίου των 200 νμ της ΑΟΖ. Όπως υπογραμμίστηκε και στην απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας Λιβύης – Μάλτας, τα δικαιώματα σε βυθό και υπέδαφος της ΑΟΖ ορίζονται αναλόγως με το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, με άλλα λόγια, το Δικαστήριο ισχυρίστηκε ότι αν και γίνεται να υπάρχει υφαλοκρηπίδα άνευ ΑΟΖ, δεν είναι δυνατή η ύπαρξη ΑΟΖ χωρίς αντίστοιχη υφαλοκρηπίδα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Σύμβαση του 1982 αποτελεί σπουδαία γεωπολιτική και στρατηγική παράμετρο με τις δυνατότητες αξιοποίησης που παραχωρεί στα παράκτια κράτη.

Προστέθηκε η δυνατότητα χάραξης «ευθειών γραμμών βάσης» ενώ τα σημεία βάσης ακολουθούσαν την φυσική ακτογραμμή. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται εφικτό το κλείσιμο των κολπώσεων των ακτογραμμών, ευθυγραμμίζονται οι καμπυλώσεις του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης και εντάσσονται στα εσωτερικά ύδατα περιοχές της αιγιαλίτιδας ζώνης. Έτσι ευνοούνται τα κράτη με κόλπους και με ακτές που σχηματίζουν εσοχές.

Επίσης η αιγιαλίτιδα ζώνη είναι ζώνη εθνικής κυριαρχίας όπου επιτρέπεται η αβλαβής διέλευση για την διευκόλυνση της ναυσιπλοΐας και δύναται να έχει εύρος έως 12ν.μ από τα σημεία βάσης. Το εύρος δύναται να διαφέρει ανάλογα με την γεωγραφία της χώρας, τις εθνικές ανάγκες της και τις διεθνείς υποχρεώσεις της.

Επιπροσθέτως, θεσπίστηκε η ΑΟΖ, η οποία έχει εξωτερικό όρια τα 200ν.μ από τα σημεία βάσης και το κράτος ασκεί λειτουργικές αρμοδιότητες επί αυτής. Τα όρια της συμπίπτουν με τα όρια της υφαλοκρηπίδας, η οποία αποτελεί τον βυθό της ΑΟΖ. Προϋπόθεση της ΑΟΖ είναι η οριοθέτηση της, ειδάλλως δύναται να κηρυχθεί αλλά το κράτος δεν μπορεί να την εκμεταλλευτεί. Για την Ελλάδα θα ήταν πολύ σημαντικό να αποκτήσουν ΑΟΖ τα νησιά της για λόγους αλιείας.

Γύρω από τα νησιά του ΒΑ Αιγαίου, η συγκατάθεση της Τουρκίας για οριοθέτηση ΑΟΖ και ζώνης αλιευτικής προστασίας είναι κριτικής σημασίας.

Τέλος, για την υφαλοκρηπίδα δεν απαιτείται κήρυξη και θεσπίστηκε το κριτήριο της απόστασης των 200ν.μ από τα σημεία βάσης. Επίσης, προβλέπεται ότι και τα νησιά έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη, ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα. Μόνη εξαίρεση είναι οι νησίδες και οι βράχοι, που άπαξ και δεν διατηρούν οικονομική και ανθρώπινη ζωή, δικαιούνται αιγιαλίτιδα ζώνη αλλά όχι υφαλοκρηπίδα ούτε ΑΟΖ.

Τα κράτη με την υιοθέτηση των θαλασσιών ζωνών που προβλέπονται από την Σύμβαση μπορούν να ενισχύσουν την γεωπολιτική τους δύναμη. Αν και οι ρυθμίσεις είναι ευνοϊκές για την Ελλάδα, δεν έχει κηρυχθεί καμία θαλάσσια ζώνη, ούτε καν έχουν προσαρμοστεί οι υπάρχουσες. Δεν έχουν υιοθετηθεί οι ευθείες γραμμές βάσης ούτε έχουν ληφθεί οι σκόπελοι ως σημεία έναρξης των

θαλασσίων ζωνών, γεγονός που θα οδηγούσε σε μερική επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Επίσης, οι ευθείες γραμμές βάσης θα ευνοούσαν ιδιαίτερως την Ελλάδα που διαθέτει καμπυλωτές ακτές, καθώς επίσης ένας μεγάλος αριθμός κόλπων θα μπορούσαν να μετατραπούν σε εσωτερικά ύδατα με αποτέλεσμα την μετακίνηση του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης εις βάρος της ανοιχτής θάλασσας.

Η αλιεία για την οικονομία ενός παράκτιου κράτους είναι καίριας. Η θέσπιση αλιευτικής ζώνης δύναται να παρακάμψει την θέσπιση και οριοθέτηση ΑΟΖ αλλά εξασφαλίζει τις δραστηριότητες που αφορούν στην προστασίας της αλιείας. Για την Ελλάδα είναι απαραίτητη η θέσπιση και αξιοποίηση της ΑΟΖ σχετικά με τις ρυθμίσεις που αφορούν στην ζώνη προστασίας της αλιείας. Επίσης, η προστασία των ζώντων θαλάσσιων πόρων διευκολύνεται με την θέσπιση ζωνών οικολογικής προστασίας.

Επομένως, η Ελλάδα θα μπορούσε να μετατραπεί σε μεγάλη γεωπολιτική δύναμη αξιοποιώντας τις θαλάσσιες ζώνες που προβλέπονται από το Δίκαιο της Θάλασσας γεγονός το οποίο θα έδινε επίσης μια «ανάσα» στο ενεργειακό πρόβλημα με την αξιοποίηση του ορυκτού της πλούτου.

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΟΖ: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

ΔΔ: Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης

ΔΔΔΘ: Διεθνές Δικαστήριο Δικαίου της Θάλασσας

ΗΕ: Ηνωμένα Έθνη

ΚατΔΔ: Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου

Ν.Μ: Ναυτικό Μίλι = 1852 μέτρα

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Σύμβαση ΔΘ 1982: Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας 1982

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- ΔΙΠΛΑ, Χ. & ΔΟΥΣΗ, Ε., *Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών*. τ. Α'-Β', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2001.
- ΙΩΑΝΝΟΥ, Κ. & ΣΤΡΑΤΗ, Α. *Δίκαιο της Θάλασσας*, 4^η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013.
- ΙΩΑΝΝΟΥ, Κ., "Η κύρωση και η επικύρωση από την Ελλάδα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας", στο Περράκης, Στ. (επιμ.), *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1996.
- ΙΩΑΝΝΟΥ, Κ., ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, Κ., ΡΟΖΑΚΗΣ, Χ. & ΦΑΤΟΥΡΟΣ Α., *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1990.
- ΙΩΑΝΝΟΥ, Κ., ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, Κ., ΡΟΖΑΚΗΣ, Χ. & ΦΑΤΟΥΡΟΣ Α., *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Θεωρία Πηγών*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1988.
- ΙΩΑΝΝΟΥ, Κ. & ΠΕΡΡΑΚΗΣ, Σ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη, τεύχος Ι: γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές, τεύχος ΙΙ: διεθνής νομολογία και πρακτική, πίνακες*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1984.
- ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΝΟΓΛΟΥ, Β., "Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο νέο Δίκαιο της Θάλασσας. Το νομικό καθεστώς με έμφαση στην αλιεία", Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα 2001.
- ΚΟΥΛΟΥΡΗΣ, ΜΙΧ. *Το Διεθνές Δίκαιον της Υφαλοκρηπίδος και αι Τάσεις του Δικαίου της Θαλάσσης*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1976.
- ΝΑΣΚΟΥ-ΠΕΡΡΑΚΗ, Π. *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 2002.
- ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Γ. *Η Διαφορά για την Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου και το Κυπριακό Πρόβλημα*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 1975.
- ΠΕΡΡΑΚΗΣ, ΣΤ. (επιμ.), *Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας-Εφαρμογές και Εξελίξεις είκοσι χρόνια από την υπογραφή της*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005.

- ΡΟΖΑΚΗΣ, Χ., ΒΕΡΕΜΗΣ Θ., κ.ά, "Το διεθνές νομικό καθεστώς του Αιγαίου και η ελληνο-τουρκική κρίση. Τα διμερή και τα διεθνή ζητήματα", *Ελληνοτουρκικές 1923-1987*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1991.
- ΡΟΖΑΚΗΣ Χ., "Το δίκαιο της θάλασσας και η διαμόρφωση του από τις διεκδικήσεις των παράκτιων κρατών", εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 1976.
- ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ, ΕΜΜ. *Διεθνές Δίκαιο*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2006.
- ΣΤΡΑΤΗ, Α., *Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες & Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012.
- ΣΤΡΑΤΗ, Α., *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο Δίκαιο της Θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2004.
- ΤΖΗΜΗΤΡΑΣ, ΧΑΡΗΣ Γ. *Η υφαλοκρηπίδα των νησιών στη διεθνή νομολογία*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1997.
- ΤΣΑΛΤΑΣ, ΓΡ. Ι. & ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ, ΧΡ. Λ. (επιμ.), *Αιγαίο και νοτιοανατολική Μεσόγειος, Σύγχρονες προκλήσεις και προοπτικές εκμετάλλευσης υποθαλάσσιων ενεργειακών φυσικών πόρων*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2014.
- ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ, ΘΕΟΔ. ΑΙΜ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Οργάνωση*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1984.

Ξενόγλωσση

- Academie de droit international de la Haye, Hague Academy of International Law, GROTIUS, H., "Mare Liberum side de Jure quod batavis competit ad Indicana Commercica Dissertatio", 1609
- BROWNLIE, I. *The Rule of Law in International Affairs*, M. Nijhoff 1998.
- CHURCHILL, R.R. & LOWE, A. V. *The Law of the Sea*, Manchester University Press 1999.
- KWIATKOWSKA, B., "The 200 mile EEZ in the New Law of the Sea", Martinud Nijhoff Publishers, Dordrecht-Boston-London 1989.

Κατάλογος Διεθνών Συνθηκών

1945: Διακήρυξη Truman

1958: Σύμβαση της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη

Σύμβαση της Γενεύης για την Ανοικτή Θάλασσα

Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα

Σύμβαση της Γενεύης για την αλιεία και την προστασία των βιολογικών πόρων

της Ανοιχτής Θάλασσας

1964: Σύμβαση Αλιείας του Λονδίνου της 9ης Μαρτίου 1964

1982: Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας

Διεθνείς Διακρατικές Συμφωνίες Θαλάσσιας Οριοθέτησης

Κολομβία-Ονδούρα (1986)

Trinidad και Tobago/Βενεζουέλας (Κόλπος της Παρία) (1942)

Αργεντινή-Χιλή (1984)

Αργεντινή-Ουρουγουάη (1973)

Διεθνείς Συμφωνίες

Βραζιλία-Ουρουγουάη (1972)

Κολομβία-Εκουαδór (1975)

Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969),

Λιβύη - Μάλτα (1985)

Τυνησία - Λιβύη (1982),

Γροιλανδίας - Jan Mayen (1993)

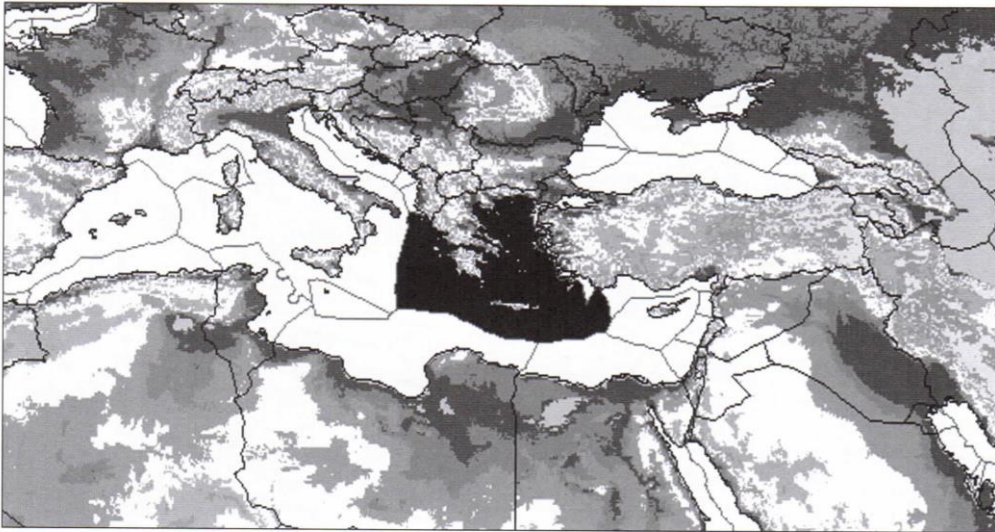
Ισλανδία –Νορβηγία (1993)

Νικαράγουα- Ονδούρα (2012),

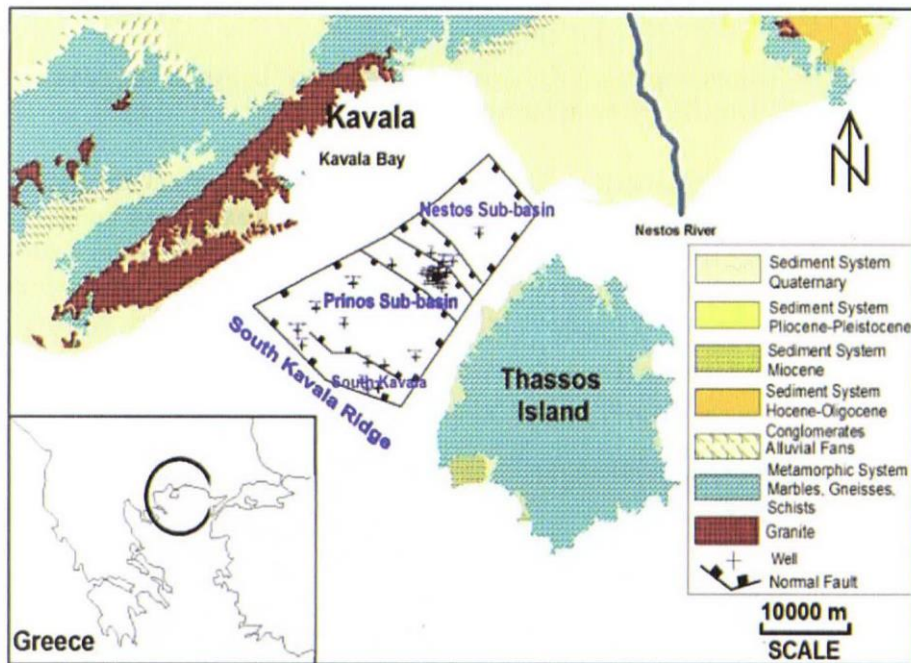
Νικαράγουα – Κολομβία (2012)

Παράρτημα – Χάρτες

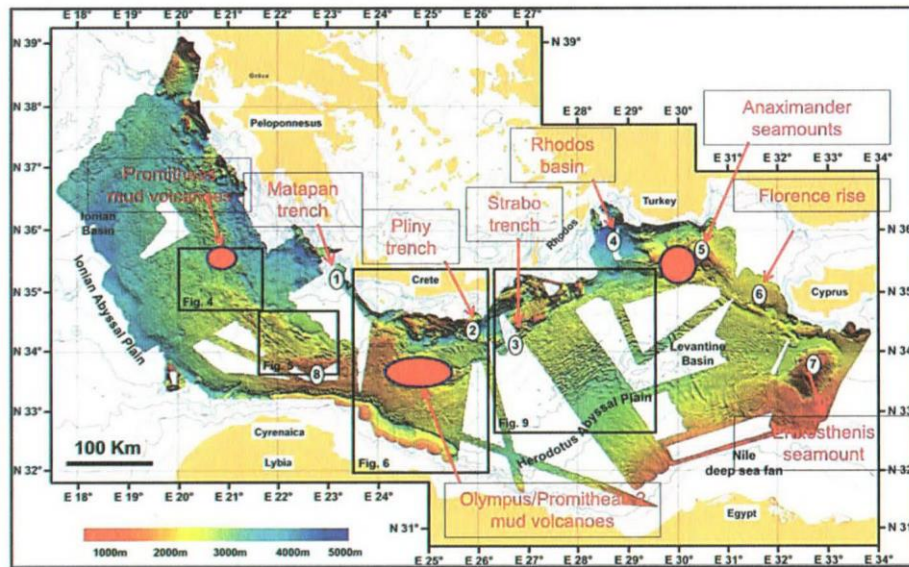
Πηγή: www.vliz.be/VIZ Maritime Boundaries Geodatabase.



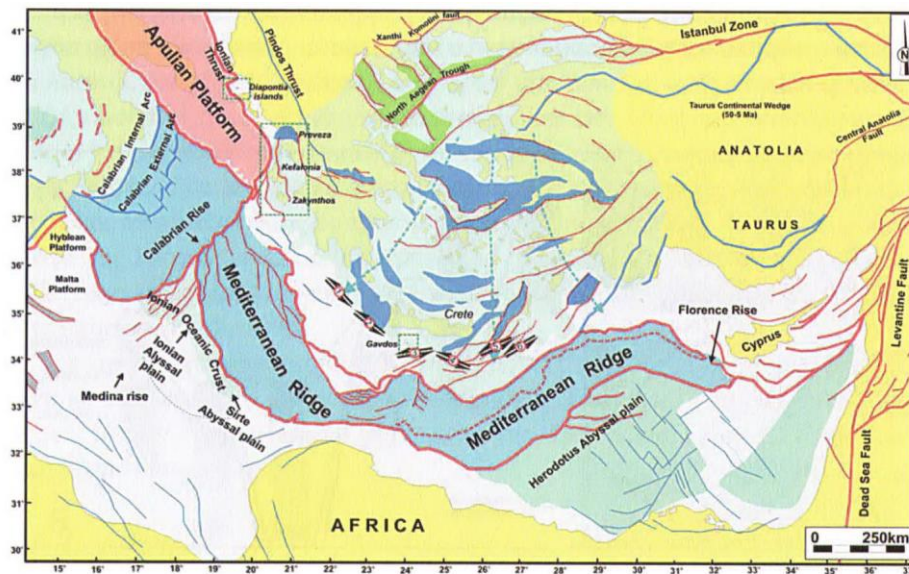
ΠΙΝΑΚΑΣ 26
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ
ΥΠΟΘΕΤΙΚΑ ΟΡΙΑ ΑΩΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΊΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ



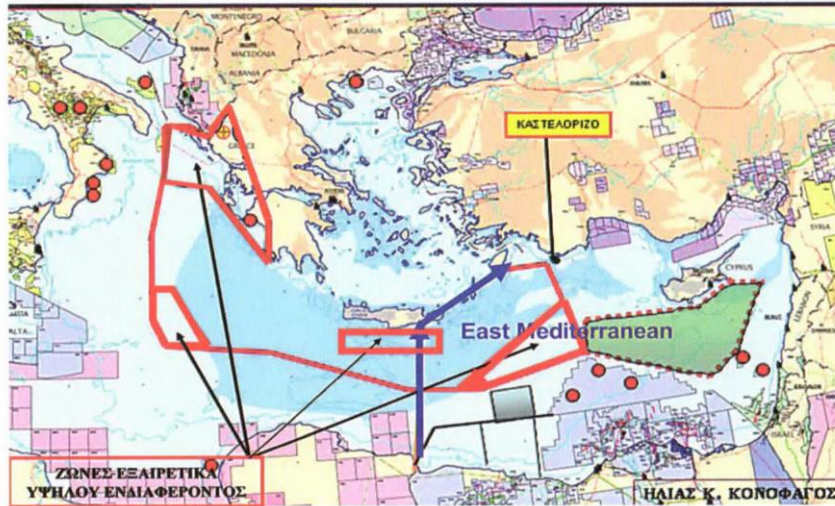
Χάρτης 6: Γεωλογική και Τεκτονική θέση της Λεκάνης Πρίνου. Η στρωματογραφία της Λεκάνης του Πρίνου περιγράφεται στο Σχήμα 1.



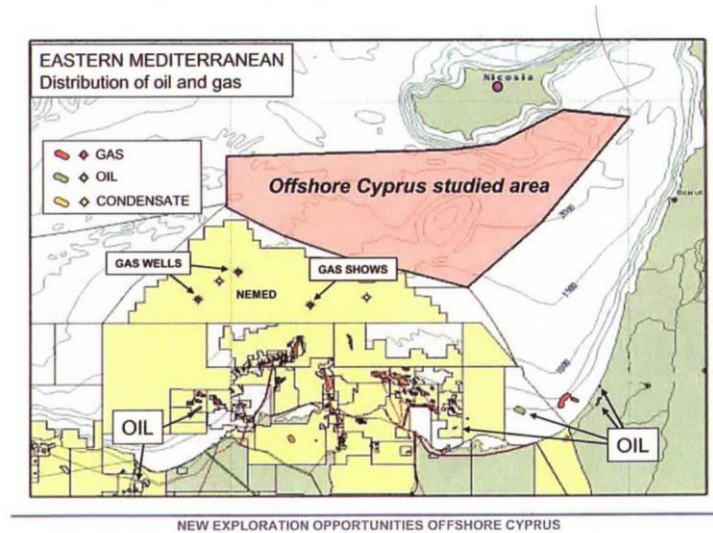
Εικόνα 2: Τροποποιημένος, από Huguen et al., 2006, βαθυμετρικός χάρτης της Μεσογείου, όπου φαίνονται η Μεσογειακή ράχη με τα ηφαίστεια λάσπης, καθώς και οι λεκάνες προχώρας και οπισθοχώρας.



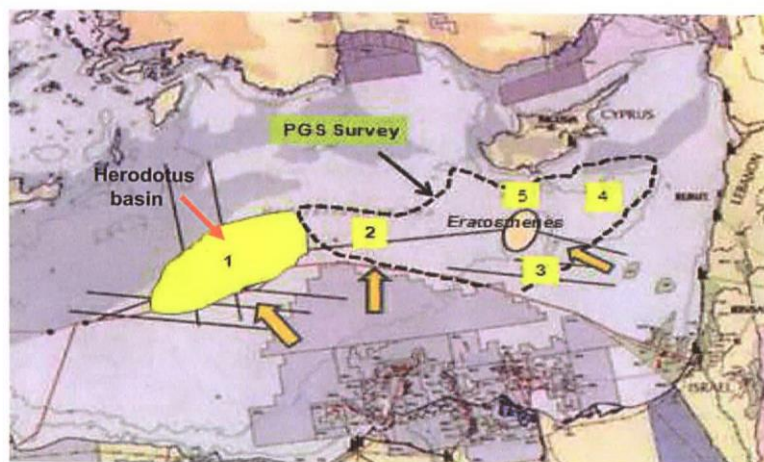
Εικόνα 15: Η θέση της Μεσογειακής Ράχης στην Ανατολική Μεσόγειο με τα δομικά στοιχεία που την επηρεάζουν και τις πέντε λεκάνες νότια της Κρήτης (τροποποιημένος από Chamot-Rooke et al., 2005). (1) Τάφος Ταΐναρο, (2) Τάφος Γκόρτυς, (3) Τάφος Πτολεμαίου, (4) Τάφος Ποσειδώνα, (5) Τάφος Πλίνιου και (6) Τάφος Στράβωνα.



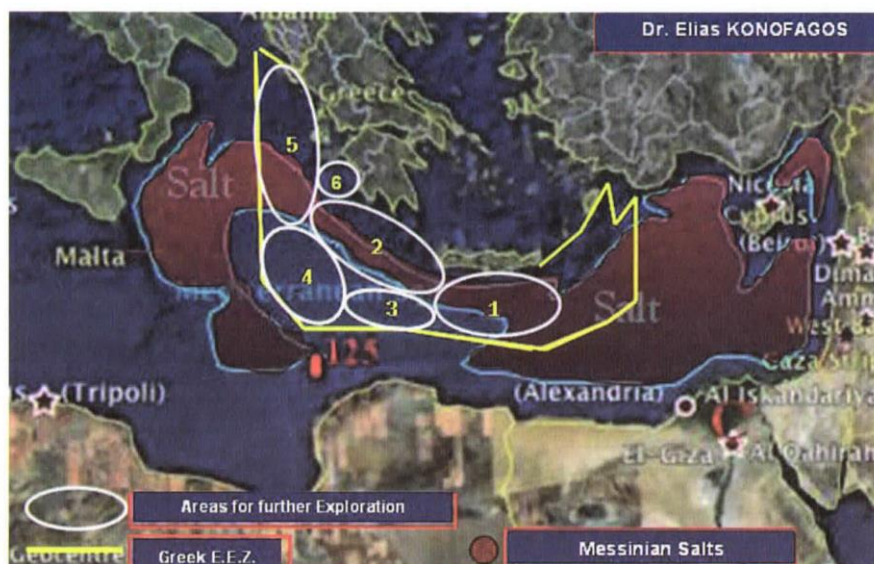
Εικόνα 2: Περιοχές έρευνας υδρογονανθράκων εντός της ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ).



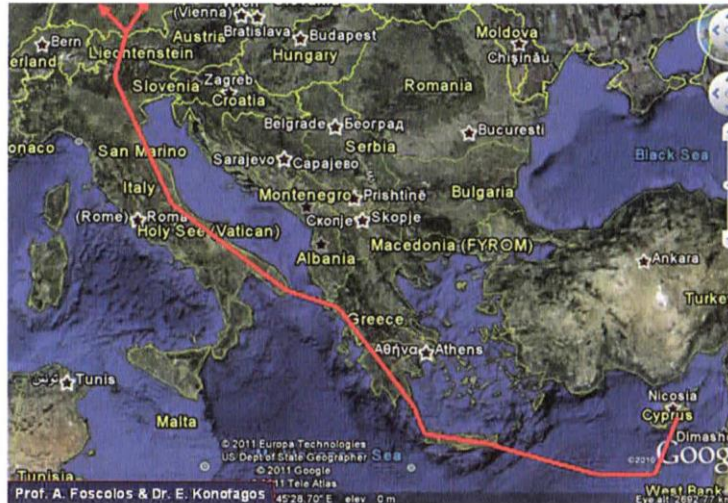
Εικόνα 13: Πεδία και ανακαλύψεις κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δύο ανακαλύψεις κοιτασμάτων φυσικού αερίου από τη Shell λόγω γειτνίασής των με τα τμήματα της ελληνικής και της κυπριακής λεκάνης του Ηροδότου. BEICIP/FANLAB, 2007.



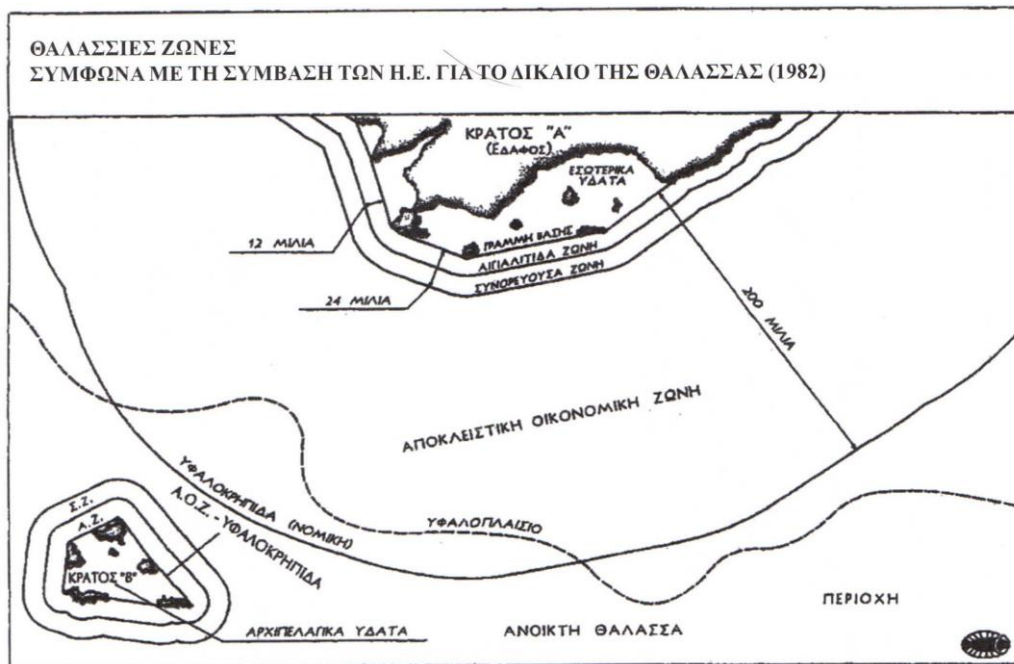
Εικόνα 23: Περιοχές υψηλού ενδιαφέροντος για την ανακάλυψη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ Κύπρου και την ελληνική λεκάνη του Ηροδότου, BEICIP/FANLAB, 2007.



Εικόνα 37: Αξιόλογες περιοχές έρευνας υδρογονανθράκων νοτίως και δυτικά της Κρήτης.

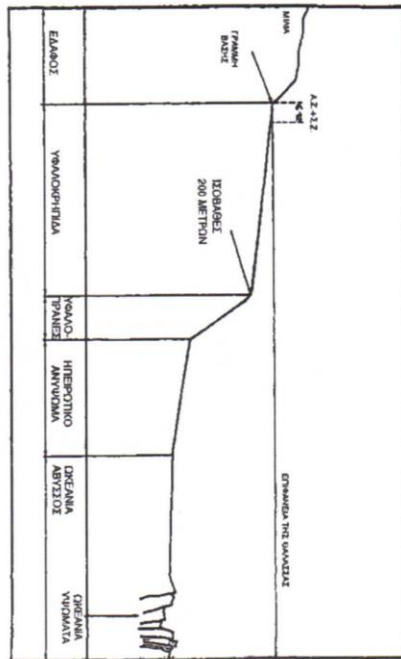


Εικόνα 44: Προτεινόμενος ευρωπαϊκός αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου από τα ήδη ανευρεθέντα και τα υπό ανεύρεση κοιτάσματα φυσικού αερίου της Ανατολικής Μεσογείου. Η προτεινόμενη διαδρομή είναι είτε από τη Χάιφα (Ισραήλ) είτε από τη Λεμεσό (Κύπρος) μέσω Κρήτης και Ιταλίας προς Ευρώπη.

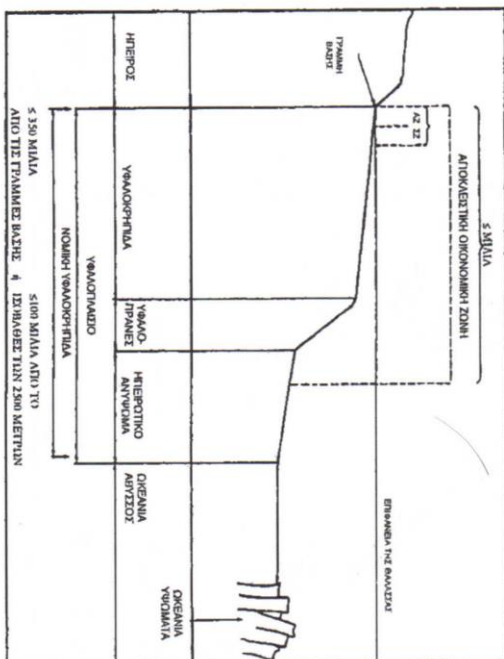


Πηγή: G. Francalanci and T. Scovazzi (eds.) Lines in the Sea, Martinus Nijhoff, 1994, P. 15. [Με την ευγενή άδεια του Kluwer Law International]

ΠΙΝΑΚΑΣ 12
 ΝΟΜΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΤΙΔΑΣ:
 ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΦΑΛΟΚΡΗΤΙΔΑ (1958)

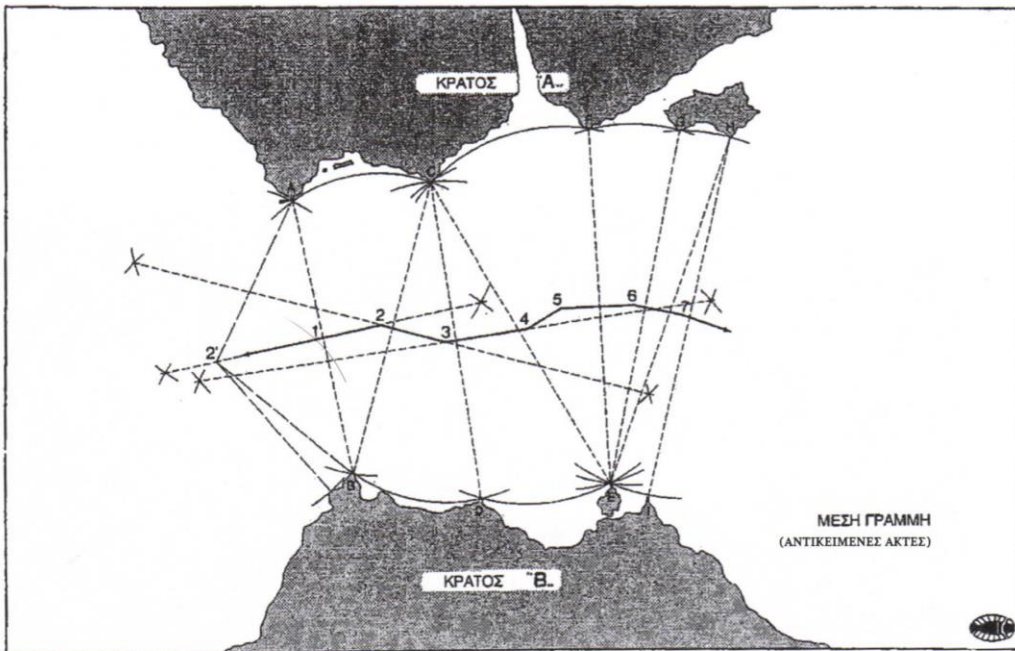


ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ (1982)



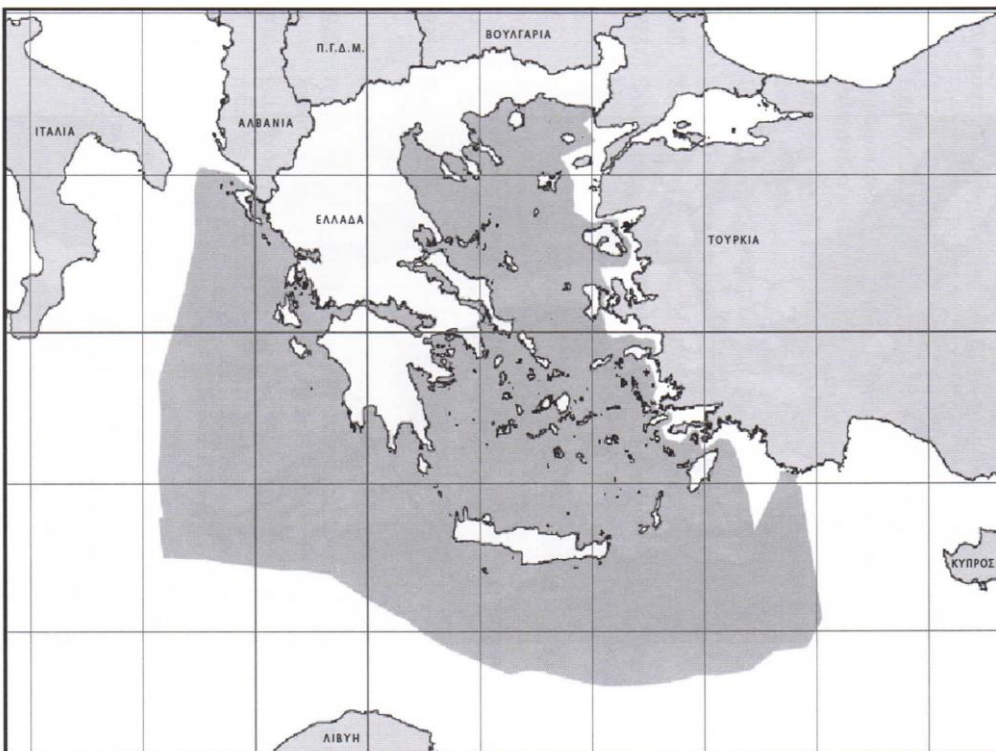
Πηγή: G. Francalanci and T. Scovazzi (eds.), Lines in the Sea, Martinus Nijhoff, 1994, p. 157.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
 ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ: ΜΕΣΗ ΓΡΑΜΜΗ



Πηγή: G. Francalanci and T. Scovazzi (eds.), Lines in the Sea, Martinus Nijhoff, 1994, p. 201.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25
ΕΛΛΑΔΑ
ΕΙΔΙΟΤΗΤΑ ΟΡΙΑ ΥΦΑΛΟΚΡΗΤΙΔΑΣ/ΜΕΜΟΝΤΙΚΗΣ ΑΟΖ



Πηγή: Άρθρο 2 (1) του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν 4001/2011.